

Nr 27.

Ankom till riksdagens kansli den 12 april 1920.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ny giftermålsbalk m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Närvarande: herrar Pettersson i Södertälje, Åkerman*), Klefbeck, Rogberg, Alexanderson, greve Spens, Edward Larson, Reuterskiöld, Walles, Lindqvist*) i Kosta, Pettersson i Bjälbo, Lindley*), Hederstierna, Söderberg, Rehn*) och Leo.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Genom en den 19 december 1919 dagtecknad proposition, nr 15, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga här nedan omnämnda förslag till

- 1) giftermålsbalk;
- 2) lag om införande av nya giftermålsbalken;
- 3) lag om barn i äktenskap;
- 4) lag angående ändrad lydelse av 3 § i lagen den 14 juni 1917 om barn utom äktenskap;
- 5) lag om makes underhållsskyldighet mot andra makens barn;
- 6) lag angående ändrad lydelse av 13 § i lagen den 14 juni 1917 om adoption;
- 7) lag om makes arvsrätt;
- 8) lag om ändring i vissa delar av ärvdabalken;

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 9 saml. 1 avd. 17 häft. (Nr 27.) 1

- 9) lag om god man för bortovarande;
- 10) lag om ändring i vissa delar av förordningen den 24 september 1861 angående vård av död mans bo;
- 11) lag om ändring i vissa delar av förordningen den 18 september 1862 huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarvagörelse, så ock angående undanskiftande av egendom i död makes bo;
- 12) lag om ändrad lydelse av 1 kap. 8 §, 10 kap. 13 § och 17 kap. 2 § handelsbalken;
- 13) lag om ändrad lydelse av 2 kap. 9 § och 22 kap. 2 och 21 §§ strafflagen;
- 14) lag om ändrad lydelse av 59, 60, 65, 67, 69 och 70 §§ utsökningslagen;
- 15) lag angående ändrad lydelse av 16 § i lagen den 14 juni 1917 om införsel i avlöning, pension eller livränta;
- 16) lag angående ändrad lydelse av 1 § i lagen den 14 juni 1917 om förbud för vissa underhållsskyldiga att avflytta från riket;
- 17) lag om ändrad lydelse av vissa bestämmelser i rättegångsbalken;
- 18) lag om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 16 juni 1875 angående särskilda protokoll över lagfarter, inteckningar och andra ärenden;
- 19) lag om ändring i vissa delar av konkurslagen;
- 20) lag angående ändrad lydelse av §§ 9 och 10 i förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om årsstämmning;
- 21) lag om ändrad lydelse av 1, 2 och 6 §§ i förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom;
- 22) lag om ändrad lydelse av 4 § i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom;
- 23) lag angående ändrad lydelse av 6 och 17 §§ i lagen den 14 juni 1907 om inskrivning av tomträtt och vattenfallsrätt samt av fång till sådan rätt;
- 24) lag angående ändrad lydelse av 2 och 23 §§ i lagen den 14 juni 1907 om inteckning i tomträtt och vattenfallsrätt;
- 25) lag om ändrad lydelse av 26 § i lagen den 29 juli 1892 angående sparbanker;
- 26) lag om ändrad lydelse av 6 § i förordningen den 31 oktober 1873 angående främmande trosbekännare och deras religionsövning;
- 27) lag angående ändrad lydelse av 2 § i lagen den 1 juni 1912 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskaps rättsverkningar;
- 28) lag angående ändrad lydelse av 17 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring; samt

29) lag angående ändrad lydelse av 18 § i lagen den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag.

I samband med denna proposition, som hänvisats till första lagutskottet, har utskottet till behandling förehåft följande med anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

inom första kammaren:

nr 173 av herr *Westman*,

nr 174 av herr *Klefbeck*,

nr 175 av herr *Hellberg*,

nr 176 av herr *Clason* och

nr 177 av herrar *Ahlmans Olof Olsson*, *Johan Johansson* i Kälkebo, *H. Gösta Andersson*, *Johan Johansson* i Friggeråker, *Tjällgren*, *Ollas A. Ericsson*, *Gustaf Bergström*, *Kjellén*, *Wohlin*, *Jönsson* och *C. Petrus V. Nilsson*, samt

inom andra kammaren:

nr 268 av herrar *Olsson* i Kullenbergstorp, *Jonsson* i Källerång, *Andersson* i Eliantorp, *Nilsson* i Vibberbo, *Ericson* i Obergå, *Hedlund*, *Johansson* i Brånalt, *Johanson* i Hallagården, *Westman*, *Edberg*, *Svedberg* och *Olsson* i Golvvasta,

nr 269 av herr *Olsson* i Kollungeröd,

nr 270 av herr *Hallén* och

nr 271 av herrar *Welin*, *Corneliusson* och *Norman*, med instämmanden i motionens syfte av herrar *Sundling* och *Johanson* i Huskvarna.

Beträffande det närmare innehållet av de ifrågavarande lagförslagen får utskottet hänvisa till den kungl. propositionen jämte de därvid fogade utdragen av protokoll, förda i statsrådet och lagrådet, ävensom erinra därom, att det sista statsrådsprotokollet innehåller en kortfattad redogörelse för förslagens innehåll (sid. 136 och följande).

Vad motionärerna hemställt samt vad de till stöd för sina yrkanden anfört återgives i huvudsak här nedan antingen i samband med utskottets yttrande över lagförslagens grunddrag eller vid förslagens behandling i de delar, som motionerna för varje särskilt fall avse. I övrigt tillåter sig utskottet hänvisa till motionerna.

Av det föreliggande förslaget till ny giftermålsbalk äro endast de delar nya, som handla om äktenskapets rättsverkningar eller makars inbördes rättsförhållanden. Bestämmelserna om äktenskaps ingående och

*Utskottets
yttrande*

upplösning, som upptaga förslagets 1—4, 10 och 11 kap. samt delvis 15 och 16 kap., hava däremot hämtats från den år 1915 antagna lagen om äktenskaps ingående och upplösning, varvid i nämnda lag, förutom några jämkningar av redaktionell natur, gjorts endast få och jämförelsevis oväsentliga ändringar, som ansetts påkallade av den föreslagna nya förmögenhetsordningen mellan makar.

Liksom lagen om äktenskaps ingående och upplösning så har ock det nu föreliggande förslaget rörande äktenskapets rättsverkningar utarbetats av lagberedningen under samverkan med danska och norska delegerade. I Danmark är för närvarande en proposition med förslag till en fullständig äktenskapslag föremål för riksdagens prövning. I Norge har förslaget angående äktenskaps ingående och upplösning liksom hos oss redan blivit lag, varemot förslaget till bestämmelser om äktenskapets rättsverkningar ännu icke förelagts stortinget. Om de nu i de tre länderna föreliggande förslagen bliva antagna, skall arbetet för åstadkommande av en i det väsentliga enhetlig skandinavisk äktenskapslagstiftning hava nått sin fullbordan.

Att hos oss förefinnes ett trängande behov av nya och mera tidseffektiva bestämmelser om äktenskapets rättsverkningar, därom kan enligt utskottets mening icke råda någon tvekan. I princip gäller på detta område fortfarande 1734 års lag med sin regel om mannens målsmanskap, som inom makarnas personliga och husliga förhållanden framträder såsom en högsta bestämmanderätt samt beträffande makarnas förmögenhetsförhållanden tager sig uttryck i mannens förvaltningsrätt över makarnas samfällda och hustruns enskilda egendom. Visserligen har den ursprungliga lagen härutinnan modifierats, i fråga om det personliga förhållandet mellan makarna genom den allmänna uppfattningens inverkan på rättspraxis och i fråga om förmögenhetsordningen genom lagändringar 1874 och 1898, men det resultat, som härigenom vunnits, är ingalunda tillfredsställande. I förstnämnda hänseendet råder en förvirrande motsats mellan lagen och rättsuppfattningen. Med avseende å makarnas förmögenhetsförhållanden har lagstiftningen genom de partiella reformerna blivit invecklad och svår-tillämplig samt endast delvis berett hustrun den ökade ekonomiska självständighet och det verksammare skydd mot missbruk av mannens förvaltningsrätt, som åsyftats.

Enligt det förslag, som nu förelagts riksdagen, skall mannen icke längre äga målsmanskap för hustrun i personligt avseende. Makarnas skyldighet att, var efter sin förmåga, bidra till familjens tillbörliga underhåll fastslås under betoning av, att även makes verksamhet i hemmet är att anse såsom ett bidrag till underhållet. Om ena maken gör sig

skyldig till uppenbar försummelse av sin underhållsplikt, kan andra maken vid domstol yrka åläggande för honom att utgiva ett kontant underhållsbidrag. Beträffande den äktenskapliga förmögenhetsordningen skall gälla, att vardera maken äger och råder över all den egendom, som han vid äktenskapets ingående har eller sedermera förvärvar. Andra maken har dock giftorätt i denna egendom, såvitt den icke genom äktenskapsförord eller eljest gjorts till enskild. Giftorätten medför, att, liksom för närvarande, vid äktenskapets upplösning genom ena makens död eller annorledes även som vid boskillnad eller hemskillnad båda makarnas behållna giftorättsgods skall delas lika mellan dem eller mellan ena maken och den andres arvingar. Visst slag av giftorättsgods, främst fastighet och bohagsting, kan make icke avhända sig eller pantsätta utan andra makens samtycke, som dock vid tredska kan ersättas av domstols medgivande. Förslaget bibehåller ej den nu gällande regeln, att fastighet, som make ärvt eller före äktenskapet förvärvat, är enskild egendom. Vardera maken skall blott ansvara för de skulder, han själv gjort. Gäld, som gjorts för familjens underhåll, kommer dock i stor utsträckning att åvila båda makarna. Den nya förmögenhetsordningen skall i stort sett icke bliva tillämplig å redan bestående äktenskap, med mindre båda makarna så önska och vidtaga särskilda åtgärder härför.

Utskottet anser på de grunder, som närmare utvecklats i lagberedningens betänkande och chefens för justitiedepartementet yttrande till statsrådsprotokollet vid avgivandet av den föreliggande propositionen, att den nya lagstiftningen om äktenskapets rättsverkningar bör byggas på grundvalen av likställighet mellan mannen och hustrun. Mannens rättsliga företrädesställning inom äktenskapet står ej längre i god överensstämmelse med rättsuppfattningen samt de rådande sociala och ekonomiska förhållandena. Med hänsyn till dessa bör civillagen icke fränkänna hustrun medbestämmanderätt beträffande familjens angelägenheter eller rätt att själv råda över sin egendom.

Även det sätt, varpå nämnda princip genomförts i förslaget, kan utskottet i allt väsentligt skänka sitt gillande. Att i samband med upphävandet av mannens målsmanskap giva någon med vår tids uppfattning överensstämmande rättsregel om avgörandet av de gemensamma angelägenheterna av personlig art låter sig förvisso icke lämpligen göra, varför det synes välbetänkt, att förslaget i denna del allenast giver en erinran om makarnas naturliga samrådsplikt. Förslagets regler om underhållsskyldigheten äro särskilt ägnade att stärka den i hemmet arbetande hustruns ställning och torde därigenom i sin mån bidraga till att bereda henne en mera tryggad tillvaro, än hon med nu gällande lagstiftning har. Den i

förslaget genomförda förmögenhetsordningen bibehåller genom sina bestämmelser om giftorätt i sak, fastän icke i fråga om den juridiska konstruktionen, den hos vårt folk sedan gammalt nedärva egendomsgemenskapen mellan makar, som är ett värdefullt uttryck för deras samhörighet även på det ekonomiska området. Däremot upphävas mannens på lag grundade förvaltningsrätt över egendom, som införts av hustrun, och i stort sett hans rätt att belasta sådan egendom med gäld, vilka befogenheter ej sällan utövas på ett för familjen ödesdigert sätt. Den nya regeln att vardera maken råder över sitt gods läser icke komma att medföra praktiska svårigheter, då hustrun givetvis är oförhindrad att överlämna sin egendom till mannens förvaltning genom ett vanligt uppdrag, som kan av henne återkallas. En förtjänst hos den föreslagna förmögenhetsordningen är slutligen dess stora reda och enkelhet i jämförelse med icke blott gällande svensk rätt utan även de betydelsefullare utländska lagstiftningarna.

*Motioner
om avslag.*

I tre av motionerna yrkas avslag å den föreliggande propositionen i dess helhet.

Det anföres sålunda i de likalydande motionerna av herr *Ahlmans Olof Olsson* m. fl. i första kammaren samt av herr *Olsson* i Kullenbergs-torp m. fl. i andra kammaren:

»Att den moderna utvecklingen gjort vår nuvarande giftermålsbalks bestämmelser i mångt och mycket föråldrade, kan icke av någon bestridas. Alldeles särskilt gäller detta om mannens målsmanskap för hustrun, vilket numera framstår såsom antingen en tom form eller en oegentlighet. Uppenbarligen måste därför varje förslag till ny lagstiftning på området utgå från ett upphävande av detta målsmanskap och hustruns erkännande som en i och för sig lika självständig och självrådande person som mannen. Men ett dylikt erkännande varken behöver eller bör innebära, att hennets och familjens enhet upplöses och upphör. Tvärtom måste lagstiftningens uppgift bliva att söka en anordning av bithörande rättsförhållanden på sådant sätt, att denna enhet bevaras oaktat målsmanskapet för mannen upphör.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 15 med förslag till ny giftermålsbalk har också ett försök gjorts härtill. Men en granskning av förslaget och dess motiv, sådana de av lagberedningen och myndigheterna utvecklats, ger snart vid handen, att försöket fullständigt misslyckats. Hustruns oinskränkta självständighet både som individ och förmögenhetssubjekt har i förslaget medfört, att äktenskapet i verkligheten fått sjunka ned till ett slags bolag både i samliv och i ekonomi. Den juridiska finess,

som är förslaget kärna, giftorätten i dess nya form och det s. k. giftorättsgodset, framkallar praktiskt taget ett ömsesidigt misstroende och vak-samhetsförhållande makarna emellan, vilka hava att framför allt vardera bevaka sitt intresse i andra makens förvaltning av dennes giftorättsgods och hålla oavbruten avräkning inbördes i fråga om sina resp. underhålls-bidrag till hemmet, som blir så att säga båda makarnas fordringsägare till visst belopp av deras särskilda inkomster och kapital, men icke såsom enligt gällande rätt en högre enhet, vari de båda uppgå med gemensamma och samfälliga intressen och förenas till ett.

Det är möjligt, att förslaget kan passa för förhållandena i de största städerna eller i större arbetarsamhällen, och det må då gärna göras till-lämpligt där och för dem, som vilja begagna sig av detsamma. Men för landsortens och landsbygdens svenska folk passar förslaget icke. Dess uppfattning av äktenskapet är knappast den som detta folk ännu i regel hyllar, och dess inblandande av domstol i allehanda husliga tvister står i rak strid mot den sedvänja och sedvanerätt, till vilken det självt gång på gång nödgats hänvisa, då det gällt att finna en norm för domstolens avgörande. Det svenska folkets stora flertal önskar förvisso en helt annan anordning av äktenskapets rättsverkningar och bör ingalunda påtvingas en lag, som möjligen passar för en enda klass inom samhället. Förslaget bereder ej ens tillfälle att genom äktenskapsförord hänvisa till en annan och bättre ordning, i det att dylikt förord väsentligen blott kan avse olika förmögenhetsdelars karaktär av enskild egendom eller giftorättsgods.

Under sådana förhållanden torde det icke heller vara möjligt för riksdagen att genom förslagets omarbetande i utskottet vinna en positiv lösning vid denna riksdag. Men om vi sålunda nödgas yrka avslag på förslaget, sker detta under uttalande av en förhoppning och önskan, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa en omarbetning på den grundval, att det nu framlagda förslaget, därest så skulle visa sig möjligt, bibehålles som ett alternativ, vilket skall gälla, om genom äktenskapsförord så avtalas, men att för det fall, då äktenskapsförord saknas, äktenskapets rättsverkningar skola regleras antingen i huvudsaklig överensstämmelse med nu gällande rätt, så långt detta visar sig görligt, utan att mannens måls-manskap för hustrun bibehålles, eller eljest efter grunder, som finnas skäligen och som icke verka upplösande på hemmets enhet. Vi vilja med avseende härpå anmärka, att det åtminstone synes oss tänkbart, att makarna var för sig behålla sin förmögenhet och egendom utan giftorätt i den andras med undantag av avkastningen, som borde kunna göras till samfärd egendom, när makarna leva samman, även om det erbjuder vissa svårig-heter att anordna förvaltningen därav på full likställighetsgrund. Lik-

ställighetskravet får dock naturligen icke av rent teoretiskt intresse drivas så långt, att för dess skull det praktiskt nödvändiga nödgas vika, och om genom förord förvaltningen må kunna överflyttas från mannen till hustrun, då skäl därtill kunna finnas, torde all behöflig hänsyn vara tagen till detta krav; mannen bleve då, där ej annat avtalats, den som handhade förvaltningen av den till hemmet utgående samfällda behållningen, i den mån en förvaltning därav vore erforderlig.

Med återopande av det anförda få vi alltså föreslå riksdagen besluta att, med avslag å propositionen nr 15, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om sådan omarbetning av det i denna proposition framlagda förslaget till ny giftermålsbalk att, efter upphävande av mannens civilrättsliga målsman-skap för hustrun, förhållandet mellan makarna av lagen regleras på ett sätt, som samtidigt beaktar deras ömsesidiga självständighet och hemmets bevarande enhet med rätt för makarna att, inom gränser, som för undvikande av alltför stor splittring i praktiken finnas nödiga, genom förord ordna sitt inbördes förhållande i enlighet med andra än den legala regeln.»

Herr *Clason* yttrar i sin motion:

»Kungl. Maj:ts proposition nr 15 med förslag till ny giftermålsbalk erinrar så till vida om vissa lagstiftningsåtgärder under de senare åren, att den anbefaller åt det svenska folket i gemen omedelbart antagande av en lagstiftning, som på det djupaste och mest framtidsdiga sätt ingriper i hela dess liv, men som dock torde för det stora flertalets tänkesätt vara i hög grad främmande, även om den inom enskilda kretsar av samhället kan vara omfattad med sympati. Det skulle under sådana förhållanden varit önskvärt, att förslagets framläggande för riksdagen icke sammanfallit med dennas konstituerande och den allmänna motions-tiden, under vilken riksdagens ledamöter i stort sett torde vara så upptagna, att de svårligen hinna ägna ett specialförslag sådant som detta den ingående granskning, som skulle vara önskelig, innan motionstiden rörande ett så viktigt förslag utgår. Likaledes skulle det varit lyckligt, om åtgärder blivit vidtagna — exempelvis genom remiss till även andra myndigheter än lagrådet — som hade medfört, att förslagets principer blivit på förhand underställda och prövade inom kretsar, där ett folkligt lekmanneelement haft tillfälle att frambära sina synpunkter. Förslagets oerhörda vikt för samfundslivet i alla de djupa, betydelsefulla och mångskiftande förgreningar av detsamma, som äro förknippade med dess grundvalar, hemmet och familjen, hade uppenbarligen gjort detta synnerligen önskligt.

Sådant det nu föreligger, synes det mig ingalunda tillfredsställande. Det har upptagit en anordning och reglering av äktenskapets rättsverk-

ningar, som synes närma detta karaktären av ett slags aktiebolag, och som antagligen passar väl tillsammans med s. k. Stockholmsäktenskap eller andra äktenskapliga förbindelser på mer eller mindre kort sikt, men som icke synes mig överensstämma med det djupare äktenskapsbegrepp, vid vilket Sveriges folk i allmänhet ännu torde hålla hårt fast. Särskilt anmärkningsvärt är härvid, dels att den nya lagstiftningen avser att vara till den grad tvingande, att icke ens genom äktenskapsförord den hittills gällande rätten kan göras tillämplig -- huru eftersträvad av många parter en dylik anordning än kan bliva -- dels att förslaget med hänsyn till urgerande av hustruns emancipation synes gå längre än någon annan modern lagstiftning.

I utländsk lagstiftning på området brukar, som bekant, finnas ett flertal skilda system eller typer vid sidan av lagens primära, vilken senare blir den gällande, så framt ej genom avtal eller förord en annan typ av de i lagen angivna väljes av kontrahenterna själva. Sålunda ger den franska Code civil vid sidan av det primära systemet ej mindre än elva andra system att välja, varjämte ytterligare modifikationer i dessa äro genom förord möjliga. Skulle den franska rätten anses vara alltför litet modern, må erinras, att den tyska Bürgerliches Gesetzbuch, som trädde i kraft 1 jan. 1900, känner tre olika typer vid sidan av den primära, samtliga närmare utvecklade i lagen, liksom den än modernare schweiziska rätten har, oavsett möjliga modifikationer, två typer. Onekligen verkar det då både överraskande och olämpligt, att den svenska giftermålsbalken enligt förslaget skulle få allenast en enda form, och att i denna endast vissa modifikationer skulle genom förord kunna göras.

Anser man den åskådning, som genom det svenska förslaget kommit till uttryck rörande äktenskapets väsen, vara felaktig och grundad i en individualistisk rättighetsdyrkan, som föga eller alls icke passar samman med den pliktens och ansvarets karaktär, som det svenska äktenskapet sedan gammalt haft och alltjämt i stor utsträckning har, så kan man självfallet icke vara med om att nu godtaga förslaget. Detta icke ens med fäst avseende å den skandinaviska samlagstiftningen. Först är här att märka, att om än en nordisk samlagstiftning kan synas önskelig på t. ex. handelsrättens, obligationsrättens, växelrättens och dylika områden, saken ter sig helt annorlunda på exempelvis fastighetsrättens och familjerättens. Den nordiska gemensamheten har på de senare områdena långt mindre förutsättningar och anledningar än på de förra; faran åter att en juristlag kommer i stället för en folklag är här både större än eljest och i och för sig uppenbar. Det är naturligtvis för vårt folk långt bättre och lyckligare, att vi gifta oss och vårda hem och familj på svenska, än

att detta, vår svenska egenart till förfång, skall ske på skandinaviska eller efter andra utrikiska formler.

Men vidare har ock, som bekant, det nu framlagda förslaget, vars karaktär av juristlag synes omisskännlig, även i Danmark väckt till liv starka betänkligheter och framkallat en opposition, som kommer från ansvarskännande och om sitt folks framtid varmt nitälskande lekmannekretsar, vilka synas långt bättre än förslaget giva uttryck åt folkets verkliga behov. Ett avslag på förslaget synes därför icke på något sätt äventyra ett fortsatt samarbete på lagstiftningens område mellan Nordens folk i de delar av denna lagstiftning, där detta samarbete kan vara av verklig vikt.

Sådan som frågan nu föreligger, lär det näppeligen bliva tillfälle för riksdagen att själv underkasta förslaget den ingående omarbetning, som är nödvändig, om behörig hänsyn skall tagas till vad svensk äktenskapsuppfattning innebär och vårt folk verkligen behöver. En sådan omarbetning synes mig även därför vanskelig, att jag icke betvivlar, att förslaget i och för sig är noga utspekulerat, ungefär som ett konstrikt maskineri, där den ena kuggen griper in i den andra och där en rubbning av minsta lilla skruv kan riskera, att det hela stoppar. Riksdagen synes mig sålunda icke hava annan möjlighet än att nu avslå förslaget. Men för att detta avslag icke skall lämna lagstiftningsarbetet utan vägledning, synes det mig böra förenas med ett uttalande om önskvärldheten av omarbetning i viss riktning, varvid det vill förefalla mig lämpligt att även i vårt land alternativa typer kunde tänkas införda. Folk, som önskade det, borde få bilda familj på fäderneärvt vis men lämna de moderna experimenten åt de mera nymodiga. Man skulle antagligen snart få erfara, vilkendera typen vore lyckligast för samhället.

På grund härav och med åberopande av vad ovan anförts, får jag hemställa, att riksdagen ville,

dels, med avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 15, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en ingående omarbetning av det i sagda proposition innehållna förslaget till ny giftermålsbalk;

dels härvid såsom önskemål uttala, att den nya giftermålsbalken måtte såsom primärt system för ordnandet av förhållandet mellan makar upptaga nu gällande rätt, så långt ske kan, men vid sidan härav anvisa såväl, därest efter förnyad prövning så visar sig lämpligt, det nu framlagda förslagets anordningar som även andra system, vilka kunna anses för våra förhållanden passande, att genom förord, där sådant slutes, träda i stället för det primära.»

Ett gemensamt drag i de ovan intagna motionernas motivering är farhågan för att de nya reglerna om äktenskapets rättsverkningar skola menligt inverka på äktenskapets ideella natur, göra det till ett slags bolag, en tankegång som även återfinnes i den av herr Welin m. fl. väckta motionen. Dylika farhågor äro enligt utskottets mening ogrundade. De synas ock till icke ringa del bero på en missuppfattning av äktenskapslagstiftningens uppgift. Den borgerliga lagen kan och bör icke bestämma äktenskapets väsentliga innehåll, som är av etisk natur, utan har i stort sett endast att reglera äktenskapets yttre, mera materiella sidor. Härav följer, att äktenskapet i lagen huvudsakligen kommer att framstå såsom ett komplex av materiella rättigheter och skyldigheter makarna emellan samt att en stor del av lagens bestämmelser avse att giva en lösning i fall av konflikt mellan makarna, men icke hava någon betydelse för normala äktenskap. Därav att dessa bestämmelser i den nya lagen fullständigats, följer ingalunda, att denna är ägnad att materialisera äktenskapet. Och enheten i äktenskapet blir icke lidande därigenom att grunden för densamma i överensstämmelse med vår tids etiska uppfattning förutsättes vara, ej mannens bestämmanderätt, utan kärlek och under ömsesidigt hänsynstagande vunnen endrätt mellan makarna.

Då i de av herr *Ahlmans Olof Olsson* m. fl. och herr *Olsson* i Kullenbergstorp m. fl. väckta motionerna till stöd för det allmänna omdömet om förslaget anføres, att detta inblandar domstol i allehanda husliga tvister, är detta felaktigt. Sådana tvister kunna icke dragas inför domstol. Undantag härutinnan utgöra dock meningsskiljaktigheter mellan makarna rörande barnens viktigare personliga angelägenheter samt tvister rörande makarnas inbördes underhållsskyldighet, i det att angående dit hörande frågor make under vissa förutsättningar kan, efter det medling förgäves påkallats, hänvända sig till domstol. Till frågan om bestämmanderätten i barnens personliga angelägenheter återkommer utskottet vid behandling av förslaget till lag om barn i äktenskap. Av förslagets bestämmelser om underhållsskyldigheten är den betydelsefullaste i nu ifrågasvarande hänseende givetvis 5 kap. 5 §, enligt vilken, om ena maken gör sig skyldig till *uppenbar försummelse* av sin underhållsplikt, han kan, på yrkande av andra maken, av rätten förpliktas att utgiva underhållsbidrag till denne. För utskottet står det klart, att detta stadgande icke kommer att hava någon som helst störande inverkan på normala äktenskap, men att det är synnerligen välbehöfligt såsom skydd mot försunliga försörjare, och kan utskottet härutinnan ansluta sig till följande uttalande av lagberedningen:

»Enligt gällande svensk lagstiftning kan make icke på rättslig väg

framställa underhållskrav mot andra maken, förrän talan väckts om hemskillnad eller äktenskapsskillnad. För tid, varunder sammanlevnaden består, kan således icke ena maken få sig tilldömt underhållsbidrag av den andre. Olägenheten av denna regel, som står i samband med mannens målsman-skap, har länge gjort sig gällande. Det inträffar ej sällan, att mannen på grund av fallenhet för dryckenskap och uteliv eller av annan orsak icke låter sina inkomster komma familjen till godo utan lämnar hustrun att bäst hon kan anskaffa medel för familjens underhåll. Lagstiftaren kan icke låta sig nöja med att hänvisa en sådan hustru till möjligheten att begära understöd av den offentliga fattigvården, som i sin ordning har att fordra ersättning av mannen. Ty bortsett från det förödmjukande, som allmänt anses ligga i sökandet av fattigvård, kan hustrun i många fall icke därigenom förskaffa sig och barnen sådant underhåll, som enligt 2 § i förevarande kapitel tillkommer dem: fattigvårdsunderstödet måste ju vara begränsat till ett minimum, för dess meddelande äro särskilda villkor stadgade, det kan givas genom understödstagarens intagande & anstalt o. s. v. Skall hustrun kunna tillvinna sig det underhåll, var till hon lagligen är berättigad, måste hon äga att efter stämning å mannen vid domstol föra talan härom. Klart är, att hon ofta av hänsynsfullhet mot mannen eller fruktan för våldsamheter från hans sida skall underlåta att begagna sig av en dylik rätt. Men dess befintlighet är även i sådant fall ägnad att skänka eftertryck åt hustruns vädjande till mannens plikt-känsla. Och i de fall, då hustrun utverkar sig dom å underhållsbidrag, kan hon, om mannen är löntagare, genom att söka införsel för bidraget genomdriva, att en skälig andel av mannens avlöning verkligen kommer familjen till godo. Därför att hustrun har anledning att tillgripa en dylik åtgärd mot sin man, vars försumlighet måhända mera beror på en svag karaktär än på dåligt uppsåt, behöva de äktenskapliga förhållandena i övrigt ingalunda vara sådana, att hemskillnad eller faktisk särlevnad emellan makarna är önskvärd.»

Till vissa av förslagets övriga underhållsbestämmelser, mot vilka särskilda anmärkningar framställes, får utskottet återkomma i det följande.

Vad beträffar den nya förmögenhetsordningen och särskilt förslagets regler om giftorätten, måste det bero på bristande kännedom om förslaget, då i de nämnda likalydande motionerna säges, att giftorätten i dess nya form framkallar ett ömsesidigt misstroende och vaksamhetsförhållande makarna emellan, vilka hava att framför allt vardera bevaka sitt intresse i andra makens förvaltning av dennes giftorättsgods. Enligt förslaget får nämligen vardera maken icke större rätt eller intresse att övervaka andra

makens förvaltning, än hustrun nu har i fråga om mannens förvaltning. Det enda korrektiv, som make äger mot andra makens åsidosättande av den allmänna vårdnadsplikten vid utövande av sin förvaltning, blir fortfarande sökandet av boskillnad, och boskillnadsanledningarna hava i förslaget icke utvidgats utan tvärtom begränsats. Att det skydd för hemmet, som förslaget giver genom sitt förbud för make att utan andra makens samtycke avhända sig eller pantsätta fastighet eller bohagsting m. m., vari den senare har gifterätt, skulle kunna bidraga till misstroende makarna emellan, kan icke rimligen göras gällande.

Den förmögenhetsordning, som i dessa motioner angives såsom tänkbar, är så otydligt tecknad, att utskottet icke kunnat ingå på något närmare bedömande av densamma. Klart är dock, att den måste te sig främmande för svensk uppfattning samt bliva i tekniskt avseende invecklad och svårtillämplig.

Det har, särskilt i herr *Clasons* motion, gjorts anmärkning därpå, att det föreliggande förslaget icke såsom exempelvis fransk, tysk och schweizisk lag vid sidan av en primär förmögenhetsordning, som inträder omedelbart på grund av lag, har subsidiära förmögenhetssystem, av vilka kontrahenterna kunna i föreskriven ordning välja något. Med anledning härav vill utskottet påpeka, att omförmälda lagar tillkommit under helt andra förhållanden än de nu hos oss rådande. Dessa lagar skulle gälla i riket, som av ålder varit splittrade i skilda områden med olika rätt, och inneburo vid sin tillkomst jättsteg mot en eftersträvad rättsenhet; så härskade exempelvis i Tyskland, innan den gällande lagen år 1900 trädde i kraft, mer än etthundra olika system för makars förmögenhetsförhållanden. Därest nu i svensk lag flera förmögenhetsordningar skulle införas, komme detta att innebära ett icke önskvärt steg i motsatt riktning. Uppenbart är ju, att tillämpningen inom samma område av olika förmögenhetssystem måste göra rättsskipningen invecklad och, på grund av skiljaktigheterna i fråga om gäldsansvar, i hög grad tynga kreditförhållandena. Det föreligger enligt utskottets mening så mycket mindre anledning att nu skapa sådana svårigheter, som förslaget giver makarna en vidsträckt möjlighet att efter sina särskilda förhållanden och behov modifiera lagens förmögenhetsordning, i det de kunna såväl före som under äktenskapet genom äktenskapsförord fritt bestämma om tillgångarnas natur av enskild egendom eller gifterättsgods och, i den mån borgenärernas rätt icke lägger hinder i vägen, fördela tillgångarna sig emellan. Det står bland annat makarna öppet att genom några ord i ett äktenskapsförord ansluta sig till systemet fullständig egendomsskillnad.

Av vad i det föregående uttalats följer, att utskottet måste mot-

sätta sig icke blott det i sistnämnda motion framställda förslaget att bibehålla den nuvarande förmögenhetsordningen såsom primärsystem utan även tanken att upptaga förslagets förmögenhetsordning såsom primärsystem och den gällande rättens såsom subsidiärsystem. Om den gällande rättens invecklade regler skulle behöva vid sidan av den nya lagen tillämpas ej endast så länge de äktenskap bestå, som ingåtts före den nya lagens trädande i kraft, utan under en obegränsad framtid, vore därmed värdet av äktenskapsrättens reformering väsentligen minskat. Något verkligt behov av det gällande förmögenhetssystemets bibehållande synes icke heller föreligga. Enligt förslaget är hustrun, såsom redan påpekats, oförhindrad att överlämna sin egendom till mannens förvaltning men kan återkalla förvaltningsuppdraget, om hon icke längre litar på hans vilja eller förmåga att utöva det till familjens båtnad. Ett bibehållande av den gamla förmögenhetsordningen såsom subsidiärsystem skulle främst vara motiverat därav, att hustrun härigenom finge tillfälle att giva sin man ett förvaltningsuppdrag, som vore oåterkalleligt och icke förenat med någon som helst redovisningsskyldighet. Men det är enligt utskottets mening icke lämpligt att hålla öppen en sådan möjlighet, som knappast kan tänkas komma till användning annat än i sammanhang med äktenskapets ingående eller just vid den tid, då kvinnan vanligen är minst fallen för försiktighet och kritik gentemot sin man. En dylik åtgärd av hustrun bleve för övrigt ett slags självmyndiggörelse, varigenom hon utan lagligt prövade skäl i avsevärd mån gjorde sig ekonomiskt inkompetent och oansvarig, men sådan omyndiggörelse tillåtes på goda grunder i regel icke av modern lagstiftning.

Förslaget till giftermålsbalk.

3 Kap.

1 §.

Herr *Klefbeck* hemställer i sin motion, att första stycket av 3 kap. 7 § måtte utgå, samt anför såsom skäl härför följande: *Herr Klefbeck's motion.*

»I 3 kap. 7 § första stycket föreskrives: 'Äktenskapsbetyg må ej för trolovad utfärdas, med mindre samtycke därtill givits av den, med vilken äktenskapet skall ingås'. |

Detta stadgande har under sin tillämpning vållat icke så litet besvär och tidsspillan. En person, som är skriven i X församling, men vilkens trolovade är kyrkoskriven i Y församling, måste för att få lysning först av pastor i X erhålla äktenskapsbetyg. Men för att utfå detta måste samtycke därtill lämnas av hans trolovade. Han kommer därför en dag upp på X pastorsexpedition. Kommer i 9 fall av 10 ensam. Får då besked, att han måste ha fästmöns samtycke. Måste då vända om efter henne eller ett tillståndsbevis från henne. Men i de allra flesta fall hinder han icke tillbaka, innan expeditionen är stängd. Och så är en dag förspild, arbetsförtjänsten också förlorad. Ännu värre blir det, om fästmön är bosatt i en församling, belägen långt bort från X. Då skall det skrivas, svar avvaktas, och hela lysningen blir kanske uppskjuten en hel vecka. Och detta kan många gånger vara ganska besvärligt, emedan rätt ofta bröllopet är utsatt till dag omedelbart efter sista lysningen.

Det ifrågavarande stadgandet är också fullkomligt onödigt. Ty det samtycke, som erfordras av den trolovade, får hon i alla händelser lämna, då lysningen uttages. Och det är ju icke mycket sannolikt, att hon under *en* dag ändrar mening. Och skulle hon också göra det, så är det hennes mening vid lysningens uttagande, som blir avgörande. Även för det fall, att fästmannen i strid mot hennes önskan uttagit äktenskapsbetyg, kan icke hon därav lida skada. Hon är oförhindrad att trolova och gifta sig. Det enda *han* har vunnit med sitt tilltag är, att han har stängt sig själv för två månader.»

Utskottet.

Utskottet anser icke motionären hava anfört tillräckliga skäl för ändring av ifrågavarande från den nyligen antagna lagen om äktenskaps ingående och upplösning hämtade lagrum. Då i äktenskapsbetyget och den för uppläsning i kyrkan avsedda kungörelsen om dess utfärdande jämväl skall angivas kvinnans namn, synes det rimligt, att hennes samtycke göres till villkor för betygets utfärdande. Visserligen skulle, även om något bevis rörande detta samtycke ej fordrades, det säkerligen mycket sällan inträffa, att en man utan samtycke av kvinnan begärde utfärdande av äktenskapsbetyg. Men det bör förebyggas, att en präst i något fall skall kunna enbart på grund av en oriktig uppgift av mannen bliva pliktig att högtidligen kungöra det tillämnade ingåendet av äktenskap mellan honom och en kvinna, som ej lämnat sitt samtycke. Då kvinnans samtycke naturligen icke behöver meddelas prästen av henne personligen utan kan givas i skriftlig form, bör kravet därå icke vålla mycket besvär. De olägenheter, som antytts av motionären, torde främst få tillskrivas det förhållandet, att de nya reglerna om lysning ännu icke blivit tillräckligt kända, vadan det kan förväntas, att dessa olägenheter efter hand skola försvinna.

5 KAP.

*Herr Welin
m. fl. motion.*

I den av herr *Welin* m. fl. avgivna motionen föreslås, att de i detta kap. upptagna stadgandena måtte ersättas med lämpligt avfattade bestämmelser av innehåll

»att när äktenskap är slutet, bliva man och hustru, en för båda och båda för en, ansvariga för hemmets bestånd och underhåll och barnens vård,

att bohag och arbetsredskap bliva samfälld egendom att av båda, i mån av behov, nyttjas och brukas, och gemensamt vårdas,

att rättshandlingar, som endera maken företager, och som uppenbarligen äsyftar egna personliga behov, den dagliga hushållningen, hemmets underhåll eller barnens vård och fostran, även förplikta andra maken, så framt ej denne offentligen givit tillkänna, att han icke vill därför ansvara,

att, där tvist mellan makar uppstår om bidrag och underhållsskyldighet eller om ersättning för gjorda kostnader och tvisten icke varder, efter medling av någon av dem, som i kap. 14 nämnas, bilagd genom överenskommelse, frågan avgöres genom domstol i enlighet med grundsatsen, att vardera maken skall bidraga i förhållande till sin ekonomiska förmåga,

att till utgifter, som make av egna medel guldit för egen person, hushåll, hem eller barn, ej må fordras bidrag av andra maken, med mindre avtal genom äktenskapsförord eller annorledes härom träffats.»

Av vad utskottet förut anfört beträffande lagförslaget principer och sättet för deras genomförande framgår, att utskottet icke kan förorda de i motionen framställda önskningarna. Att ingå på någon närmare granskning av desamma torde icke vara erforderligt. Utskottet vill endast påpeka, att de i väsentliga delar synas gå vida längre än förslaget i en riktning, som motionärerna, att döma av deras allmänna motivering, livligt ogilla. Utskottet.

1 §.

Beträffande denna paragraf anmärker herr *Westman* i sin motion, att den föreslagna lagtexten endast omnämner makarnas ställning ur synpunkten av deras inbördes individuella förhållande, samt yrkar, att till inskräpande av pliktbegreppet måtte framhållas »icke blott att man och hustru äro skyldiga varandra trohet och hjälp, utan även att de hava att under fullgörande av de plikter, som åligga dem gemensamt och var i sin stad, endrättigt verka för familjens bästa.» Herr Westmans motion.

Enligt utskottets mening giver propositionens formulering av förvarande paragraf ett lyckligt uttryck åt de förpliktelser i nu ifrågavarande hänseende, som äktenskapet ålägger makarna. Då denna erinran icke torde bliva verkningsfullare genom den av motionären föreslagna formuleringen, finner sig utskottet icke kunna tillstyrka motionärens ovan nämnda yrkande. Utskottet.

2 och 6 §§.

Herr *Westman* yrkar i sin motion sådan ändring i lagförslaget, att värdesättning i penningar av hustruns husmoderliga verksamhet vid hemmets skötsel icke måtte förekomma samt att avräkning makarna emellan icke skall äga rum i det fall, att endera maken haft utgifter för familjens tillbörliga underhåll utöver vad som strängt taget kunde anses bära bestridas av honom. Herr Westmans motion.

Till stöd för dessa yrkanden anför motionären:

»I 5 kap. 2 § övergår därefter lagförslaget till att meddela de nya regler rörande underhållsskyldigheten, som betingas av makarnas ökade ekonomiska självständighet. Härvid har det ansetts vara lämpligt att i lagförslaget inrycka ett uttalande, enligt vilket underhållsskyldigheten

kan fullgöras genom verksamhet i hemmet, varav följer, att den i hemmet arbetande hustrun måste betraktas såsom en försörjande icke såsom en försörjd familjemedlem' (s. 138). Huru outhärlig för familjens trevnad och välfärd hustrus plikttrogna verksamhet i hemmet än må erkännas vara, är det emellertid uppenbart olämpligt att utfärda lagstadganden, som föranleda, att denna verksamhet skall av utomstående värdesättas till visst belopp och alltså hustrus pliktuppfyllelse vid sitt hems skötsel komma att bedömas ur avlöningssynpunkt. Långt ifrån att innebära en värdesättning av hustrus verksamhet i hemmet ur en högre social synpunkt betyder detta dess betraktande ur en lägre, nämligen den, som är den naturliga att anlägga på det arbete, som i hemmet utföres av avlönade tjänare och andra biträden.

Det nu omnämnda stadgandet i 2 § blir av betydelse i samma kap:s 6 §, som föreskriver, att om ena maken under ett kalenderår för familjens tillbörliga underhåll tillskjutit mera än enligt huvudregeln ålegat honom, skall han kunna utkräva ersättning av andra maken. Om detta stadgandes innebörd säger justitieministern, att 'av de allmänna grunderna för fördelningen av underhållsskyldigheten mellan makarna följer, att vid en sådan utjämnning även makes verksamhet i hemmet för familjens underhåll måste tagas i beräkning, så vitt det gäller att bedöma i vilken mån var och en av makarna fullgjort sin bidragsplikt. Mannen skall sålunda för sina utgifter i penningar och naturaförmåner icke vara berättigad till ersättning av hustrun annat än i den mån värdet av hennes husmoderliga verksamhet och de medel i kontant och naturaförmåner, hon må ha tillsläppt, understiger den på henne belöpande andelen i underhållsbördan', o. s. v. (s. 155). Alldeles riktigt har emellertid justitieministern gent emot ett förslag från vissa lagrådets ledamöter framhållit, att 'en uppskattning av makes arbete i hemmet för familjens underhåll alltid är synnerligen vanskelig att verkställa och därför för makarna själva kan vara förenad med stort obehag samt lätt kan giva anledning till tvister mellan dem. Det är av sådan anledning önskligt, att en dylik uppskattning ej allt för ofta behöver företagas. Med den ståndpunkt förslaget intager blir det jämförelsevis sällan en uppgörelse jämte därmed följande uppskattning av verksamheten i hemmet ifrågakommer, (s. 156). I själva verket är det fall, vari enligt 5 kap. 6 § en dylik avräkning skulle förekomma, icke av beskaffenhet att därtill giva anledning. Har andra maken under ett kalenderår haft utgifter för familjens tillbörliga underhåll utöver vad som kunde anses strängt taget vara hans skyldighet, bör detta tydligt betecknas som en av honom gjord ideell uppoffring, och det måste anses som helt och hållet stridande

mot äktenskapets ideella natur, att lagstiftaren på ett sådant fall anlägger en egoistiskt färgad ekonomisk synpunkt och hänvisar makarna att för dess genomförande anlita statens hjälp. Härtill kommer, att den principiella förlust, som de här anmärkta stadgandena medföra, ingalunda motsvaras av någon verklig betydelse i det praktiska livet.

Under sådana förhållanden synas de föreskrifter förslaget innehåller om värdering i penningar av hustrus husmoderliga verksamhet och om avräkning makarna emellan i 5 kap. 2 och 6 §§ böra utgå.»

Utskottet är fullt ense med lagberedningen om det rättvisa och lämpliga däri, att lagen fastslår, att hustruns verksamhet i hemmet är att anse såsom ett bidrag till familjens underhåll. Verkan av ett sådant uttalande skulle emellertid uppenbarligen förminska, om lagen undveke varje konsekvens därav och icke i något fall vid beräkning av makarnas inbördes underhållsskyldighet medgäve en värdering i penningar av nämnda verksamhet. Det är att märka, att enligt förslaget något utdömande av ersättning för sådant arbete makar emellan aldrig kan förekomma och att någon värdering därav icke förutsättes annat än i de fall, då det gäller att avväga den kontanta bidragsplikt, som utöver arbetet i hemmet kan åligga en hustru med egna inkomster. Tanken, att en värdering av hustruns arbete i hemmet i dessa fall skulle minska aktningen för sådant arbete eller innefatta ett bedömande av hustruns pliktuppfyllelse ur avlöningssynpunkt, synes utskottet fullkomligt ogrundad. Däremot kan givetvis en dylik värdering för en domstol bliva ganska vanskelig att verkställa. Denna uppgift förelägges dock domstol endast i den försvinnande del av nämnda fall, då make vill och enligt förslaget kan draga bidrags- eller ersättningsfrågan inför rätta, och lärar i varje händelse icke vara svårare än många andra uppskattningar, som domstolarna ha att verkställa.

Utskottet.

Vad angår motionärens invändningar däremot, att lagförslaget överhuvud genom bestämmelserna i 6 § medgiver rätt till ersättning för make, vilken för familjens tillbörliga underhåll haft utgifter, som uppenbarligen överstiga vad enligt 2 § ålegat honom att tillskjuta, så kan utskottet — under betoning, att det står i god överensstämmelse med äktenskapets väsen, om en make bidrager till familjens underhåll utan att noga iakttaga sin rätt mot andra maken — icke dela motionärens mening, att i varje fall, då make tillskjutit mera än som ålegat honom, detta är att anse som en av honom gjord ideell uppoffring. Han kan till exempel ha varit tvungen härtill, därigenom att andra maken envist undandragit sig sin andel i underhållsbördan eller därigenom att hushållsgäld, som enligt förslaget i regel åvilar båda makarna solidariskt, av borgenären utsökts

hos den förstnämnde. I sådana fall vore det stridande mot rättvisan och ett premierande av den försumlige maken, om lagen icke gäve något medel att åstadkomma rättelse. Enligt utskottets mening kommer emellertid regressrätten ytterst sällan att göras gällande på rättslig väg, och någon avsevärd fara för, att den skall införa misshälligheter i äktenskap, inom vilka icke förut av andra orsaker rätt söndring, synes ej föreligga.

På grund av vad sålunda anförts finner sig utskottet icke kunna förorda bifall till motionärens yrkanden beträffande de förevarande paragraferna.

12 §.

De i denna paragraf givna bestämmelserna om makes behörighet att i viss utsträckning för underhållsändamål ingå förbindelser med förpliktande verkan även för andra maken äga sin motsvarighet i gällande rätts gäldsregler, vad angår hustruns behörighet särskilt i 11 kap. 2 § giftermålsbalken. Men de hava naturligen fått en i mycket avvikande utformning med hänsyn till den nya förmögenhetsordningen, som låter vardera maken förvalta sitt och, med undantag för nu ifrågavarande slags gäld, gör makarna oberoende av varandra i fråga om gäldsansvar. Dessa bestämmelser synas utskottet i stort sett välbetänkta, men finner utskottet icke tillräckliga skäl hava anförts för den avvikelse från makarnas rättsliga likställighet, som ligger däri, att under det hustrun liksom enligt gällande rätt skall kunna belasta mannen med gäld, avseende hennes särskilda behov, mannen icke skall äga motsvarande behörighet för tillgodo-seende av sina särskilda behov.

Lagberedningen yttrar härom i sina motiv: »I de fall, då mannen är för utgifterna till sina särskilda behov hänvisad till hustruns inkomster, kunde det ofta vara billigt, att han hade en liknande behörighet att företaga rättshandlingar med förpliktande verkan även för hustrun. Dessa fall äro emellertid undantagsfall, och då regeln för de vanliga fallen skulle kunna medföra, att hustrun belastades med gäld, för vilken ansvarighet skäligen icke bör åligga henne, har beredningen ansett en sådan regel icke böra upptagas.»

Det förekommer dock icke allt för sällan fall då mannen, exempelvis på grund av invaliditet, skäligen bör kunna för sina behov anlita hustruns kredit, liksom det otvivelaktigt blir mer och mer vanligt, att hustrun har egna inkomster och därför bör bidraga till familjens underhåll även på annat sätt än genom arbete i hemmet. Då vidare de förbindelser, vilka äro mest ägnade att uppväcka farhågor, exempelvis de som mannen ådrager sig genom ett högt uteliv, enligt paragrafens avfattning i regel

icke torde bliva förpliktande för hustrun, även om mannen erhåller den behörighet, som enligt förslaget endast tillkommer hustrun, finner sig utskottet böra föreslå nu nämnda ändring i förevarande paragraf.

Av vad förut anförts framgår, att utskottet icke kan förorda de av *Herr Welins m. fl. motion.* herr *Welin* m. fl. framställda önskemål, vilka särskilt beröra förevarande paragraf, nämligen dels, såsom ovan nämnts, införande av en bestämmelse med innehåll »att rättshandlingar, som endera maken företager, och som uppenbarligen äsyftar egna personliga behov, den dagliga hushållningen, hemnets underhåll eller barnens vård och fostran, även förplikta andra maken, så framt ej denne offentligen givit tillkänna, att han icke vill därför ansvara,» och dels »att under alla förhållanden den tredje part, som i § 12 moment 2 avses med orden 'den, med vilken rättshandlingen slöts', må utgå ur förslaget».

Vad särskilt angår det senare yrkandet, som väl får antagas avse, att paragrafens andra stycke skall utgå, så skulle uppenbarligen ett bifall därtill innebära en högst betänklig utvidgning av makes möjlighet att i samförstånd med tredje man på illojalt sätt med gäld belasta andra maken.

13 §.

I den av herr *Welin* m. fl. avgivna motionen yrkas, att makes vid *Herr Welins m. fl. motion.* nästföregående paragraf omförmälda behörighet att belasta andra maken med gäld skall kunna uteslutas genom ett offentligt tillkännagivande av den sistnämnde samt att i varje fall »kungörelse i tidningarna genom domstolen ej må föreskrivas beträffande rättens beslut att förklara make, som missbrukar den honom enligt § 12 tillkommande behörigheten att ingå rättshandlingar, förlustig denna behörighet».

Då makes ifrågavarande behörighet enligt förslaget icke är att anse *Utskottet.* såsom grundad på något presumerat uppdrag av andra maken, bör denne icke kunna utan vederbörligen prövade skäl, allenast genom ett slags återkallelse, frantaga maken hans behörighet, så mycket mindre som en dylik åtgärd måste vara personligt nedsättande för den make, som träffas därav. Att det beslut, varigenom behörigheten frantages make, måste till skydd för tredje man, som kan komma att ingå rättshandlingar med maken, bliva offentligen kungjort, synes utskottet själfvallet. Utskottet kan därför ej heller i denna del tillstyrka motionen.

15 §.

Herr Hell-
bergs mo-
tion.

Herr *Hellberg* hemställer i sin motion »antingen och helst, att § 15 i kap. 5 av det framlagda regeringsförslaget till giftermålsbalk utgår, eller, om detta yrkande icke kan bifallas, att nämnda paragraf omformas så, att den lämnar kvinnan frihet att vid äktenskapets avslutning bestämma, om hon skall bära sitt eget eller mannens släktnamn».

Till stöd härför anføres i motionen:

»I det för årets riksdag framlagda regeringsförslaget (prop. nr 15) till ny giftermålsbalk stadgar 5 kap. § 15, att hustrun vid vigseln skall erhålla mannens släktnamn och endast på särskild ansökan hos Konungen kan få tillstånd att bära sitt eget namn — i förening med mannens.

Om denna bestämmelse bliver lagfäst, berövas Sveriges kvinnor en rättighet, som de för närvarande äga och länge ägt. Sedan urminnes tid ha gifta kvinnor i vårt land burit sitt eget släktnamn. Det kan vara nog att erinra om Sten Sture den yngres maka, vilken i vår historia är känd icke under hans utan under sitt namn: Kristina Gyllenstjerna. Och ännu lär i vissa delar av vårt land det vara vanligt att gifta kvinnor bevara sitt 'flicknamn'. Den allmänna seden har visserligen blivit, att vid giftermål hustrun antager mannens namn. Men undantag förekomma. Och på den senaste tiden har i samband med de ökade möjligheter till självständig verksamhet, som öppnats för kvinnorna, ett nytt motiv för deras rätt att behålla sitt eget släktnamn även som gifta tillkommit. De kunna, innan de ingå äktenskap, ha skapat sig en ställning, som betecknas av deras namn: som affärsidkare, läkare, skådespelerskor, konstnärinnor, författarinnor o. s. v. Och då kan det för dem lätt medföra icke blott en del förvecklingar och obehag, utan även direkta förluster att nödgas byta namn. Måste ombyte till följd av omgifte ske mer än en gång, blir det desto olägligare. Den alternativa möjlighet, som regeringsförslaget anvisar: tillstånd att använda eget namn i förening med mannens, gör saken föga bättre. Dispensvägen är alltid otrevlig och besvärlig, och ett dubbelnamn — i och för sig ett litet oting — kan lika väl medföra oklarhet, missförstånd och misstag.

Överhuvud står det i strid mot den frihet och likställighet med männen, som särskilt den allra senaste tiden skänkt kvinnorna, att nu vilja fråntaga dem den rätt till sitt eget namn även som gifta, vilken de allt hitintills åtnjutit. Förr i tiden, när hustrun var så tämligen rättslös och närmast betraktades som ett bihang till sin man, hade det varit mer i överensstämmelse med rådande förhållanden, om hon saknat denna rätt.

Om den så förut varit henne förmenad, hade det varit i sin ordning att nu införa den i den nya äktenskapslagen. Men när hon nu i stället äger den, blir det en desto besynnerligare motsägelse att borttaga den genom en lag, som i övrigt avser att öka hennes självständighet.

Att behålla det namn man en gång fått bör vara vars och ens, varje kvinnas liksom varje mans, rättighet. Det har så varit hittills och bör så förbli. All sannolikhet talar för att med kvinnornas utsträckta självförsörjning, med deras allt allmänna utövning av självständig verksamhet den värdigheten skall komma att kännas för många av dem allt mera behöfelig. Och i varje fall bör den inte upphävas genom något lagförbud, utan gestaltningen av förhållandet mellan makarne i härberörda avseende bör framdeles som hittills lämnas åt sedens fria utveckling. Äktenskapet bör betraktas som en enskild angelägenhet, vilken inte medför någon lagtvungen påföljd för kontrahenternas verksamhet i samhällslivet.»

Utskottet anser lämpligt, att en regel om vilket släktnamn hustrun skall bära gives i vår civillag i sammanhang med bestämmelserna om äktenskapets övriga rättsverkningar, och får härutinnan åberopa de namnbestämmelser, som redan finnas meddelade i 5 kap. 8 § lagen om äktenskaps ingående och upplösning, 11 § lagen om adoption och 1 § lagen om barn utom äktenskap, ävensom stadgandena i 11 kap. 31 § av det nu föreliggande förslaget till giftermålsbalk och 1 § av förslaget till lag om barn i äktenskap. Behovet av en fastare ordning med avseende å namnförhållandena har på senare år blivit mycket kännbart icke minst med hänsyn till det allt mer utvidgade statliga försäkringsväsendet. *Utskottet.*

Vad angår innehållet av bestämmelserna i denna paragraf, anser utskottet lika med lagberedningen, att den personliga gemenskap mellan makarna, som äktenskapet medför, bör erhålla sitt uttryck däri, att bägge makarna hava samma släktnamn. Den önskan att behålla sitt flicknamn, som stundom gör sig gällande hos hustrun, synes vara vederbörligt tillgodosedd genom tillåtelsen för henne att efter anmälan bära sitt och mannens namn i förening. Beträffande det av motionären påpekade särskilda intresset hos de kvinnor, vilka före giftermålet skapat sig en ställning såsom exempelvis affärsidkare, läkare, konstnärinnor eller författarinnor, att fortfarande bära det namn oförändrat, under vilket de blivit kända, får utskottet påpeka, att förevarande paragraf endast stadgar om hustruns så att säga borgerliga namn och näppeligen hindrar henne att såsom konstnär eller författare fortfarande använda sitt flicknamn. Förhållandet bleve visserligen ett annat om, såsom det lär vara ifråga-

satt, i en särskild namnlag stadgas förbud vid straffpåföljd mot användandet av annat namn än det rätta, men det vill synas utskottet, att de modifikationer, vilka kunna vara erforderliga med avseende å exempelvis konstnär- och författarnamn, borde göras i nämnda lag, icke i förevarande paragraf av giftermålsbalken.

Utskottet kan därför icke tillstyrka bifall till någotdera av de i motionen gjorda yrkandena.

6 KAP.

2 §.

Yttrande av herr Olsson i Kullenbergstorp. Vid den föreliggande propositionens remitterande till utskottet hade i andra kammaren herr *Olsson* i Kullenbergstorp ett yttrande, däri han uttalade betänkligheter mot förslagets förmögenhetsordning bland annat med hänsyn till de verkningar, som regeln om giftorättsgodsets lika delning kunde få i fall av äktenskapsskillnad.

Utskottet. I anledning därav vill utskottet nu erinra, att, om den föreslagna förmögenhetsordningen är lämplig i de normala fallen, då äktenskapet varar till ena makens död, det icke kan vara befogat att avvisa denna ordning i dess helhet därför att den icke skulle passa i de jämförelsevis fåtaliga fall, då äktenskapsskillnad inträder. Däremot kunde det måhända tänkas att för sistnämnda fall modifiera den i förevarande paragraf givna regeln om giftorättsgodsets lika delning mellan makarna i överensstämmelse med vad som för fall av äktenskapets återgång stadgats i 5 kap. 5 § av lagen om äktenskaps ingående och upplösning samt i 10 kap. 5 § av det föreliggande förslaget.

Då emellertid, såsom förut framhållits, förslaget kan sägas praktiskt taget bibehålla egendomsgemenskapen mellan makarna, finner utskottet icke tillräckliga skäl föreligga att i olikhet med gällande rätt utesluta giftorättens förnämsta verkan, den lika delningen, i fall av äktenskapsskillnad. Utskottet kan härutinnan i det hela ansluta sig till följande yttrande av lagberedningen:

»Från saklig synpunkt är det vidare av största vikt, att frågan, huruvida skillnad i ett äktenskap skall äga rum eller ej, såvitt möjligt icke influeras av ekonomiska bihänsyn. Skillnaden bör därför i och för sig lända till minsta möjliga ändring i makarnas ekonomiska läge under äktenskapet. Även med nu föreslagna förmögenhetssystem vinnes detta syfte bäst genom bibehållande av den lika delningen vid äktenskapsskillnad.

Jämväl enligt det föreslagna systemet har gemensamhetsprincipen tillerkänts stor betydelse. Ehuru väl genom vardera makens särskilda ägande- och förvaltningsrätt avses att giva vardera maken självständighet och fri bestämmanderätt i fråga om sin förmögenhet, måste det fasthållas, att vardera maken, genom äktenskapet vinner rätt att dela den andra makens ekonomiska villkor. Denna i äktenskapet grundade ekonomiska gemenskap makarna emellan har fått sitt starkaste uttryck i giftorätten. Därför innebär den lika delningen en mindre förändring i makarnas inbördes förhållande i ekonomiskt hänseende under äktenskapet än vad en återgångsdelning skulle göra. Vidare är att märka, att tillämpningen av den hos oss gällande principen för återgångsdelning visserligen ej, där endast en kortare tid förflutit från äktenskapets ingående, möter allt för stora svårigheter. I de sällsynta fall, då återgång kan tänkas förekomma, lär detta också i regel bliva förhållandet. Skillnad i äktenskap inträffar däremot, enligt vad statistiken visar, vanligen efter ej allt för kort tid och ofta först efter många års förlopp. En återgångsdelning skulle då ej kunna genomföras utan stora tekniska vanskligheter. Att efter ett långt äktenskap söka upplösa en förmögenhet efter dess ursprungliga beståndsdelar genom uppvisande av kanske upprepad förvandling är vanligen mycket svårt, och, även om i vissa fall vederlagsreglerna skulle gripa in kompletterande, skulle dock delningsresultatet i allmänhet bliva mycket osäkert. Ännu större bleve svårigheterna, om före skillnaden gått en boskillnad. Att låta en boskillnad bestå, om kort tid därefter skillnad i äktenskapet äger rum, vore lika otillfredsställande som att bryta en boskillnad i de fall, då skillnad i äktenskapet följer efter längre tid och vardera maken inrättat sig efter de genom en verkställd bodelning makarna emellan reglerade förmögenhetsförhållandena. Över huvud lär boskillnadsinstitutet i dess nuvarande form ej kunna bibehållas, om lagstiftningen ej betraktar giftorättsförvärvet som definitivt med äktenskapets ingående utan gör det samma beroende av att äktenskapet upplöses genom endera makens död. Med hänsyn till den betydelse, boskillnaden äger som sanktion av den vårdnadsplikt giftorättsgemenskapen medför, har emellertid beredningen, såsom under 9 kap. närmare utvecklas, ansett boskillnaden böra upptagas i det av beredningen föreslagna systemet. På grund av det anförda har beredningen ansett sig böra föreslå bibehållandet av den lika delningen vid äktenskapsskillnad.

En särskild fråga är, vilken verkan bör tilläggas den omständigheten, att ena maken huvudsakligen bär skulden till äktenskapsskillnaden. Det måste medgivas att, då i sådant fall andra maken i äktenskapet infört den större förmögenheten, den lika delningen ofta måste kännas hård för

denne. — — — — — Ett tillfredsställande resultat kan enligt beredningens mening vinnas, därigenom att skadestånd tillerkännes den förorättade maken. Om skillnad i äktenskapet förorsakats genom den ena makens grova kränkning av den andre, har denne enligt gällande lagstiftning rätt till skadestånd. Lika väl som det skadestånd, vilket kan utgå vid återgång av äktenskap, bland annat kan avse ersättning för den giftorätt, som den oskyldige maken går förlustig genom återgången, bör skadeståndet vid äktenskapsskillnad, om den kränkte maken i boet infört en förmögenhet, som genom skillnaden delvis går förlorad för honom, jämväl kunna innefatta gottgörelse för denna förlust. Såsom vid 11 kap. 24 § närmare utvecklas, föreslår beredningen, att make skall hava rätt till skadestånd jämväl vid äktenskapsskillnad efter hemskillnad, som vunnits på grund därav att andra maken grovt åsidosatt sina plikter mot honom. Genom den rätt till skadestånd, som sålunda enligt beredningens förslag skall tillkomma den kränkte maken, bör denne i ej ringa omfattning kunna undgå den obillighet mot honom, den lika delningen understundom eljest skulle innebära. Särskilt vill beredningen erinra, att en sådan skadeståndsrätt i hög grad stärker den kränkte makens ställning, såvida fråga uppstår om överenskommelse mellan makarna angående boets delning.»

Slutligen får utskottet påpeka, att, jämte utsträckningen av skadeståndsrätten och av den i 11 kap. 22 § stadgade förmånen, även den genom 11 kap. 26 § införda möjligheten att bestämma underhållsbidraget åt fränskild make till visst belopp en gång för alla giver medel att avvärja eller mildra den obillighet, som den lika delningen vid äktenskapsskillnad i särskilda fall kan tänkas medföra.

8 §.

Herr West-
mans
motion.

Herr *Westman* har i sin motion yrkat inskränkning i giftorättens omfattning på det sätt, att giftorätt ej skall gälla med avseende å den fasta egendom *på landet*, som man eller hustru före eller under äktenskapet ärvt eller förut förvärvat. Till stöd för sitt yrkande har motionären anfört följande:

»Av genomgripande betydelse för vårt folks ekonomiska liv äro stadgandena om makars egendom. Sedan urgammal tid bestod och fortlevde allt intill lagändringen 1898 i lagen en motsättning mellan landsbygd och stad med avseende å giftorättens omfattning. Intill nämnda tidpunkt gällde den huvudregel, att giftorätten omfattade all egendom i stad, men att däremot den fasta egendomen på landet, som man eller

hustru före eller under äktenskapet ärvt eller förut förvärvat, icke var underkastad andra makens giftorätt. Genom 1898 års lagändring avskaffades stadsrättens regel ur den gällande rätten och landsrättens regel erhöll i stället generell giltighet. I det föreliggande lagförslaget påyrkas nu, att pendeln i ett slag skall svänga över åt det motsatta hållet. Nu skall den ur landsrätten härstammande regeln avskaffas och den år 1898 avskaffade, ur stadsrätten hämtade regeln åter införas och erhålla generell giltighet. Man torde utan fara för misstag kunna påstå, att dylika tvära omkastningar i lagstiftningen icke motsvaras av lika hastiga förändringar i det allmänna rättsmedvetandet. Lagförslagets ståndpunkt i här berörda avseende har utan allt tvivel till god del sin förklaring i skandinaviskt inflytande.

Enligt lagförslaget skall alltså giftorätten omfatta all makarnas egendom. I huvudsaklig överensstämmelse med gällande rätt kan emellertid i vissa fall bestämmas, att viss egendom skall vara undantagen från giftorätt.

Den lagändring förslaget i detta avseende innebär är tydligen av största betydelse för vår jordbruksidkande befolkning, då den kommer att medföra, att jorden i vida högre grad än förut kastas in i handelsmarknaden och blir en marknadsvara. En son eller annan arvinge, som vill fortsätta sin fars eller släktings verksamhet som odlare, kan för närvarande i många fall övertaga en arvlåtarens jordbruksgård, som denne ärvt eller före sitt äktenskap förvärvat, då detta enligt den föreslagna lagen skulle ekonomiskt omöjliggöras på den grund, att fastigheten underkastas giftorätt. Den motivering, som i justitieministerns yttrande gives för denna föreslagna rättsändring, är i hög grad belysande. Den röjer nämligen särdeles tydligt den ensidighet, varmed makarnas individuella förhållanden fått spela en dominerande roll. Motiveringen lyder: 'Den nu gällande regeln om viss fast egendoms enskilda natur har ej upptagits i förslaget, bland annat emedan denna regel, vilken numera till väsentlig del har sin betydelse såsom skyddande hustruns ekonomiska intressen mot missbruk av mannens förvaltningsrätt, i detta hänseende blir obehövlig under det nya förmögenhetssystemet' (s. 142). Ej med ett ord beröres lagändringens inverkan ur arvsrättslig synpunkt, en inverkan, som likväl ur social synpunkt, såsom förut framhållits, är högst beaktansvärd.

För att undanröja de olägenheter, som ur här angiven synpunkt äro förenade med den föreslagna regeln om giftorättens omfattning, äro olika utvägar tänkbara. Man skulle sålunda kunna ifrågasätta att göra den nu gällande regeln i fråga om giftorättens omfattning till den principala och göra tillämpningen av den föreslagna regeln beroende på avtal

makarna emellan. Lämpligare synes det emellertid vara att återvända till den olikhet mellan landsbygd och stad, som rådde i vår rätt intill 1898 års lagändring, och alltså i fråga om giftorättens omfattning föreskriva den inskränkningen, att giftorätt ej skall gälla med avseende å den fasta egendom på landet, som man eller hustru ärvt eller före äktenskapet förvärvat.»

Herr Olssons i Kollungeröd motion.

I herr Olssons i Kollungeröd motion yrkas, att förevarande paragraf i förslaget måtte bringas till överensstämmelse med 10 kap. 2 § i den gällande giftermålsbalken så till vida, att fastighet — såväl i stad som på landet — vilken make ärvt eller före äktenskapet förvärvat, skall vara enskild egendom. Motionären stöder sin hemställan därpå, att han under den tid, han sysslat med boutredningar bland allmogen, endast mött erkännande av, att denna regel står i överensstämmelse med allmän rättsuppfattning, samt uttalar såsom sin mening, att arvlåtares rätt att genom testamente bestämma, det arvet skall vara hans barns enskilda egendom, icke kommer att bliva begagnad bland allmogen.

Utskottet.

Såvitt utskottet kunnat utröna, äro meningarna rörande den gällande regeln om ärvd eller före äktenskapet förvärvad fastighets enskilda natur synnerligen delade. Det är också på sina håll mycket vanligt, att man söker undgå dess verkningar exempelvis genom inbördes testamente eller därigenom, att vid fastighetsköp köpebrevet ställes till den verkliga köparen »och hans tillämnade make». Regeln har sedan gammalt i vårt land gällt i fråga om fastighet på landet samt haft sin egentliga grund i släktintresset: arvejorden betraktades mera som släktens egendom än som individens. Genom ändrade sociala och ekonomiska förhållanden har denna hänsyn till släktintressena alltmera försvagats, ett förhållande som bland annat tagit sig uttryck i bordsrättens upphävande vid mitten av 1800-talet. Då den ifrågavarande regeln år 1898 utsträcktes till att avse även fastighet i stad, voro skälen härtill helt andra än sådan hänsyn, bland annat önskan att låta de inskränkningar i mannens förvaltningsrätt, som redan förut gällde i fråga om hustrus enskilda fastighet på landet, bliva tillämpliga även beträffande av hustru i äktenskapet införd stadsfastighet. Enligt den nu föreslagna förmögenhetsordningen föreligger intet behov av sådant skydd mot missbruk av mannens förvaltningsrätt, då hustrun äger att själv förvalta den egendom, hon infört, vare sig den är av enskild natur eller ej.

Vad som främst talar mot den gamla regeln är, att dess verkningar ofta måste bliva påfallande orättvisa. Om exempelvis ena maken i äkten-

skapet infört en fastighet, värd 10,000 kronor, och andra maken inventarier, aktier eller annan lösegendom till samma belopp, så erhåller vid gemenskapens upplösning genom makes död eller av annan orsak den förre eller hans arvingar hela fastigheten och hälften av den lösa egendomen eller gods till ett värde av 15,000 kronor och den senare eller hans arvingar allenast gods till ett värde av 5,000 kronor. Vill man utan dylik orättvisa skydda ifrågavarande släktintressen, måste det ske genom en rätt för make eller hans arvingar att vid bodelning få släktfastighet sig tillagd mot kontant fyllnad av motsidans lott, och regler härom hava även givits i 13 kap. 13 § av förslaget.

Den gällande rättens regel om ärvd fastighets enskilda natur har icke så stor betydelse, som man i allmänhet föreställer sig. Det är mycket vanligt, att föräldrar med förbehåll om undantagsförmåner sälja sin gård till ett av sina gifta barn, och fastigheten blir då samfällig egendom i köparens och hans makes hand. Då fastighet går i arv, äro arvingarna vanligen flera; om en av dem löser till sig de övrigas andelar i fastigheten, blir icke fastigheten i dess helhet hans enskilda egendom utan endast den ideella andel däri, som kommit på hans arvslott. I varje fall är det uppenbart, att arvskiftena i långt högre grad än bodelningarna på grund av giftorätt äro ägnade att medföra styckning av fastigheter. Och då den för visso betydelsefulla frågan om familjerättsliga lagstiftningsåtgärder till förekommande av jordens alltför stora splittring och mobilisering synes bäst kunna prövas i ett sammanhang, bör detta enligt utskottets mening icke ske nu utan vid den förestående revisionen av arvsrätten.

Av ovan anförda skäl kan utskottet icke förorda vare sig herr Westmans motion i nu förevarande del eller herr Olssons i Kollungeröd motion.

9 §.

Genom en den 13 februari 1920 dagtecknad proposition, nr 82, som numera hänvisats till utskottet, har Kungl. Maj:t förelagt riksdagen förslag till ny konkurslag m. m. Detta förslag har befunnits föranleda vissa mindre ändringar i det förevarande förslaget till ny giftermålsbalk. Då emellertid samtliga dessa ändringar äro av den natur, att de utan olägenhet kunna bestå, även om förslaget till konkurslag icke varder antaget, torde förslaget till giftermålsbalk kunna slutbehandlas av riksdagen utan avbidan på den vidare handläggningen av förslaget till konkurslag.

Den jämkning i avfattningen av förevarande paragraf, som utskottet föreslår, föranledes därav, att den nya konkurslagen icke från den nu gällande upptagit begreppet konkursens början med viss i lagen angiven innebörd.

7 KAP.

3 §.

På de skäl, som anförts av lagberedningen (sid. 262 och följande, sid. 266) samt av chefen för justitiedepartementet (sid. 159), finner utskottet de föreslagna lättnaderna i hustrus ansvar för sådan gäld, som i förevarande paragraf avses, vara i det hela välbetänkta. I fråga om mannens intresse hänutinnan må erinras, att den omständigheten, att hustrun befriats från betalningsansvar gent emot borgenären, icke lär hindra, att mannen, om han betalar gälden, kan räkna sig detta till godo med avseende å sådant regressanspråk mot hustrun, som avses i 5 kap. 6 §. Då emellertid konsumtionskredit icke sällan torde givas för längre tid än ett år, har skälig hänsyn till borgenärens rätt synt kräva, att den i förevarande paragraf stadgade preskriptionstiden utsträcker till två år. Det torde icke finnas anledning befara, att paragrafens syfte därigenom varder i någon nämnvärd mån förfelat. Jämte nu nämnda ändring föreslås en mindre jämkning av redaktionell natur.

Den lättnad i hustrus gäldsansvar, som konkurs bör medföra, skulle enligt propositionen stadgas i ett tillägg till 32 § i gällande konkurslag, på sätt närmare framgår av det vid giftermålsbalken fogade förslaget till lag om ändring i vissa delar av konkurslagen. Då emellertid den föreslagna nya konkurslagen, varom förmåles i utskottets yttrande vid 6 kap. 9 § här ovan, icke innehåller något stadgande, som motsvarar 32 § i gällande konkurslag, har bestämmelsen om nämnda lättnad i gäldsansvar införts i 7 kap. giftermålsbalken såsom ett andra stycke av 3 §.

Vid det nyss berörda stadgandets överflyttande till 7 kap. giftermålsbalken har detsamma med hänsyn till lydelsen av detta kap. i övrigt undergått några redaktionella ändringar. Då därvid orden »kvinna, som är eller varit gift», ersatts med ordet »hustru», innebär detta lika litet som användningen av ordet »hustru» i första stycket av 3 §, att kvinna, som gjort gäld under äktenskapet, skulle vara utesluten från stadgad lättnad i ansvaret för denna gäld, såvida den avgörande omständigheten — i det förstnämnda fallet konkursen, i det senare preskriptionstidens utgång — inträffar först efter äktenskapets upplösning.

8 KAP.

1 §.

I den av herr *Welin* m. fl. avgivna motionen anføres:

»Förslaget uppställer för alla äktenskap en och samma ordning

*Herr
Welin m. fl.
motion.*

rörande makarnas inbördes förhållande och medger i kap. 8 § 1 undantag genom förord allenast beträffande frågan, om viss egendom skall anses som enskild eller som giftorättsgods. Härskande åskådningar borde dock beaktas åtminstone så mycket, att det lämnades frihet åt makarna att genom äktenskapsförord bestämma en helt och hållet annan ordning för sitt inbördes förhållande än den lagen uppställer. Därför borde kap. 8 § 1 ändras därhän, att sista stycket utgår och i dess ställe insättes ett stadgande av innehåll, att om makar eller trolovade vilja genom äktenskapsförord bestämma, att med deras egendom och inbördes rätt skall annorledes förhållas än lagen säger, de därtill äga frihet, om med förordet så förfares, som om annat äktenskapsförord är i lagen stadgat, och rätten finner, att tredje mans intresse därigenom icke lider skada.»

Utskottet har i det föregående vid behandling av herr Clasons motion bemött tanken, att åt trolovade och makar skulle beredas tillfälle att välja mellan flera i lagen utbildade förmögenhetssystem. De skäl, som därvid anförts, hava än större giltighet gent emot det i förevarande motion framställda förslaget, att kontrahenterna skulle äga full frihet att själva genom äktenskapsförord utbilda den för deras äktenskap gällande förmögenhetsordningen. Härtill kommer, att det enligt utskottets mening uppenbarligen icke kan åläggas domstolarna att, då äktenskapsförord skall intagas i protokollet, verkställa den ofta synnerligen vanskliga och omfattande prövningen, huruvida tredje mans intresse därigenom lider skada.

Utskottet måste därför avstyrka det i motionen gjorda yrkandet om ändring i 8 kap. 1 §.

5 §.

Den avfattning, som förevarande paragraf har enligt propositionen, ansluter sig till gällande konkurslag och dess system med speciella konkursgrunder. Då den nya konkurslagen, varom förmåls i det föregående vid 6 kap. 9 §, icke bibehåller detta system, har det syntts nödigt att i andra stycket av förevarande paragraf direkt angiva förutsättningarna för inträde av den där stadgade ansvarigheten.

6 §.

Herr *Westman* hemställer i sin motion — under åberopande framför allt av hänsynen till äktenskapet såsom en ideell och personlig förening,

*Herr
Westmans
motion.*

som för sitt lyckosamma bestånd förutsätter frihet från söndrande inblandning utifrån — att make, som biträder andra maken i hans förvärvsverksamhet, icke skall kunna tillerkännas ersättning för sitt arbete, därest avtal makarna emellan om gottgörelse ej träffats.

Yttrande
av herr
Olsson i
Kullen-
bergstorp.

Herr *Olsson* i Kullenbergstorp uttalade i andra kammaren vid den föreliggande propositionens remiss till utskottet bland annat, att den make, som enligt förevarande lag för sitt arbete erhöle ersättning av andra maken, därmed bleve bra lik en vanlig lönetjänare och att detta vore synnerligen märkvärdigt, då lagförslaget avsåge att frigöra ena maken från beroende av den andre.

Utskottet.

Utskottet kan icke dela de betänkligheter, som uttalats beträffande denna paragraf. Gentemot herr *Olssons* i Kullenbergstorp yttrande må erinras, att, då den föreslagna lagen i likhet med nyare lagstiftningar i allmänhet tillåter uppkomsten av förmögenhetsrättsliga fordringar mellan makar, den icke rinligen kan för varje fall underkänna krav på ersättning åt make, som biträder andra maken i hans förvärvsverksamhet. Herr *Westman* anser ock, att rätt till sådan ersättning skall föreligga, såvida avtal därom träffats. Första stycket av förevarande paragraf avser huvudsakligen det fall, att avtal ej träffats, och stadgar, att i denna händelse rätt till ersättning skall finnas, endast om sådan får anses tillbörlig med hänsyn till arbetets art och omständigheterna i övrigt. En dylik hänvisning till sed och rådande uppfattning kan näppeligen få verkningar, som äro farliga för idealiteten i äktenskapen; vad angår de praktiska konsekvenserna för nutida förhållanden, torde den exempelvis närmast tala för, att ersättning skall utgå till den hustru, som arbetar på sin mans affärskontor, men icke till den, som biträder sin man vid skötande av jordbruk. Den i andra stycket av paragrafen meddelade preskriptionsbestämmelsen är givetvis i sin mån ägnad att förebygga tvister angående hithörande frågor.

11 KAP.

13 §.

Herr *Halléns* motion.

Herr *Hallén* yrkar i sin motion »sådant tillägg till giftermålsbalkens 11 kap. § 13, att, där ena maken lider av sådan obotlig sinnessjukdom

som paralysie générale, må den andra maken hava rätt till äktenskaps-skillnad, så snart tillvaron av dylik sjukdom blivit styrkt på sätt i kap. 15 § 10 i nämnda lag föreskrives och således oberoende av den tid under vilken sjukdomen varat.»

Till stöd för sitt yrkande anför motionären:

»I Kungl. Maj:ts proposition nr 15 med förslag till ny giftermålsbalk m. m. har 11 kap. (om hemskillnad och äktenskapsskillnad) 13 § följande lydelse:

’Är ena maken sinnessjuk; har sinnessjukdomen under äktenskapet fortfarit tre år, och finnes ej skäligen förhoppning om den sjukes varaktiga återställande till hälsan, have andra maken rätt till äktenskapsskillnad.’

Att lagen föreskriver, att vid inträffad sinnessjukdom hos endera maken, den andre ej må kunna utan vidare få äktenskapet upplöst, är helt naturligt, liksom ock att man fastställt en så pass lång tid som tre år, under vilken tid det borde kunna bli uppenbart, om möjlighet till tillfrisknande finnes, som kan återställa ett sådant förhållande i äktenskapet, att den andra maken finner skäl till att fortsätta detsamma. Dylikt tillfrisknande från sinnessjukdom är ju ingalunda ovanligt, och synes det därför vara skäligt, att denna tidsbestämning fastställts för att förebbygga förhastade beslut om hävande av äktenskapet.

Men förnekas kan ej, att sådana fall kunna inträffa, att fullt obotlig sinnessjukdom konstaterats, och förhållanden föreligga, som göra, att den friska maken önskar få äktenskapet hävt, innan denna treåriga expectanstid gått till ända. Jag åsyftar ett sådant fall, som när hos endera maken konstaterats, att han eller hon lider av paralysie générale. Denna sjukdoms syfilitiska natur torde numera vara otvivelaktig, liksom ock att läkarvetenskapen ej känner något medel att hindra sjukdomens steg för steg skeende ödeläggelse av alla kropps- och själskrafter. Har endera maken ådragit sig syfilitisk smitta utanför äktenskapet under förhållanden, som måhända omöjliggör den bevisning om äktenskapsbrott, varigenom den andra maken hade kunnat få äktenskapet upplöst, så synes det uppenbart, att den andra maken — om under tiden den andras sjukdom övergår till paralysie générale — verkligen bör utan dröjsmål befrias ur den olidliga och pinsamma ställning, vari han eller hon befinner sig, utan att behöva iakttaga en flerårig väntetid. Denna form av sinnessjukdom kan ju dock trots sin obotliga karaktär vara under många år. Man tänkte sig blott ett sådant fall, som att i ett äktenskap exempelvis mannen genom otillåten förbindelse ådragit sig syfilis, som under årens lopp utvecklar sig till paralysie générale. Om då förutsättningar saknades att få mannen vårdad å sjukhus, utan skulle han i stället vistas i hem-

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 9 saml. 1 avd. 17 häft. (Nr 27.) 5

met, så skulle det vara ett oerhört lidande för hustrun att ej förrän efter långa år med daglig erinran om den hemska makt, som ödelagt hennes hem och äktenskap, få vända denna skrämmande vrångbild av det äktenskapliga livet ryggen.

I § 10 kap. 15 om vissa bestämmelser om rättegång vid äktenskapsmål är stadgat, att läkarintyg om att det ej finnes 'skälig förhoppning om den sjukas varaktiga återställande till hälsan' skall förebringas, för att äktenskapet skall kunna upplösas — därvid dock ej absolut visshet om sjukdomens varaktighet kan vinnas. Då borde ett läkarintyg om fullt konstaterad hjärnsyfilis eller paralysis générale vara tillfyllest för att på vederbörande makes begäran upplösa äktenskapet.»

Utskottet.

Den bestämmelse, vari motionären föreslår ändring, tillkom 1915 efter noggrann prövning och medicinska myndigheters hörande. Då beträffande sinnessjukdom såsom skillnadsanledning gjordes till ett oeftergivligt villkor, att sjukdomen fortfarit tre år, får säkerligen främsta anledningen härtill sökas i svårigheten att under ett tidigare stadium av sådan sjukdom med erforderlig visshet fastställa dess art och obotlighet. Såvitt utskottet har sig bekant, har någon ändring ej inträffat i den medicinska vetenskapens ståndpunkt i denna fråga, och finner sig utskottet i brist på tillförlitlig utredning härom icke kunna förorda motionärens yrkande.

Med hänsyn till vad motionären i sin motivering anført vill utskottet framhålla, att den ifrågasatta lagändringen kan vara av vikt med avseende å den friska makens omgifte, men saknar avsevärd betydelse för frågan om makarnas samboende. Det kan nämligen icke anses föreligga någon rättslig skyldighet för den friska maken att under de av motionären antydda förhållandena bo tillsammans med den sjuka ända tills äktenskapsskillnad kommit till stånd, och det faktiska tvång härtill, som underhållsfrågan kunnat medföra, bliver väsentligen undanröjt genom den nya giftermålsbalkens regler om underhållsskyldigheten.

13 KAP.

13 §.

Herr Westmans motion.

Herr *Westman* yrkar i sin motion, att den i tredje stycket av förevarande paragraf omförmälda rätten skall tillkomma även annan arvinge än bröstarvinge, sådan som fader, moder eller syskon eller dess avkomling, samt gälla även med avseende å fastighet, som den avlidne maken

genom arv eller annorledes förvärvat från annan än släkting i rätt uppstigande led eller dennes dödsbo. Till stöd för detta yrkande åberopar motionären vad i lagrådet anförts beträffande denna paragraf samt fortsätter:

»Vid utarbetandet av den kungl. propositionen har den sålunda i lagrådet gjorda anmärkningen beaktats. Till följd härav föreslås alltså enligt propositionen i slutstadgandet i 13 §, att om make är död äga hans bröstarvingar, men ej andra arvingar, rätt att bekomma fastighet, som ingår i den avlidnes giftorättsgods, även om egendomens värde överstiger vad på deras lott belöper, mot erläggande av fyllnad, men endast under förutsättning att den avlidne maken 'förvärvat' fastigheten från släkting i rätt uppstigande led eller sådan släktings dödsbo.

Som motiv för att han intagit denna ståndpunkt har justitieministern anfört, att han funnit skälen för densamma 'tungt vägande i socialpolitiskt hänseende, i den mån de avse släktfastighets bibehållande åt bröstarvingar. Med denna begränsning har den gjorda anmärkningen också iakttagits vid förslaget öfverarbetande. Härmed torde, såvitt nu lämpligen kan ske, hava avvärjts faran för att de nya principerna beträffande makes förmögenhetsförhållanden skulle bidra till jordens allt för stora splittring' (s. 162).

Med de begränsningar, som förekomma i propositionen, fyller emellertid den där meddelade föreskriften icke den uppgift, som uppställts för densamma. Dessa begränsningar äro utan tillräckliga skäl alltför snävt uppdragna. De böra därför i betydande utsträckning bortfalla. Sålunda bör den inskränkningen utgå, att den ifrågavarande rätten skall gälla allenast beträffande fastighet, som maken 'förvärvat' från släkting i rätt uppstigande led eller sådan släktings dödsbo. Samma stämningssvärde kan vara knutet till gammal släktjord, som make ärvt, t. ex. från en farbror. Vidare är att märka, att i vårt land lyckligtvis alltjämt nybildas jordägande familjer, och till en gård, som make efter hårt arbete själv förvärvat, som han under ett livsverk utvidgat eller kanske rent av nyodlat, hysa utan allt tvivel hans barn eller andra arvingar, t. ex. brorsbarn, vilka där deltagit i arbetet, i många fall lika stor kärlek som den, varmed en gammal släktgård kan omfattas. Hela den här omtalade inskränkningen bör därför tydligen borttagas. Likaså bör av skäl, som i det föregående redan antytts, rätten tillkomma även annan arvinge än bröstarvinge, sådan som fader eller moder eller syskon eller dess avkomling.»

Utskottet anser, att lagförslaget går så långt, som lämpligt är, i skyddande av släktens intressen beträffande avliden makes fastighet. Gent *Utskottet.*

emot andra arvingar än bröstarvingar och med avseende å fastighet, som den avlidne förvärvat från annan än släkting i rätt uppstigande led, torde i allmänhet den efterlevande maken, som kanske under lång tid bott på fastigheten och nedlagt arbete å densamma, hava ett intresse, som icke skäligen bör sättas efter arvingarnas.

14 §.

Av enahanda skäl som de vid 8 kap. 5 § anförda föreslår utskottet en ändring i första stycket av förevarande paragraf.

15 §.

Beträffande den ändring i förevarande paragraf, som föreslås av utskottet, gäller vad som anförts i det föregående vid 6 kap. 9 §.

14 KAP.

*Herr Welins
m. fl. motion.*

I den av herr *Welin* m. fl. avgivna motionen hemställes, att detta kap. måtte undergå sådan omarbetning, att, därest det icke anses tillräckligt med präst såsom medlare, det sörjes för, att den person, som av domhavande eller kommunal myndighet utses till medlare, besitter tillräcklig auktoritet att handlägga så ömtåliga förhållanden som förlikningsärenden mellan äkta makar.

Utskottet.

Då, såvitt utskottet har sig bekant, det icke förekommit några befogade anmärkningar mot de personer, som enligt lagen om äktenskaps ingående och upplösning blivit av häradshövding eller rättens ordförande i stad utsedda till medlare i hemskillnadsärenden, samt det ej torde finnas någon anledning befara, att icke vid utseende av medlare enligt 2 § i förevarande kap. överståthållarämbetet, kommunalnämnder, magistrater och stadsstyrelser skola ådagalägga erforderligt omdöme, finner utskottet det i motionen gjorda yrkandet icke föranleda någon åtgärd.

15 KAP.

31 §.

Då sådana med stöd av stadganden i detta kap. under rättegången meddelade beslut, som avses i förevarande paragraf, äga giltighet intill

dess laga kraft ägande dom föreligger, böra de enligt utskottets mening kunna överklagas även i samband med klagan över det slutliga utslaget. Med anledning härav har gjorts en jämkning i paragrafens avfattning.

16 KAP.

3 §.

I anledning av stadgandet i denna paragraf anser sig utskottet böra påpeka önskvärdheten därav, att det uppdrages åt något redan befintligt ämbetsverk, exempelvis statistiska centralbyrån, att vara registreringsmyndighet, så att icke något nytt ämbetsverk behöver inrättas för detta ändamål.

Förslaget till lag om införande av nya giftermålsbalken.

I den av herr *Welin* m. fl. avgivna motionen yrkas, att i 5 § av *Herr Welins* förevarande förslag skall »införas stadgande därom, att gamla lagen skall *m. fl. motion.* tillämpas i alla de fall, där sådant ej blir i följd av föreskrifter i § 5 mom. 2 omöjligt, då nya lagen i tillämpliga delar bör gälla».

Utskottet finner detta lagförslag väl lösa uppgiften att med avse- *Utskottet.* ende å äktenskap, som ingåtts före den nya lagens trädande i kraft, genomföra dess principer, såvitt det låter sig göra utan obehörigt intrång å regeln, att en ny lag icke får verka ändring i redan uppkomna rättigheter och skyldigheter. Det i motionen utan någon motivering framställda yrkandet kan därför icke av utskottet förordas.

Förslaget till lag om barn i äktenskap.

3 och följ. §§.

I den av herr *Welin* m. fl. avgivna motionen anföres:

»I förslaget till lag om barn i äktenskap torde §§ 3 o. ff. skäligen *Herr Welins* böra ersättas med bestämmelser av innehåll, *m. fl. motion.*

att föräldramakten utövas av föräldrarna gemensamt eller, där enighet ej kan nås, av fadern, såvida ej annat är genom förord eller med annat avtal överenskommet;

att son eller dotter, som efter fyllda 15 år tillåtes och är i stånd att själv försörja sig, dock ej må före 18 års ålder utan föräldrarnas samtycke ingå arbets- eller annat sådant avtal;

att föräldrar och barn, oavsett ålder, äro inbördes förpliktade till bistånd och underhåll, när så erfordras och möjlighet att lämna det finnes.»

Utskottet.

Viktigast bland de i motionen berörda frågorna torde de vara, som avse innehållet i 5 och 6 §§.

Vad först angår de i 5 § givna reglerna om barnets rätt att taga tjänst eller annat arbete och att uppsäga avtal därom, finner utskottet desamma vara i sak välgrundade. Barnets rätt att, sedan föräldrarna låtit det taga tjänst eller annat arbete, varigenom det blivit i stånd att försörja sig, själv träffa avtal om annat arbete av liknande art synes icke vara ägnad att väcka betänkligheter, då föräldrarna skola äga att häva avtalet, om denna åtgärd finnes erforderlig med hänsyn till barnets uppfostran eller välfärd. Utskottet kan därför ej förorda motionen i denna del.

Däremot finner sig utskottet av redaktionella skäl böra föreslå en ändrad avfattning av 5 §.

De i 6 § givna stadgandena angående rätten att bestämma över barnets personliga angelägenheter finner utskottet sig böra förorda. Att bibehålla den gällande rättens regel, enligt vilken bestämmanderätten i sista hand tillkommer fadern, vore gent emot modern en orättvisa, som bleve i ögonen fallande, sedan mannens målsmanskap i fråga om makarnas egna personliga angelägenheter blivit upphävt. Denna orättvisa kunde enligt utskottets mening ingalunda försvaras därmed, att den vore ägnad att främja barnets bästa. Ty om modern ofta mer än fadern är svag för barnet, är det också vanligt, att hon bättre än fadern känner barnet och dess anlag samt i högre grad än han äger dess förtroende. Man torde icke med fog kunna påstå, att i allmänhet den ene av dem mera än den andre är skickad att tillvarataga barnets bästa i personligt hänseende. Det vore naturligen då tänkbart att liksom i fråga om familjens övriga personliga angelägenheter icke giva någon rättsregel om avgörandet. Utskottet anser det dock icke vara tillrädligt att, för den händelse föräldrarna omöjligt kunna enas, låta barnets livsintressen bliva beroende av huruvida fadern eller modern på grund av ekonomiska eller andra yttre omständigheter

eller måhända genom sin större hänsynslöshet är i stånd att genomdriva sin vilja. Vid sådant förhållande måste utskottet ansluta sig till den i förslaget valda utvägen: att i det särskilda fallet låta domstol giva bestämmanderätten åt den av föräldrarna, som finnes bäst skickad att utöva densamma.

Det skall icke bestridas, att tvistens dragande inför domstol måste medföra en stark påfrestning av förhållandet mellan föräldrarna. Enligt utskottets uppfattning kommer emellertid en dylik åtgärd ytterst sällan att tillgripas, emedan föräldrarna, i känsla av den därmed förenade risken, i det längsta undvika densamma, såvida icke deras äktenskap av andra orsaker är nära att brista; det torde ock kunna förväntas, att medlingsinstitutet skall visa sig särskilt verksamt i fråga om tvister av detta slag. Men lagen bör skänka en make, som ser sitt barns framtid hotad genom andra makens oförstånd och oresonlighet, någon annan rättslig utväg än att söka hemskillnad med yrkande att få barnet sig tilldömt.

Ej heller i övrigt finner sig utskottet kunna tillstyrka vad motionärerna hemställt med avseende å förevarande lagförslag.

22 §.

I denna paragraf föreslår utskottet en ändring av liknande skäl som de vid 15 kap. 31 § giftermålsbalken anförda.

Förslaget till lag om makes arvsrätt.

Herr *Westman* har i sin motion yrkat avslag å detta lagförslag samt till stöd härför anført: *Herr Westmans motion.*

»Nödvändigheten att högt uppskatta och skydda den kärlek till jorden, som finnes hos våra jordbruksidkande släkter av äldre och yngre ursprung, och som utgör det bästa och säkraste skyddet mot landsbygdens avfolkning och mot inflyttning till städerna, föranleder, att ett avslagsyrkande måste riktas även mot den i propositionen föreslagna lagen om makes arvsrätt. Detta lagförslag avser att utöver den giftorätt efterlevande make äger i kvarlåtenskapen tilldela denna make även arvsrätt i den övriga delen. Denna rätt förekommer, då make dör utan att efterlämna barn eller adoptivbarn eller deras avkomlingar. Finnes efter den

döde fader, moder eller syskon eller dess avkomling, ärver efterlevande make jämte dem hälften, men eljest hela kvarlåtenskapen.

Givet är, att ett sådant stadgande i många fall, t. ex. då en jordägande man dör och som arvinge efterlämnar en jordbruksintresserad brorson samt en hustru, som icke kan övertaga jordbruket, måste antagas verka i den riktningen, att jordbruksfastigheten kastas ut i marknaden, och därmed bidraga till att jorden merkantiliserar eller mobiliserar. Lagberedningen har vid uppgörande av sitt förslag icke ägnat denna viktiga synpunkt någon uppmärksamhet. Den har letts av en önskan att tillgodose efterlevande makes individuella intressen och icke ens tillbörligt beaktat den föreslagna lagens arvsrättsliga verkningar. Visserligen har lagberedningen i detta avseende gjort följande rent negativa uttalande: 'Utvecklingen har emellertid medfört, att släktbandens styrka allt mer minskats; detta bör ock inverka på släktens rätt till arv'. Men lagberedningen har ej behandlat den föreslagna lagens positiva, arvsrättsliga följder. Dessa kunna likväl bliva mindre överensstämmande med rättvisan. I ett fall sådant som det nyss berörda, då jordägande man efterlämnar brorson och hustru, skulle alltså den föreslagna lagen lända till brorsonens nackdel och kunna vid sidan av giftorätten verka till fastighetens överförande till hustrun. Om hon sedan dör efterlämnande en sin brorson som arvinge, skulle fastigheten eller dess försäljningssumma tillfalla denne. Skäl att på detta sätt gynna den ene makens arvinge på den andra makens arvinges bekostnad synes ej förefinnas.

Tydligt är för övrigt, att under alla omständigheter frågan om arvsrätt för make lämpligast och mest genomtänkt löses i samband med den förestående revisionen av arvsrätten i dess helhet.»

Utskottet.

Det kan enligt utskottets mening icke råda något tvivel om, att den allmänna rättsuppfattningen i vårt land giver stöd för att tillerkänna efterlevande make arvsrätt åtminstone i den omfattning, som i propositionen föreslagits. Härom vittnar bland annat den talrika förekomsten av inbördes testamenten mellan makar. Några betänkligheter mot förslaget torde så mycket mindre behöva förekomma, som detsamma icke tillerkänner make laglott, utan medgiver, att arvsrätten uteslutes genom testamente.

Vad särskilt angår de av motionären uttalade farhågorna för att denna arvsrätt skall hava menliga påföljder för den jordbruksidkande befolkningen, kan utskottet nöja sig med att hänvisa till det, som utskottet förut anfört i liknande sammanhang vid 6 kap. 8 § och 13 kap. 13 § av förslaget till giftermålsbalk.

Förslaget till lag om ändring i vissa delar av konkurslagen.

Då numera, såsom vid 6 kap. 9 § av förslaget till giftermålsbalk omförmålt, till riksdagen med proposition nr 82 överlämnats förslag till ny konkurslag, torde behandlingen av det föreliggande förslaget till lag om ändring i vissa delar av den gällande konkurslagen böra uppskjutas, till dess förstnämnda lagförslag blivit slutbehandlat; och kommer utskottet att framdeles avgiva utlåtande över propositionen nr 15, såvitt den avser förslaget till lag om ändring i vissa delar av konkurslagen.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 6 § i förordningen den 31 oktober 1873 angående främmande trosbekännare och deras religionsövning.

I den av herr *Welin* m. fl. avgivna motionen anföres:

*Herr Welin
m. fl. motion.*

»Förslaget till ändrad lydelse av 6 § i dissenterförordningen av 1873 torde böra på det sätt modifieras,

att avtalsfriheten makar eller trolovade emellan rörande barns religiösa uppfostran verkligen säkerställes och icke göres om intet genom främmande prästerskaps åtgärder, ävensom

att, i likhet med vad ovan föreslagits rörande vårdnaden av barn, fadern, där ej annat avtalats, äger att, såsom nu, vid oenighet makarna emellan bestämma.»

Vad beträffar det förra yrkandet finner utskottet — utan att hava tagit ståndpunkt till frågan om behovet av sådana åtgärder, som däri föreslås — att det föreliggande lagförslaget, som endast innefattar en konsekvens av 6 § i förslaget till lag om barn i äktenskap, icke utgör någon anledning att nu till behandling upptaga frågan om vidtagande av dylika åtgärder.

Utskottet.

I överensstämmelse med vad utskottet förut yttrat angående motionärernas yrkande med avseende å 6 § i förslaget till lag om barn i äktenskap, finner utskottet det andra av de nu ifrågavarande yrkandena icke kunna förordas.

Övriga lag-
förslag.

Beträffande övriga i propositionen innefattade lagförslag har utskottet icke funnit anledning till någon erinran.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet, med anmälan att utskottet framdeles skall avgiva utlåtande över propositionen, såvitt den avser förslaget till lag om ändring i vissa delar av konkurslagen, i övrigt hemställa

A) att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förslag ej kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga följande:

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

1:o). Giftermålsbalk.

Häri genom förordnas, att giftermålsbalken i Sveriges rikes lag skall hava följande lydelse:

1 KAP.**Om trolovning.****1 §.**

Trolovning är sluten, då man och kvinna med vittnen, ringväxling eller annorledes överenskommit att ingå äktenskap med varandra.

2 §.

Dör en av de trolovade, äge den efterlevande återfå de gåvor han givit den andre för äktenskapets skull och ändock behålla vad han fått.

Brytes trolovning, äge en var av de trolovade återfå sina gåvor. Bär den ene huvudsakligen skulden, have han dock ej den rätt nu är sagd.

3 §.

Avlas barn i trolovning; brytes likväl trolovningen, och bär mannen huvudsakligen skulden därtill, give han kvinnan skäligt skadestånd. Sådant skadestånd må sättas att utgå på en gång eller å särskilda tider.

Är trolovad eljest huvudsakligen vållande till att trolovningen brytes, njute den andre ersättning allenast för förlust till följd av åtgärd, som han vidtagit för det tillämnade äktenskapet.

4 §.

Den, som enligt 2 kap. 2 eller 3 § ej må utan föräldrars eller annans samtycke ingå äktenskap, vare ej ersättningsskyldig efter 3 § andra stycket, med mindre han haft sådant samtycke till trolovningen.

Var mannen i fall, som i 3 § första stycket sägs, vid hävdandet under aderton år, vare han ej ersättningsskyldig i vidare mån, än om barn ej blivit avlat.

5 §.

Vill någon framställa anspråk enligt 2 eller 3 §, instämme han sin talan inom ett år från trolovningens upplösning. Försittes denna tid, vare rätt till talan förlorad.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

6 §.

Avlas barn i trolovning, eller ingå efter barns avlelse föräldrarna trolovning med varandra; upplöses trolovningen genom mannens död, och är kvinnan i behov av underhåll, njute hon, såframt hon inom sex månader efter dödsfallet framställer sitt anspråk hos den som sitter i boet eller hos rätten eller domaren, skälighandel av hans kvarlåtenskap, dock ej utöver hälften därav.

2 KAP.

Om hinder mot äktenskap.

1 §.

Man under tjuguet år eller kvinna under aderton år må ej tråda i äktenskap utan Konungens tillstånd.

2 §.

Den, som är under tjuguet år och ej förut varit gift, må ej ingå äktenskap utan föräldrarnas samtycke.

Är den ene av föräldrarna död eller sinnessjuk eller sinnesslö eller utan del i vårdnaden, eller kan yttrande från den ene ej utan märklig omgång eller tidsutdräkt inhämtas, vare den andres samtycke tillfyllest. Är sådant fall för handen beträffande båda föräldrarna, tage den trolovade samtycke av förmyndaren eller, där särskild förmyndare ej är nämnd, av annan giftoman, som rätten eller domaren på anmälan förordnar.

3 §.

Ej må den, som är omyndig förklarad, ingå äktenskap utan förmyndarens samtycke.

4 §.

Vägras samtycke i fall, som i 2 eller 3 § avses, äge rätten på ansökan tillåta äktenskapet, om skäl till vägran prövas ej vara för handen.

5 §.

Ej må den tråda i äktenskap, som är sinnessjuk eller sinnesslö.

6 §.

Den, som är behäftad med fallandesot, vilken härrör av övervägande inre orsaker, eller med könssjukdom i smittosamt skede, må ej ingå äktenskap, med mindre Konungen finner skäligt tillåta äktenskapet.

7 §.

Äktenskap vare förbjudet mellan dem, som äro i rätt upp- och nedstigande släktenskap med varandra, samt mellan syskon.

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

8 §.

Mellan ett syskon och det andras avkomling må äktenskap ej utan Konungens tillstånd ingås.

9 §.

Äktenskap må ej slutas mellan dem, av vilka den ene varit gift med den andres släkting i rätt upp- eller nedstigande led.

10 §.

Ej må någon träda i nytt gifte, så länge det tidigare äktenskapet består.

11 §.

Kvinna, som varit gift, må ej inom tio månader från äktenskapets upplösning ingå nytt gifte, med mindre det visas, att hon icke är havande från tiden före upplösningen, eller tio månader förflutit, sedan sammanlevnaden med mannen upphörde.

12 §.

Mellan adoptant och adoptivbarn må ej äktenskap ingås, så länge adoptivförhållandet består.

3 KAP.

Om lysning.

1 §.

Till äktenskap skall lysas i den svenska församling, där kvinnan är kyrkobokförd, eller, om hon varken är eller bör vara kyrkobokförd i sådan församling, där hon vistas. Lysning skall av bägge de trolovade sökas hos den präst, som för kyrkoböckerna.

2 §.

1 mom. Är mannen kyrkobokförd i annan svensk församling än i 1 § sägs, skall han, då lysning sökes, förete intyg om vad kyrkoböckerna i hans församling innehålla angående hans behörighet att ingå äktenskapet (*äktenskapsbetyg*).

Trolovad, som varken är eller bör vara kyrkobokförd i svensk församling, skall förete det motsvarande intyg av utländsk registerförare han kan anskaffa.

2 mom. Innehålla ej kyrkoböckerna eller intyg, varom i 1 mom. är sagt, upplysning om trolovads ålder, har han att annorledes förebringa utredning därom. Är trolovad i den ålder, att han enligt 2 kap. 1 § ej äger ingå äktenskapet utan Konungens tillstånd, skall han styrka, att sådant tillstånd givits.

3 mom. Äger trolovad enligt 2 kap. 2 eller 3 § ej ingå äktenskapet utan föräldrars eller annans samtycke, skall han visa, att sådant samtycke givits, eller att rätten jämlikt 2 kap. 4 § tillåtit äktenskapet.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

4 mom. Är anledning antaga att trolovad är sinnessjuk eller sinnesslö, eller har trolovad varit sinnessjuk inom de tre sista åren, skall han med läkarintyg styrka, att sinnessjukdom eller sinnesslöhet icke kan hos honom påvisas.

5 mom. Trolovad skall, om han är känd för fallandesot, förete läkarintyg, att fallandesot, som härrör av övervägande inre orsaker, icke kan hos honom påvisas, men eljest avgiva skriftlig försäkran på heder och samvete, att han, såvitt honom är veterligt, icke är behäftad med fallandesot.

Trolovad skall ock avgiva skriftlig försäkran på heder och samvete, att han, såvitt honom är veterligt, icke lider av könssjukdom i smittosamt skede.

Vad sålunda är stadgat äge dock ej tillämpning med avseende å trolovad, som visar Konungens tillstånd att utan hinder av sjukdom, varom fråga är, ingå äktenskapet.

6 mom. En var av de trolovade skall avgiva skriftlig försäkran på heder och samvete att, såvitt honom är veterligt, de ej äro så besläktade eller besvägrade, som i 2 kap. 7 eller 9 § sägs, och, där ej till äktenskapet visas tillstånd jämlikt 2 kap. 8 §, att ej heller sådan släktskap, som där avses, honom veterligen föreligger.

7 mom. Det åligger en var av de trolovade att i skriftlig försäkran på heder och samvete uppgiva, huruvida han förut ingått äktenskap.

Har trolovad förut ingått äktenskap, och utvisa ej kyrkoböckerna eller intyg, som i 1 mom. sägs, att äktenskapet blivit genom makens död eller annorledes upplöst, skall han styrka att så skett.

8 mom. Har kvinnan varit gift, och utvisa ej kyrkoböckerna eller intyg, som i 1 mom. sägs, att hinder till följd av stadgandet i 2 kap. 11 § ej föreligger, skall hon styrka, att sådant hinder ej möter.

3 §.

Hava de trolovade fullgjort vad enligt 2 § åligger dem, och finner ej prästen hinder mot äktenskapet möta, utfärde han genast lysningssedel, med angivande av de trolovades fullständiga namn jämte yrke och hemvist; och varde den genom utfärdarens försorg kungjord i kyrkan tre söndagar i rad.

Sedan lysning skett, äge ej mannen eller kvinnan erhålla lysning till annat äktenskap, förrän fyra månader förflutit från sista lysningsdagen, med mindre den andra trolovade avlidit.

4 §.

Menar någon, att hinder mot äktenskapet möter, anmäla och styrka han det hos prästen.

5 §.

Är lysning fullbordad, och har ej hinder mot äktenskapet blivit jämlikt 4 § hos prästen anmält och styrkt eller eljest blivit honom kunnigt, giv han, när det äskas, de trolovade intyg om lysningen och att hinder för äktenskapets ingående ej möter (*lysningslevis*).

6 §.

Är trolovad dödligt sjuk, eller kallas mannen till uppbrott mot fienden, må äktenskapet ingås, utan att lysning föregått.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

7 §.

Äktenskapsbetyg må ej för trolovad utfärdas, med mindre samtycke därtill givits av den, med vilken äktenskapet skall ingås.

Den, som utfärdat äktenskapsbetyg, skall ombesörja, att kungörelse därom varder nästa söndag i kyrkan uppläst, varvid angives ej mindre bägge de trolovades fullständiga namn jämte yrke och hemvist än och varest hinder mot äktenskapet må anmälas.

Har sådan kungörelse skett, må nytt äktenskapsbetyg ej utfärdas, förrän fyra månader förflutit från kungörandet eller, om lysning tillkommit, från sista lysningsdagen, med mindre den andra trolovade avlidit.

8 §.

Närmare bestämmelser angående intyg och försäkran, varom i detta kapitel är sagt, meddelas av Konungen.

4 KAP.

Om vigsel.

1 §.

Äktenskap ingås med kyrklig eller borgerlig vigsel.

2 §.

Kyrklig vigsel må äga rum:

inom svenska kyrkan, om båda de trolovade äro medlemmar av kyrkan eller den ene är medlem därav och den andre tillhör annat kristet trossamfund; och

inom främmande trossamfund, om Konungen förklarat dess prästerskap äga att förrätta vigsel samt antingen båda de trolovade äro medlemmar av samfundet eller, där samfundet är kristet, den ene är medlem därav och den andre av annat kristet trossamfund.

Konungen äger förordna, att medlem av utländskt evangeliskt-luterskt trossamfund skall hava samma rätt till kyrklig vigsel som medlem av svenska kyrkan.

3 §.

Till vigsel inom svenska kyrkan äga de trolovade välja den präst inom kyrkan de själva åstunda; dock vare annan ej skyldig viga än präst i församling, av vilken endera är medlem.

Inom främmande trossamfund förrättas vigsel av därtill behörig präst inom samfundet.

4 §.

Med borgerlig vigsel må äktenskap ingås, evad de trolovade kunde erhålla kyrklig vigsel eller ej.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

5 §.

Behörig att förrätta borgerlig vigsel är: i stad lagfaren ledamot av magistraten eller, där magistrat ej finnes, stadsstyrelsens ordförande, och på landet landsfiskalen även-
som, där Konungen för visst område det medgiver, den som Konungens befallnings-
havande särskilt förordnar till vigselförrättare.

Borgerlig vigselförrättares åliggande att viga är ej beroende därav, att någon av de
trolovade har sitt hemvist inom hans tjänstgöringsområde.

Är landsfiskal bosatt i stad, äge han jämväl inom staden förrätta vigsel, men vare
ej pliktig därtill, med mindre någon av de trolovade har sitt hemvist inom hans distrikt.

6 §.

Är ej sådant fall för handen, varom i 3 kap. 6 § sägs, må vigsel ej ske, med mindre
lysning är fullbordad; och varde vigsel ändå vägrad, om hinder mot äktenskapet är
vigselförrättaren kunnigt. Utan lysningsbevis må ej annan viga än präst, som för kyrko-
böckerna där lysning skett.

Har lysning blivit fullbordad, men är vigsel ej förrättad inom fyra månader därefter
eller, om de trolovade eller endera tillhör den nomadis-rande lappbefolkningen, inom ett
år, må vigsel ej vidare på denna lysning ske.

7 §.

Vilja de trolovadeigas utan föregående lysning, efter vad i 3 kap. 6 § sägs, åligge
trolovad, som är kyrkobokförd i svensk församling, att, om vigselförrättaren ej för
denna församlings böcker, förete äktenskapsbetyg; och skall i övrigt i fråga om villkor
för erhållande av vigsel vad i 3 kap. 2 och 3 §§ är beträffande lysning stadgat äga mot-
svarande tillämpning.

8 §.

Vigsel förrättas i släktingars eller andra vittnens närvaro.

Vid vigseln skola de trolovade, samtidigt tillstådes inför vigselförrättaren, på hans
fråga avgiva sitt ja och samtycke till äktenskapet samt därpå av honom förklaras för
äkta makar.

I övrigt lände till efterrättelse, vid vigsel inom svenska kyrkan föreskrifterna i kyrko-
handboken, vid vigsel inom främmande trossamfund dess kyrkobruk och vid borgerlig
vigsel de bestämmelser, som varda av Konungen meddelade.

Präst, som förrättat vigsel, give makarna ofördröjligen bevis därom. Vad vid borger-
lig vigsel förekommit skall upptagas i särskilt protokoll enligt de närmare föreskrifter
Konungen meddelar.

9 §.

Vigsel vare utan verkan, om den ej förrättats av präst, som äger behörighet att viga,
eller av borgerlig vigselförrättare, eller om därvid ej så tillgått, som i 8 § andra stycket
är föreskrivet; men ej skall vigsel anses ogill, på den grund att eljest icke så förfarits,
som i 8 § är sagt, eller vigselförrättaren överskridit sin behörighet eller vederbörlig lys-
ning ej föregått.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

5 KAP.

Allmänna bestämmelser om makars rättsförhållanden.

1 §.

Man och hustru äro skyldiga varandra trohet och bistånd; de hava att i samråd verka för familjens bästa.

2 §

Makarna äro pliktiga att, var efter sin förmåga, genom tillskott av penningar, verksamhet i hemmet eller annorledes bidraga till att bereda familjen det underhåll, som med avseende å makarnas villkor må anses tillbörligt. Till familjens underhåll skall räknas vad som erfordras för den gemensamma hushållningen och barnens uppfostran samt för tillgodoseende av vardera makens särskilda behov.

3 §.

Lämnar vad ena maken enligt 2 § har att tillskjuta icke tillgång till bestridande av utgifterna för hans särskilda behov och de utgifter, han eljest med hänsyn till makarnas levnadsförhållanden enligt sed har att ombesörja för familjens underhåll, vare andra maken pliktig att i lämpliga poster tillhandahålla honom erforderliga penningmedel. Rätt till sådant bidrag tillkomme dock ej make, som visar oförmåga att handhava medel eller av annan särskild orsak icke bör äga ombesörja utgifterna.

4 §.

Vad med tillämpning av 2 och 3 §§ av ena maken överlämnats till den andre för tillgodoseende av hans särskilda behov vare hans egendom.

5 §.

Gör make sig skyldig till uppenbar försummelse av sin underhållsplikt, varde han, om andra maken det yrkar, av rätten förpliktad att till denne utgiva bidrag till de utgifter för familjens underhåll, vilkas ombesörjande enligt sed ankommer på honom eller rätten med hänsyn till omständigheterna finner skäligen bära anförtrösk honom.

6 §.

Har ena maken under ett kalenderår för familjens tillbörliga underhåll haft utgifter, som uppenbarligen överstiga vad enligt 2 § ålegat honom för underhållet tillskjuta, äge han, om ej annat avtalats eller med hänsyn till omständigheterna får antagas vara avsett, av andra maken utfå ersättning för vad av sagda utgifter må anses belöpa på denne.

Talan om ersättning må ej väckas, sedan ett år förflutit efter kalenderårets utgång.

Rätt till ersättning må ej göras gällande av annan än den ersättningsberättigade själv, ej heller i den ersättningskyldiges konkurs.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

7 §.

Leva makar på grund av söndring åtskilda, åligge ändock make att enligt de i 2 § stadgade grunder bidra till andra makens underhåll; dock må, om ena maken huvudsakligen bär skulden till sammanlevnadens hävande, andra maken ej förpliktas utgiva bidrag till hans underhåll, med mindre synnerliga skäl därtill äro.

Om bidrag till barnens underhåll i fall, som avses i första stycket, stadgas i lagen om barn i äktenskap.

8 §.

I fall, som avses i 7 §, må, såvitt det med hänsyn till vardera makens levnadsförhållanden och omständigheterna i övrigt finnes skäligt, make förpliktas att till nyttjande lämna andra maken lösören, vilka vid sammanlevnadens hävande ingingo i det för makarnas gemensamma begagnande avsedda bohaget eller utgjorde andra makens arbetsredskap. Har ena maken tillhörig egendom sålunda lämnats den andre till nyttjande, skall avtal, som ägaren må med tredje man träffa angående egendomen, ej lända till inskränkning i andra makens nyttjanderätt.

9 §.

Utan hinder av vad rätten beslutit om bidrag, som i 5 eller 7 § sägs, äge rätten på endera makens yrkande annorlunda förordna därom, när väsentligen ändrade förhållanden påkalla det.

10 §.

Avtal i fråga, som avses i 2, 3, 7 eller 8 §, må på ena makens yrkande av rätten jämkas, om avtalet finnes uppenbart obilligt eller väsentligen ändrade förhållanden påkalla det.

11 §.

Makarna vare pliktiga giva varandra de upplysningar rörande sina ekonomiska förhållanden, som erfordras för bedömande av varderas underhållsskyldighet.

12 §.

En var av makarna äge att med förpliktande verkan jämväl för den andre ingå sådana rättshandlingar för den dagliga hushållningen eller för barnens uppföstran, som sedvanligen företagas för sådant ändamål. Enahanda behörighet tillkomme hustrun i fråga om sedvanliga rättshandlingar för tillgodoseende av hennes särskilda behov. Rättshandlingen skall anses vara ingången i syfte att förplikta jämväl andra maken, såvida ej annat framgår av omständigheterna.

12 §.

En var av makarna äge att för den dagliga hushållningen, barnens uppföstran eller sina särskilda behov med förpliktande verkan jämväl för andra maken ingå sådana rättshandlingar, som sedvanligen företagas för dessa ändamål. Rättshandlingen skall anses vara ingången i syfte att förplikta jämväl andra maken, såvida ej annat framgår av omständigheterna.

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

Rättshandling, varom i första stycket sägs, vare ej förpliktande för andra maken, om den, med vilken rättshandlingen slöts, insåg eller bort inse, att det, som anskaffades genom rättshandlingen, ej var erforderligt.

Vad sålunda är stadgat skall ej äga tillämpning, om makarna på grund av söndring leva åtskilda.

Rättshandling, varom i första stycket sägs, vare ej förpliktande för andra maken, om den, med vilken rättshandlingen slöts, insåg eller bort inse, att det, som anskaffades genom rättshandlingen, ej var erforderligt.

Vad sålunda är stadgat skall ej äga tillämpning, om makarna på grund av söndring leva åtskilda.

13 §.

Missbrukar make den honom enligt 12 § tillkommande behörighet, må han kunna påyrkande av andra maken av rätten förklaras behörigheten förlustig.

Sådant beslut varde av rätten upphävt, om makarna enas därom eller förändrade förhållanden visas hava inträtt.

Om rättens beslut, som i denna paragraf avses, skall ofördröjligen genom rättens försorg anmälan göras till äktenskapsregistret samt kungörelse införas i allmänna tidningarna och tidning inom orten.

14 §.

Är ena maken för bortovaro eller sjukdom ur stånd att själv ombesörja sina angelägenheter; har han ej nämnt fullmäktig, och är ej heller förmyndare eller god man för honom förordnad, äge andra maken företräda honom, när angelägenhet yppar sig, som ej utan olägenhet kan uppskjutas, uppbära avkastningen av hans egendom och annan hans inkomst samt, om det för anskaffande av medel till familjens underhåll oundgängligen tarvas, pantsätta eller avyttra honom tillhörig egendom. Fast egendom må ej i något fall intecknas eller avyttras, med mindre rätten, efter inhämtande av yttrande från hans närmaste fränder, som vistas i riket, medgiver det.

Vad nu är stadgat äge ej tillämpning, om makarna på grund av söndring leva åtskilda.

15 §.

Hustrun erhåller med vigseln mannens släktnamn; dock må hon bära sitt eget och mannens namn i förening, om hon gör anmälan därom i den ordning Konungen bestämmer.

6 KAP.

Om makars egendom.

1 §.

En var av makarna äge giftorätt i den egendom, som andra maken vid äktenskapets ingående har eller sedermera förvärvar, och som ej enligt vad nedan är stadgat skall vara hans enskilda. Makes egendom, vari giftorätt äger rum, kallas hans giftorättsgods.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

I fråga om rättighet, som ej kan överlätas eller eljest är av personlig art, skola bestämmelserna om giftorätt äga tillämpning, allenast såvitt de ej strida mot vad med avseende å rättigheten särskilt gäller.

2 §.

Över sitt giftorättsgods råde make med de inskränkningar, som följa av vad i 3—6 §§ sägs.

Vid äktenskapets upplösning, så ock vid boskillnad eller hemskillnad tage vardera maken eller hans arvingar hälften av makarnas behållna giftorättsgods, såvida ej annorlunda i denna balk stadgas.

3 §.

Make vare pliktig så vårda sitt giftorättsgods, att det ej otillbörligen minskas andra maken till förfång.

4 §.

Make må ej avhända sig eller med inteckning för gäld belasta fast egendom, vari andra maken har giftorätt, utan att denne skriftligen med två vittnen samtycker därtill. Är andra maken omyndig eller bortovarande, ankomme på förmyndare eller god man att giva samtycke, varom nyss är sagt. Särskilt samtycke vare ej erforderligt, om den make, som vill företaga åtgärden, är förmyndare eller god man för andra maken.

Har make företagit åtgärd, som i första stycket sägs, utan erforderligt samtycke, vare den ogill, om andra maken eller dennes förmyndare eller gode man väcker klander därå; han instämme dock sin talan inom tre månader, sedan han fick kännedom om åtgärden, och senast inom ett år, efter det lagfart eller inteckning beviljades.

Vad i denna paragraf är stadgat om fast egendom skall äga motsvarande tillämpning i avseende å tomträtt; och skall vad i andra stycket sägs om lagfart gälla om inskrivning.

5 §.

Ej må make utan andra makens samtycke avhända sig eller pantsätta lösören, i vilka denne har giftorätt, och vilka ingå i det för makarnas gemensamma begagnande avsedda bohaget eller utgöra andra makens nödiga arbetsredskap eller äro avsedda för barnens personliga bruk. Är andra maken omyndig, ankomme likväl på honom själv att giva samtycke, som nyss är sagt, såvida han ej är sinnessjuk eller sinnesslö. Är han sinnessjuk eller sinnesslö, eller kan yttrande från honom ej utan märklig omgång eller tidsutdräkt inhämtas, vare sådant samtycke ej erforderligt.

Har make företagit rättshandling, som i första stycket sägs, utan erforderligt samtycke, och var ej den, med vilken rättshandlingen ingicks, i god tro, vare rättshandlingen ogill, om andra maken väcker klander därå; han instämme dock sin talan inom tre månader, sedan han fick kännedom om rättshandlingen, och senast inom ett år, från det godset utgavs.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

6 §.

Vägras samtycke i fall, som i 4 eller 5 § avses, äge rätten på ansökan tillåta åtgärd, varom fråga är, om skäl till vägran finnes ej vara för handen.

7 §.

Har make genom brottslig gärning uppsåtligen bragt andra maken om livet, eller har han, när annan sålunda dräpt denne, haft sådan del i brottet, som i 3 kap. 1—6 §§ strafflagen sägs, vare han förlustig sin giftorätt i den egendom, som tillhört den döde.

8 §.

Enskild egendom vare:

1. egendom, som genom äktenskapsförord förklarats skola vara enskild;
2. egendom, som make erhållit i gåva av annan än andra maken med villkor att den skall vara enskild, eller som make bekommit genom testamente med sådant villkor, eller som tillfallit make i arv och om vilken arvlåtaren genom testamente meddelat sådan föreskrift;

3. vad som trätt i stället för egendom, som under 1 eller 2 sägs, såvida ej annorlunda föreskrivits genom den rättshandling, på grund av vilken egendomen är enskild.

Avkastning vare ej på grund av rättshandling, varom i denna paragraf sägs, enskild, såvida det ej särskilt föreskrivits genom rättshandlingen.

9 §.

Hava makar upprättat förteckning över egendom, som tillhör vardera maken eller en av dem, och är förteckningen med deras underskrift bekräftad på heder och samvete samt försedd med intyg av vittnen om underskriften och dagen därför, skall vid tvist, vilkendera maken egendomen tillhör, förteckningen äga vitsord, såframt det ej visas eller må på grund av särskilda omständigheter antagas, att den är oriktig. Sådant vitsord tillkomme dock ej förteckningen, om tvisten uppstår vid utmätning, som sker inom ett år från förteckningens upprättande, eller i konkurs, som börjar inom samma tid.

9 §.

Hava makar upprättat förteckning över egendom, som tillhör vardera maken eller en av dem, och är förteckningen med deras underskrift bekräftad på heder och samvete samt försedd med intyg av vittnen om underskriften och dagen därför, skall vid tvist, vilkendera maken egendomen tillhör, förteckningen äga vitsord, såframt det ej visas eller må på grund av särskilda omständigheter antagas, att den är oriktig. Sådant vitsord tillkomme dock ej förteckningen, om tvisten uppstår vid utmätning, som sker inom ett år från förteckningens upprättande, eller i konkurs, vilken följer på ansökning, som gjorts inom samma tid.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

7. KAP.

Om makars gäld.

1 §.

En var av makarna svare med sitt giftorättsgods och sin enskilda egendom för den gäld, som han gjort före äktenskapet eller under dess bestånd.

2 §.

Är i äktenskapet gäld gjord av bägge makarna, svare de en för bägge och bägge för en för gälden, såvida ej annat avtalats.

Samma lag vare, där ena maken gjort gäld, för vilken enligt 5 kap. 12 § jämväl andra maken svarar.

3 §.

Häftar hustrun jämte mannen för gäld, som båda makarna eller endera gjort genom rättshandling av den i 5 kap. 12 § avsedda beskaffenhet, och vill *borgenär* söka hustrun för gälden, skall han anhängiggöra sin talan inom *ett* år från förfallodagen eller, om gälden skall betalas vid anfordran, från dess uppkomst; försittes denna tid, vare rätt till talan mot henne förlorad.

3 §.

Häftar hustrun jämte mannen för gäld, som båda makarna eller endera gjort genom rättshandling av den i 5 kap. 12 § avsedda beskaffenhet, och vill *borgenären* söka hustrun för gälden, skall han anhängiggöra sin talan inom *två* år från förfallodagen eller, om gälden skall betalas vid anfordran, från dess uppkomst; försittes denna tid, vare rätt till talan mot henne förlorad.

Varder hustrun försatt i konkurs, vare hon ej pliktig att för dessförinnan gjord gäld av beskaffenhet, som i första stycket avses, ansvara med egendom, som hon under konkursen eller därefter förvärvar.

4 §.

Sedan i anledning av boskillnad, hemskillnad eller äktenskapets upplösning bodelning verkstälts, svare hustrun för gäld, varom i 3 § sägs, och vilken uppkommit före boskillnadsansökningen, hemskillnaden eller äktenskapets upplösning,

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

allenast intill värdet av den enskilda egendom, hon ägde, då boskillnaden söktes, hemskillnaden vanns eller äktenskapet upplöstes, och den egendom, som vid bodelningen tillades henne. Skall i anledning av hemskillnad eller äktenskapsupplösning bodelning ej äga rum, svare hustrun efter hemskillnaden eller äktenskapsupplösning för gäld, som nyss är sagd, allenast intill värdet av den egendom, hon hade, när hemskillnaden vanns eller äktenskapet upplöstes.

Häftade egendom, som i första stycket sägs, på grund av inteckning eller eljest särskilt för annan gäld än där avses, varde motsvarande del av egendomens värde ej medräknad.

5 §.

Vad i 3 och 4 §§ är stadgat skall ej äga tillämpning, om hustrun iklätt sig vidsträcktare betalningsansvar.

8 KAP.

Om äktenskapsförord; så ock om andra rättshandlingar mellan makar.

1 §.

Trolovade eller makar äge genom äktenskapsförord bestämma, att egendom, som tillhör eller tillfaller en av dem och som eljest skulle vara hans giftorättsgods, skall tillhöra honom enskilt. Genom äktenskapsförord må ock avtalas, att egendom, som eljest skulle vara ena makens enskilda, skall vara hans giftorättsgods, såvida ej annat följer av vad i 6 kap. 8 § 2 sägs.

Utöver vad nu är sagt må ej genom avtal mellan trolovade eller makar stadgas avvikelse från vad denna balk innehåller om makars egendom.

2 §.

Vill trolovad till sin trolovade giva egendom att tillfalla honom vid äktenskapets ingående, eller vill make giva något åt sin make, skall därom upprättas äktenskapsförord. Sådant förord vare dock ej erforderligt, när fråga är om sedvanliga skänker, vilkas värde ej står i missförhållande till givarens villkor.

Utfästelse av trolovad eller make att under äktenskapet till andra maken utgiva penningar eller annat vare, såvida vederlag ej utgår, icke bindande, även om skriftligt fordringsbevis överlämnas.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

3 §.

Make, å vars inkomst under loppet av ett kalenderår uppkommit besparing, äge, utan upprättande av äktenskapsförord, före utgången av följande året till andra maken utan vederlag överlåta egendom till belopp motsvarande högst hälften av vad som besparats. Sådan överlåtelse vare dock ej gällande mot borgenärer, med mindre därom upprättats skriftlig, med vittnen styrkt handling, däri jämväl besparingens storlek angivits, samt överlåtaren hade kvar egendom, som uppenbarligen motsvarade hans gäld.

4 §.

Hava makar utan upprättande av äktenskapsförord träffat avtal sig emellan om överlåtelse av egendom, äge make mot borgenärer åberopa avtalet, allenast om det visas eller må på grund av omständigheterna antagas, att avtalet icke är av sådan beskaffenhet, att för dess giltighet kräves upprättande av äktenskapsförord.

5 §.

Har gåva skett, som i 2 § sägs, och är ej sådant fall för handen, som i första stycket andra punkten av samma lagrum avses; kan gäld, för vilken givaren häftade, då gåvan enligt 12 § blev gällande, ej betalas av honom, svare andra maken för vad som brister intill värdet av den överlåtna egendomen, om han ej kan styrka, att givaren hade kvar egendom, som uppenbarligen motsvarade hans gäld. Om vederlag utgått, skall dess värde avräknas från värdet av den överlåtna egendomen. Har denna helt eller delvis gått förlorad utan mottagarens vållande, njute han motsvarande befrielse från ansvar.

Är givaren i konkurstillstånd, eller föreligger omständighet, som medför rätt för borgenären att påyrka hans försättande i konkurs, svare andra maken för gälden intill det belopp, som i första stycket sägs, även om det ej är utrett vad som brister hos givaren.

5 §.

Har gåva skett, som i 2 § sägs, och är ej sådant fall för handen, som i första stycket andra punkten av samma lagrum avses; kan gäld, för vilken givaren häftade, då gåvan enligt 12 § blev gällande, ej betalas av honom, svare andra maken för vad som brister intill värdet av den överlåtna egendomen, om han ej kan styrka, att givaren hade kvar egendom, som uppenbarligen motsvarade hans gäld. Om vederlag utgått, skall dess värde avräknas från värdet av den överlåtna egendomen. Har denna helt eller delvis gått förlorad utan mottagarens vållande, njute han motsvarande befrielse från ansvar.

Har givaren blivit försatt i konkurs eller vid utmätning befunnits sakna tillgång att betala sin gäld eller, om han är köpman, inställt sina betalningar, eller finnes han eljest vara på sådant obestånd, att det måste antagas, att gäld, som i första stycket avses, ej varder rätteligen gulden, svare andra maken för gälden intill det belopp, som i nämnda stycke sägs, även om det ej är utrett vad som brister hos givaren.

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

Därest talan om gåvans återvinning till givarens konkursbo är anhängig, må mottagarens ansvar enligt denna paragraf icke göras gällande.

Därest talan om gåvans återvinning till givarens konkursbo är anhängig, må mottagarens ansvar enligt denna paragraf icke göras gällande.

6 §.

Biträder ena maken den andre i hans förvärvsverksamhet, njute han, även om överenskommelse om gottgörelse ej träffats, skäligen ersättning för sitt arbete, om det med hänsyn till arbetets art och omständigheterna i övrigt må anses tillbörligt, att ersättning skall utgå.

Har ej talan om utfående av ersättning för biträde, varom i första stycket sägs, anhängiggjorts före utgången av kalenderåret efter det, då arbetet verkställdes, vare rätt till talan förlorad, såvida ej annat avtalats.

7 §.

Är egendom av ena maken överlämnad till den andres förvaltning, och hava makarna avtalat eller kan det med hänsyn till omständigheterna antagas hava varit av dem avsett, att den, som mottagit egendomen, skulle äga använda avkastningen till familjens underhåll, skall vid tvist, i vilken mån avkastningen härtill åtgått, vad han uppgiver äga vitsord, såframt ej annat visas eller må på grund av omständigheterna antagas.

Har make, som överlämnat egendom till andra makens förvaltning, avstått från rätt att, när han det vill, återkalla uppdraget, vare det ej bindande.

8 §.

Om avtal rörande makes underhållsskyldighet och om vissa avtal med avseende å förestående hemskillnad eller upplösning av äktenskap, så ock om avtal rörande bodelning eller vad därmed äger samband stadgas i 5, 11 och 13 kap. denna balk.

9 §.

Trolovad eller make må, ändå att han är omyndig, sluta äktenskapsförord; tage dock förmyndarens samtycke, såvida ej fråga är allenast om överlåtelse av egendom, varöver han själv äger råda.

Samma lag vare om överlåtelse, som avses i 3 §; och skall vad i sagda paragraf stadgas om villkor för överlåtelsens giltighet mot borgenärer tillämpas jämväl beträffande förmyndarens samtycke till överlåtelsen.

10 §.

Äktenskapsförord skall av de trolovade eller makarna skriftligen upprättas och bestyrkas med vittnen. Kräves förmyndarens samtycke, skall ock det givas på sätt nu är sagt.

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 9 saml. 1 avd. 17 häft. (Nr 27.) 8

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

11 §.

Äktenskapsförord skall ingivas till rätten i den ort, där mannen bör svara i tvistemål, som röra hans person, eller, om mannen ej är skyldig att i mål, som nyss sagts, svara vid svensk domstol, till rätten i den ort, där hustrun bör svara i sådana mål. Finnes ej behörig domstol enligt vad nu är sagt, varde förordet ingivet till Stockholms rådstuvurätt.

Rätten intage äktenskapsförordet i protokollet och översände ofördröjligen en bestyrkt avskrift därav till den myndighet, som för äktenskapsregistret, med uppgift om dagen, då förordet ingavs till rätten; låte ock i fall, som i 2 § avses, om ingivandet införa kungörelse i allmänna tidningarna och tidning inom orten.

Innehåller förordet ej fullständig upplysning om makarnas namn, yrke och hemvist, infordre rätten sådan uppgift och meddele den till registreringsmyndigheten. Är ej bestyrkt avskrift av förordet till rätten ingiven, låte rätten på sökandens bekostnad ombesörja sådan avskrift.

12 §.

Är äktenskapsförord slutet mellan trolovade, vare det gällande från äktenskapets ingående, om det ingives till rätten, i stad inom en månad och å landet senast å det ting, som infaller näst efter en månad, sedan äktenskapet ingicks. Eljest vare förord ej gällande, förrän det ingivits till rätten.

9 KAP.

Om boskillnad.

1 §.

Make vare berättigad att efter ansökan vinna boskillnad:

1. om andra maken genom vanvård av sina ekonomiska angelägenheter, genom missbruk av rätten att råda över sitt giftorättsgods eller genom annat otillbörligt förfarande vållar väsentlig minskning därav eller fara för sådan minskning; och
2. om andra makens bo är avträtt till konkurs.

2 §.

Makar äge ock vinna boskillnad, när de äro ense därom.

3 §.

All egendom, som make förvärvar efter det boskillnad blivit sökt, vare, om boskillnad beviljas, makens enskilda egendom.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

4 §.

Sedan boskillnad beviljats, skall bodelning äga rum, och skall vad därvid tillfaller make vara hans enskilda egendom.

5 §.

Till dess bodelning sker, äge vardera maken, såvitt ej av stadgandet i 6 § annat föranledes, fortfarande råda över det giftorättsgods, som tillhörde honom, då boskillnadsansökningen gjordes; och vare maken pliktig att vid bodelningen avgiva redovisning för sin förvaltning av godset och den avkastning, som därav fallit.

6 §.

Är boskillnad sökt, och har, då ansökningen gjorts allenast av ena maken, skälig anledning därtill visats, skall, såvida endera maken det äskar och det finnes erforderligt till betryggande av hans rätt, giftorättsgods, varöver andra maken enligt 5 § äger råda, till värde motsvarande vad av nämnda gods kan antagas vid bodelningen tillkomma den förre, sättas under särskild vård och förvaltning, till dess boskillnadsansökningen prövats och, om den bifalles, bodelning skett eller ock boskillnadsansökningen förfallit; dock må sådant avskiljande ej mot andra makens bestridande äga rum, såvida han ställer säkerhet, som av rätten godkännes, för vad av godset bör vid bodelningen tillkomma sökanden. Har boskillnad beviljats, äge en var av makarna, enligt vad nu är sagt, påkalla, att giftorättsgods, varöver andra maken äger råda, sättas under särskild vård och förvaltning, till dess bodelning skett.

Vid meddelande av förordnande, som i första stycket sägs, må jämväl givas närmare bestämmelser om användande av godset eller dess avkastning för familjens underhåll eller eljest till nödiga utgifter.

7 §.

Giftorättsgods, varöver make enligt 5 § äger råda, må utan hinder av ansökan om boskillnad eller dom därå utmätas för hans gäld. Är sådant gods enligt 6 § satt under särskild vård och förvaltning, må det dock ej utmätas för hans gäld, såvida ej jämväl andra maken svarar för gälden eller godset på grund av inteckning eller eljest särskilt häftar därför.

8 §.

Avträdes, innan bodelning ägt rum, makes egendom till konkurs, eller har bodelning i anledning av makes konkurs återgått, stånde det giftorättsgods, varöver maken enligt 5 § äger råda, under konkursboets förvaltning, till dess genom bodelning blivit bestämt vad som skall tillfalla maken; och vare emellertid konkursboet oförhindrat försälja egendomen, om det finnes erforderligt.

Förordnande, varom i 6 § sägs, vare, då konkurs inträffar, förfallet.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

9 §.

Har ej under boskillnadsmålet uppteckning skett av vardera makens tillgångar och skulder, sådana de voro, när ansökningsen om boskillnad gjordes, skall, sedan boskillnad beviljats, sådan uppteckning förrättas. Bouppteckning skall av makarna med edsförpliktelse underskrivas och en avskrift därav till rätten eller domaren ingivas.

Har avskrift av bouppteckning ej inkommit inom tre månader, från det boskillnadsdomen gavs, förordne rätten eller domaren magistratsperson, landsfiskal, rättens betjänt eller annan lämplig person att verkställa uppteckningen; och åligge det make att under edsförpliktelse redligen uppgiva sina tillgångar och skulder. Förrättningsmannen har att till rätten eller domaren översända en avskrift av bouppteckningen.

Är boskillnad sökt och har, då ansökningsen gjorts allenast av ena maken, skälig anledning därtill visats, skall rätten eller domaren, om ena maken det äskar, meddela förordnande om boupptecknings förrättande, efter vad förut i denna paragraf är sagt; och åligge det förrättningsmannen att tillställa vardera maken ett exemplar av bouppteckningen ävensom att till rätten eller domaren insända en avskrift därav med under rättelse om dagen, då makarna erhållit bouppteckningen.

Riktigheten av upprättad bouppteckning vare make pliktig att med ed inför rätten fästa, om det yrkas av andra maken eller av borgenär, vilkens fordran tillkommit före bodelningen.

10 KAP.

Om återgång av äktenskap.

1 §.

Har äktenskap slutits, ehuru däremot var hinder, varom sägs i 2 kap. 7, 9 eller 10 §, skall till återgång dömas.

För hinder, som avses i 2 kap. 10 §, äge dock återgång ej rum, om det tidigare äktenskapet är upplöst, utan att talan om återgång blivit väckt.

Allmän åklagare vare pliktig yrka äktenskaps återgång; och må talan därom föras jämväl av vardera maken samt för hinder, som avses i 2 kap. 10 §, av den omgiftes make i det tidigare giftet.

2 §.

Var make vid vigseln sinnessjuk eller sinnesslö, gånge äktenskapet på hans talan åter. Har han ej yrkat återgång inom sex månader, från det sjukdomen blev botad, vare han sin rätt till talan förlustig.

Hade andra maken vid vigseln ej kunskap om sinnessjukdomen eller sinnesslöheten, äge jämväl han vinna återgång, såframt han väcker talan inom sex månader, från det han fick sådan kunskap, och senast inom tre år från vigseln; dock må talan om återgång för sinnessjukdom ej anställas, sedan sjukdomen blivit botad.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

3 §.

Äktenskap gånge ock på makes yrkande åter:

1. om han vid vigseln befann sig i tillfällig sinnesförvirring eller annat sådant tillstånd, som utesluter rättslig handlingsförmåga;

2. om han av misstag låtit sig viga vid annan än sin trolovade eller utan att vilja ingå äktenskap;

3. om honom ovetande andra maken vid vigseln led av fallandesot, som härrör av övervägande inre orsaker, könssjukdom i smittosamt skede eller spetälska eller var obotligt vanfört till äktenskap;

4. om han bedragits till äktenskapet, därigenom att han blivit av andra maken genom falsk uppgift eller svikligt förtigande vilseledd angående vem denne är eller angående sådana omständigheter rörande hans tidigare liv, som skäligen bort avhålla den bedragne från äktenskapets ingående; eller

5. om han blivit tvungen till äktenskapet.

Återgång äge ej rum, såvida ej maken instämt sin talan inom sex månader, sedan tillstånd, som i 1 sägs, upphörde eller han fick kunskap om återgångsskäl, varom i 2, 3 eller 4 förmäles, eller blev fri från tvång, som i 5 avses; och må talan om återgång ej i något fall väckas, sedan tre år förflutit från vigseln.

Talan om återgång må ej heller anställas för könssjukdom, om maken ej blivit smittad och sjukdomen ej längre är i smittosamt skede, eller för annan sjukdom, sedan den blivit botad.

4 §.

I fråga om verkan av återgång skall, såvida ej nedan är annorlunda stadgat, vad om äktenskapsskillnad är föreskrivet äga motsvarande tillämpning.

Vad i 11 kap. 20 § är för där avsedda fall stadgat om uppteckning av vardera makens tillgångar och skulder och om edfästande av sådan uppteckning skall äga motsvarande tillämpning, när mål om återgång är anhängigt eller till återgång blivit dömt.

5 §.

Då äktenskap återgår, skall vid bodelningen så anses, som om den egendom, en var av makarna vid vigseln hade eller efteråt förvärvat genom arv, gåva eller testamente, varit hans enskilda.

6 §.

Sker återgång jämlikt 1 §, och var ena maken vid vigseln i god tro men den andre ej, äge den förre rätt till skadestånd, efter vad som med avseende å makarnas förmögenhetsförhållanden och övriga omständigheter prövas skäligt.

Vinner make återgången, vid vigseln känd för andra maken, njute ock den make, på vars talan äktenskapet går åter, skadestånd, som nyss är sagt.

Skadestånd må sättas att utgå på en gång eller å särskilda tider.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Anspråk på skadestånd skall, därest fråga ej är allenast om jämkning av avtal, som makarna med hänsyn till återgången träffat, vid talans förlust framställas i målet om återgång.

7 §.

Efter återgång vare makarna ej pliktiga försörja varandra.

8 §.

Går äktenskap åter jämlikt 1 §, och var mannen vid vigseln i god tro men hustrun ej, eller vinner mannen återgång jämlikt 2 § första stycket eller 3 §, och var den omständighet, som föranledde återgången, vid vigseln känd för hustrun, varde, om mannen i målet om återgång det äskar, förbud henne meddelat att vidare bära hans namn.

9 §.

Upplöses genom makes död äktenskap, som jämlikt 1 § bort gå åter, skall, såframt yrkande därom göres senast vid bodelningen, makarnas giftorättsgods så delas, som hade återgång skett.

Samma lag vare, om äktenskap, som jämlikt 2 eller 3 § kan dömas att återgå, genom döden upplöses och tillämpning av nyss sagda regler äskas av den efterlevande maken, om han ägde vinna återgång, eller av annan bodelägare, om den avlidne hade sådan rätt och han förde talan om återgång eller intill sin död befann sig i sådant tillstånd, som i 2 § eller 3 § 1 sägs.

10 §.

Efterlevande make, som vid andra makens död ägde vinna återgång av äktenskapet, njute, såframt han senast vid bodelningen det yrkar, skadestånd efter de i 6 § givna reglerna.

11 §.

Hade äktenskap bort gå åter för hinder, som sägs i 2 kap. 10 §, och dör den omgifte skall rätt till ersättning, pension eller annan ekonomisk förmån, som är tillagd efterlevande make, såvida ej annat av omständigheterna framgår, anses tillkomma maken i första giftet.

11 KAP.

Om hemskillnad och äktenskapsskillnad.

1 §.

Makar, som finna sig på grund av djup och varaktig söndring ej kunna fortsätta sammanlevnaden, äge, när de äro ense därom, vinna rättens dom å sammanlevnadens hävande (*hemskillnad*).

*(Kungl. Majts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

2 §.

Gör ena maken sig skyldig till grov försummelse av sin plikt att försörja andra maken eller barnen, eller åsidosätter han eljest i märklig mån sina plikter mot dem, eller är han hemfallen åt missbruk av rusgivande medel, eller för han ett lastbart liv, äge andra maken vinna hemskillnad, såvida ej med hänsyn till hans eget förhållande eller andra särskilda omständigheter ändock skäligen kan fordras, att han fortsätter sammanlevnaden.

Har på grund av stridighet i lynne och tänkesätt eller av annan orsak uppstått djup och varaktig söndring mellan makarna, och vill endera erhålla hemskillnad, vare han därtill berättigad, såvida ej med hänsyn till hans förhållande eller andra särskilda omständigheter ändock skäligen kan fordras, att han fortsätter sammanlevnaden.

3 §.

Hava makar efter vunnen hemskillnad levat åtskilda ett år, och är sammanlevnaden ej heller därefter upptagen, varde på talan av endera dömt till äktenskapsskillnad.

4 §.

Om makar utan dom å hemskillnad på grund av söndring leva åtskilda sedan minst tre år, äge en var av dem vinna äktenskapsskillnad; dock må ej till äktenskapsskillnad dömas, om endast ena maken vill skiljas och med hänsyn till hans förhållande eller andra särskilda omständigheter äktenskapet finnes skäligen icke böra på hans talan upplösas.

5 §.

Har ena maken egenvilligt och utan giltig orsak undandragit sig sammanlevnaden två år och ej sedermera upptagit den, äge andra maken vinna skillnad i äktenskapet.

6 §.

Är ena maken borta, och vet man ej, att han inom de tre sista åren varit vid liv, äge andra maken vinna äktenskapsskillnad.

7 §.

Har ena maken, i strid mot vad i 2 kap. 10 § är stadgat, ingått nytt gifte, äge andra maken vinna äktenskapsskillnad, såframt han anställer talan därom inom sex månader, från det han fick kunskap om den nya vigseln.

8 §.

Bryter ena maken äktenskapet med hor, eller övar han annan straffbar otukt, have andra maken rätt till äktenskapsskillnad, såvida han ej varit delaktig i gärningen eller samtyckt därtill; han instämme dock sin talan inom sex månader efter erhållen kunskap om gärningen och senast inom tre år, sedan den begicks, eller vare förlustig sin rätt.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

9 §.

Har make, som lider av könssjukdom i smittosamt skede, med vetskap eller misstanke därom genom könsumgänge utsatt andra maken för fara att bliva smittad, äge denne vinna skillnad i äktenskapet, såvida han ej med vetskap om faran låtit utsätta sig därför. Dock må ej dömas till skillnad, med mindre talan därom anställes inom sex månader, från det maken fick veta, att han blivit utsatt för smittofara, ej heller om maken ej blivit smittad och sjukdomen, när talan anställes, ej längre är i smittosamt skede.

10 §.

Stämplar ena maken mot den andres liv, eller förövar han grov misshandel mot andra maken, äge denne rätt till skillnad i äktenskapet; han instämme dock vid talans förlust maken inom sex månader efter erhållen kunskap om gärningen och senast inom tre år, sedan den begicks.

11 §.

Varder ena maken dömd till straffarbete i tre år eller svårare straff, äge andra maken vinna skillnad i äktenskapet.

Dömes ena maken till straffarbete på viss tid understigande tre år, dock minst sex månader, eller till fängelse eller tvångsarbete i minst ett år, och yrkar andra maken äktenskapsskillnad, pröve rätten, huruvida med hänsyn till vad den dömde låtit komma sig till last och övriga omständigheter skillnad må ske. Samma lag vare, om ena maken varder av utländsk domstol dömd till frihetsstraff i minst ett år och andra maken på den grund vill skiljas.

För straffdom må dock skillnad ej äga rum, om andra maken varit delaktig i brottet eller samtyckt därtill.

Vill make vinna skillnad, enligt vad nu är sagt, instämme han andra maken inom sex månader efter erhållen kunskap om domen och senast inom tre år, sedan den föll, eller have förlorat sin talan.

12 §.

Är ena maken hemfallen åt missbruk av rusgivande medel, må på talan av andra maken dömas till äktenskapsskillnad, när rätten finner synnerliga skäl därtill föranleda.

13 §.

Är ena maken sinnessjuk; har sjukdomen under äktenskapet fortfarit tre år, och finnes ej skäligen förhoppning om den sjukes varaktiga återställande till hälsan, have andra maken rätt till äktenskapsskillnad.

14 §.

All egendom, som make förvärvar, efter det hemskillnad vunnits, vare hans enskilda.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

15 §.

När till hemskillnad blivit dömt, skall bodelning äga rum, och skall vad därvid tillfaller make vara hans enskilda egendom.

16 §.

Till dess bodelning sker, äge vardera maken, såvitt ej av stadgandet i 17 § annat föranledes, fortfarande råda över det giftorättsgods, som tillhörde honom, då hemskillnaden beviljades; och vare maken pliktig att vid bodelningen avgiva redovisning för sin förvaltning av godset och den avkastning, som därav fallit.

17 §.

Om endera maken det äskar och det finnes erforderligt till betryggande av hans rätt, skall giftorättsgods, varöver andra maken enligt 16 § äger råda, till värde motsvarande vad av nämnda gods kan antagas vid bodelningen tillkomma den förre, sättas under särskild vård och förvaltning, till dess bodelning skett; dock må sådant avskiljande ej mot andra makens bestridande äga rum, såvida han ställer säkerhet, som av rätten godkännes, för vad av godset bör vid bodelningen tillkomma sökanden.

Vid meddelande av förordnande, som i första stycket sägs, må jämväl givas närmare bestämmelser om användande av godset eller dess avkastning för familjens underhåll eller eljest till nödiga utgifter.

18 §.

Giftorättsgods, varöver make enligt 16 § äger råda, må utan hinder av dom å hemskillnad utmätas för hans gäld. Är sådant gods enligt 17 § satt under särskild vård och förvaltning, må det dock ej utmätas för hans gäld, såvida ej jämväl andra maken svarar för gälden eller godset på grund av inteckning eller eljest särskilt häftar därför.

19 §.

Avträdes, innan bodelning ägt rum, makes egendom till konkurs, eller har bodelning i anledning av makes konkurs återgått, stände det giftorättsgods, varöver maken enligt 16 § äger råda, under konkursboets förvaltning, till dess genom bodelning blivit bestämt vad som skall tillfalla maken; och vare emellertid konkursboet oförhindrat försälja egendomen, om det finnes erforderligt.

Förordnande, varom i 17 § sägs, vare, då konkurs inträffar, förfallet.

20 §.

Har ej under hemskillnadsmålet uppteckning skett av vardera makens tillgångar och skulder, skall, sedan hemskillnad beviljats, sådan uppteckning förrättas. Bouppteckning skall av makarna med edsförpliktelse underskrivas och en avskrift därav till rätten eller domaren ingivas.

Har avskrift av bouppteckning ej inkommit inom tre månader, från det hemskillnadsdomen gavs, förordne rätten eller domaren magistratsperson, landsfiskal, rättens betjänt

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 9 saml. 1 avd. 17 häft. (Nr 27.) 9

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

eller annan lämplig person att verkställa uppteckningen; och åligge det make att under edsförpliktelse redligen uppgiva sina tillgångar och skulder. Förrättningsmannen har att till rätten eller domaren översända en avskrift av bouppteckningen.

Är mål om hemskillnad anhängiggjort, och har, då talan är väckt allenast av ena maken, skälig anledning därtill visats, äge rätten eller domaren, om ena maken det äskar, meddela förordnande om boupptecknings förrättande, efter vad förut i denna paragraf är sagt; och åligge det förrättningsmannen att till rätten eller domaren insända en avskrift av bouppteckningen.

Riktigheten av upprättad bouppteckning vare make pliktig att med ed inför rätten fästa, om det yrkas av andra maken eller av borgenär, vilkens fordran tillkommit före bodelningen.

21 §.

Bestämmelserna i 15—20 §§ äge ej tillämpning, om till följd av äktenskapsförord eller boskillnad ingendera maken har giftorättsgods.

22 §.

Vinner make hemskillnad enligt 2 § första stycket, och är den honom vid bodelningen tillkommande egendomen ringa, äge rätten på hans yrkande förordna, att han vid bodelningen må av makarnas giftorättsgods uttaga nödigt bohag ävensom arbetsredskap och andra lösören, som erfordras till fortsättande av hans näring, även om därigenom den andres lott skulle lida inskränkning. Vad nu är stadgat skall ej lända till minskning i den rätt, som enligt 13 kap. 4 § tillkommer vardera maken.

23 §.

Vad i 15—20 §§ är stadgat för det fall, att makar vunnit hemskillnad, eller att mål om hemskillnad är anhängiggjort, skall äga motsvarande tillämpning, när till äktenskapskillnad är dömt eller mål därom är anhängiggjort, såframt ej till följd av äktenskapsförord, boskillnad eller hemskillnad ingendera maken har giftorättsgods.

Vinner make äktenskapsskillnad på grund av förhållande, som innefattar grov kränkning från andra makens sida, eller på grund av dennes missbruk av rusgivande medel, skall vad i 22 § är stadgat äga motsvarande tillämpning.

24 §.

Sker äktenskapsskillnad på grund av ena makens förhållande, varigenom han grovt kränkt den andre, eller efter hemskillnad, som vunnits på grund därav att ena maken grovt åsidosatt sina plikter mot den andre, njute denne skadestånd, efter vad med avseende å makarnas förmögenhetsförhållanden och övriga omständigheter provas skäligt.

Skadestånd må sättas att utgå på en gång eller å särskilda tider.

Anspråk på skadestånd skall, där fråga ej är allenast om jämkning av avtal, som makarna med hänsyn till skillnaden träffat, vid talans förlust framställas i skillnads-målet.

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

25 §.

Hava makar vunnit hemskillnad, åligge ändock make att enligt de i 5 kap. 2 § stadgade grunder bidraga till den andres tillbörliga underhåll; dock må, om ena maken huvudsakligen bär skulden till hemskillnaden, den andre ej förpliktas giva underhållsbidrag, med mindre synnerliga skäl därtill äro.

26 §.

Varda makar skilda i äktenskapet, och finnes den ene efter skillnaden bliva i behov av bidrag till sitt tillbörliga underhåll, äge rätten ålägga andra maken utgöra sådant bidrag, efter vad med avseende å hans förmåga samt övriga omständigheter prövas skäligt. Underhållsbidrag må likväl ej tillerkännas make, som huvudsakligen bär skulden till skillnaden. Bidraget kan, såframt den underhållsskyldiges förmögenhetsförhållanden och omständigheterna i övrigt därtill föranleda, bestämmas till visst belopp, som den underhållsskyldige har att en gång för alla utgiva till den underhållsberättigade. Är bidraget bestämt att utgå på särskilda tider, och träder den berättigade i nytt gifte, skall bidrag ej vidare utgå.

Anspråk på underhållsbidrag till fränskild make skall, såvida fråga ej är allenast om jämkning av avtal, som makarna med hänsyn till skillnaden träffat, vid talans förlust framställas i skillnadsmålet.

27 §.

Om åliggande för rätten att vid hemskillnad och äktenskapsskillnad förordna, vilken av makarna skall erhålla vårdnaden om barnen, så ock om bidrag till barnens underhåll i dessa fall stadgas i lagen om barn i äktenskap.

28 §.

Utan hinder av vad rätten förut beslutit om bidrag till makes underhåll, äger rätten på endera makens yrkande annorledes förordna därom, när väsentligt ändrade förhållanden påkalla det; dock må underhållsbidrag till fränskild make ej utdömas, såframt talan därom blivit ogillad, eller höjas utöver förut bestämt belopp.

Vad i denna paragraf är stadgat äge ej tillämpning, om någon förpliktats att till fränskild makes underhåll utgiva visst belopp en gång för alla.

29 §.

Är avtal, som makar med avseende å förestående hemskillnad eller äktenskapsskillnad träffat om bodelning eller vad därmed äger samband, om skadestånd eller om bidrag till makes underhåll, uppenbart obilligt för ena maken, må det, om avtalet ej slutits under hemskillnad, på hans talan av rätten jämkas. Sådant klander skall vid talans förlust väckas senast i skillnadsmålet, om äktenskapsskillnad sker jämlikt 3 §, men eljest inom ett år, från det skillnad i äktenskapet meddelades.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

30 §.

Flytta makar, som vunnit hemskillnad, åter samman, förfalle verkan av hemskillnaden utom beträffande frågor, om vilka i 14—20 §§ är stadgat.

31 §.

Hustrun äge efter äktenskapsskillnad behålla det namn hon genom äktenskapet erhållit eller återtaga det namn hon hade såsom ogift.

12 KAP.

Vissa bestämmelser med avseende å äktenskaps upplösning genom makes död.

1 §.

Då make dött, skall bodelning ske, såvida ej till följd av äktenskapsförord, boskillnad eller hemskillnad ingendera maken vid dödsfallet hade giftorättsgods.

2 §.

Innan all veterlig gäld, för vilken den döde svarade, blivit gulden eller medel till betalning av gälden satts under särskild vård, må bodelning ej äga rum, med mindre efterlevande maken och den dödes arvingar äro ense därom eller den dödes egendom blivit avträdd till konkurs.

3 §.

Till dess bodelning sker, tillkomme förvaltningen av den dödes giftorättsgods hans arvingar och efterlevande maken i förening, med iakttagande av vad i avseende å förvaltningen är särskilt stadgat.

4 §.

Efterlevande make äge, såvitt ej av stadgandet i 5 § annat föranledes, fortfarande råda över det giftorättsgods, som tillhörde honom vid dödsfallet; och vare maken pliktig att vid bodelningen avgiva redovisning för sin förvaltning av godset och den avkastning, som därav fallit.

5 §.

Om den avlidnes arvingar det äska och det finnes erforderligt till betryggande av deras rätt, skall giftorättsgods, varöver efterlevande maken enligt 4 § äger råda, till värde motsvarande vad av nämnda gods kan antagas vid bodelningen tillkomma dem, sättas under särskild vård och förvaltning, till dess bodelning skett; dock må sådant avskiljande ej mot efterlevande makens bestridande äga rum, såvida han ställer säkerhet, som av rätten godkännes, för vad av godset bör vid bodelningen tillkomma arvingarna.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Vid meddelande av förordnande, som i första stycket sägs, må jämväl givas närmare bestämmelser om användande av godset eller dess avkastning för efterlevande makens och barnens underhåll eller eljest till nödiga utgifter.

6 §.

Giftorättsgods, varöver efterlevande make enligt 4 § äger råda, må utan hinder av andra makens död utmätas för den förres gäld. Är sådant gods enligt 5 § satt under särskild vård och förvaltning, må det dock ej utmätas för efterlevande makens gäld, såvida ej jämväl den döde svarade för gälden eller godset på grund av in-teckning eller eljest särskilt häftar därför.

7 §.

Avträdes, innan bodelning ägt rum, endera makens egendom till konkurs, eller har bodelning i anledning av sådan konkurs återgått, stånde det giftorättsgods, som vid tiden för dödsfallet tillhörde gäldenären, under konkursboets förvaltning, till dess genom bodelning blivit bestämt vad som skall tillfalla konkursboet; och vare emellertid konkursboet oförhindrat försälja egendomen, om det finnes erforderligt.

Förordnande, varom i 5 § sägs, vare, då konkurs inträffar, förfallet.

13 KAP.

Om bodelning.

1 §.

Bodelning, som skall äga rum i anledning av boskillnad, äktenskaps återgång, hemskillnad, äktenskapsskillnad eller ena makens död, skall företagas i den ordning, som i ärvdabalken är stadgad om arvskifte, och med iakttagande därjämte av bestämmelserna i detta kapitel.

Vad i detta kapitel sägs om make skall, när make är död, tillämpas beträffande hans arvingar, såvida ej annorlunda stadgas.

2 §.

Häftar make för gäld, som tillkommit, innan ansökning om boskillnad blivit gjord eller äktenskapets återgång, hemskillnad eller äktenskapsskillnad vunnits, eller, om bodelningen äger rum till följd av ena makens död, före dödsfallet, skall av den gäldbundne makens giftorättsgods tilläggas honom egendom till täckning av gälden eller, om bägge makarna häfta för denna, av den del av gälden, som makarna emellan belöper på honom.

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

Är gälden gjord före äktenskapets ingående, och häftade, då äktenskapet ingicks, enskild egendom eller egendom, som i 6 kap. 1 § andra stycket avses, och som ej skall ingå i bodelningen, på grund av in-teckning eller eljest särskilt för gälden, eller har maken under äktenskapet ådragit sig gälden genom vanvård av sina ekonomiska angelägenheter eller genom annat otillbörligt förfarande eller till förvärv eller förkovran av egendom, som nyss är sagd, skall tilldelning, varom i första stycket stadgas, äga rum allenast för den del av gälden, för vilken betalning ej kan erhållas ur sådan egendom.

3 §.

Sedan tilldelning för gäld ägt rum, enligt vad i 2 § sägs, skall återstoden av makarnas giftorättsgods delas lika mellan dem, såvida ej annat föranledes av vad i 6 kap. 7 §, 10 kap. 5 eller 9 §, 11 kap. 22 § eller 23 § andra stycket eller ock av vad här nedan i 4—12 §§ sägs.

4 §.

Vardera maken eller, om ena maken är död, den efterlevande äge från delningen undantaga honom tillhöriga kläder och andra föremål, som tjäna uteslutande till hans personliga bruk, dock ej till högre värde än med hänsyn till makarnas villkor kan anses skäligt.

5 §.

Varder giftorättsgods tillagt ena maken till täckning av gäld, som i 2 § andra stycket sägs, äge andra maken erhålla vederlag därför av makarnas giftorättsgods.

6 §.

Har make genom vanvård av sina ekonomiska angelägenheter, genom missbruk av rätten att råda över sitt giftorättsgods eller genom annat otillbörligt förfarande vållat, att detta väsentligen minskats, äge andra maken erhålla vederlag därför av makarnas giftorättsgods. Räcker det ej till, och har den vederlagsskyldige enskild egendom, gånge för hälften av vad som brister vederlag ut av den enskilda egendom, som ej erfordras för täckning av gäld.

7 §.

Rätt till vederlag, som i 6 § sägs, tillkomme ock make, om andra maken använt sitt giftorättsgods till förvärv eller förkovran av sin enskilda egendom eller av egendom, som i 6 kap. 1 § andra stycket avses, och som ej skall ingå i bodelningen, eller till betalning av sådan före äktenskapets ingående gjord gäld, som i 2 § andra stycket omförmäles.

8 §.

Make, som använt sin enskilda egendom till förkovran av sitt giftorättsgods, njute vederlag av detta.

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

9 §.

Har make tillkommande vederlag ej kunnat till fullö utgå, äge han ej för bristen fordran hos andra maken.

10 §.

Skadestånd, som enligt 10 kap. 6 eller 10 § eller 11 kap. 24 § tillkommer make och är till betalning förfallet, skall vid bodelningen utgå av vad därvid tillkommer andra maken utöver egendom till täckning av denne ävilande gäld. Samma lag vare beträffande till betalning förfallet underhållsbidrag, som make jämlikt 11 kap. 26 § har att en gång för alla utgiva till andra maken.

11 §.

Häfta makarna, en för bägge och bägge för en, för gäld, som i 2 § avses, äge en var av dem fordra, att den andre betalar så stor del av gälden, som makarna emellan belöper på denne, eller ock ställer maken säkerhet för betalningen. Sker det ej, skall, om den som framställt yrkandet påfordrar det och ställer säkerhet för gäldens betalning, egendom till täckning av nämnda del av gälden tilldelas honom av vad vid bodelningen tillkommer andra maken utöver egendom till täckning av annan gäld; och vare den förre makarna emellan ensam ansvarig för gäldens betalning.

12 §.

Sker bodelning i anledning av makes död, och är den egendom, som därvid tillkommer efterlevande maken, ringa, äge han av makarnas giftorättsgods uttaga nödigt bohag ävensom arbetsredskap och andra lösören, som erfordras till fortsättande av hans näring, även om därigenom arvingarnas lott skulle lida inskränkning.

13 §.

Vid lotternas utläggning äge vardera maken eller, om endera är död, den efterlevande på sin lott bekomma arbetsredskap och andra lösören, som erfordras till fortsättande av hans näring. Därefter vare en var av makarna berättigad att på sin lott erhålla den till hans giftorättsgods hörande egendom han önskar. Fastighet, som tillhör ena makens giftorättsgods, så ock annan till ena makens giftorättsgods hörande egendom, som det av särskild anledning kan vara av intresse för honom att behålla, vare han, även om egendomen i värde överstiger vad på hans lott belöper, berättigad bekomma, om han lämnar penningar till fyllnad av andra makens lott.

Skall ena makens enskilda egendom gå i betalning för vederlag, som i 6 eller 7 § sägs, gånge vederlaget ut i egendom, som maken själv äger anvisa.

Rätt, varom i första stycket sista punkten sägs, tillkomme, när make är död, ej andra arvingar än bröstarvingar; och njute de sådan rätt allenast beträffande fastighet, som maken förvärvat från släkting i rätt uppstigande led eller sådan släktings dödsbo.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

14 §.

Har vid bodelningen make eftergivit vad enligt bestämmelserna i detta kap. tillkommer honom, och kan gäld, som uppstått före bodelningen, ej betalas av honom, svare andra maken för vad som brister intill värdet av vad han för mycket bekommit, såvida han ej kan visa, att hans make efter bodelningen hade kvar egendom, som uppenbarligen motsvarade honom då åvilande gäld. *Är den make, som gjort eftergiften, i konkurs-tillstånd, eller föreligger omständighet, som medför rätt för borgenären att påyrka hans försättande i konkurs, svare andra maken för gälden intill nämnda värde, även om det ej är utrett vad som brister hos den förre.*

Är bodelning förrättad mellan ena maken och den andres arvingar, och hava arvingarna bekommit för mycket, svare de, en för alla och alla för en, för betalningsskyldighet, som i första stycket sägs.

Vad i denna paragraf är stadgat skall, när bodelning äger rum i anledning av ena makens död, ej tillämpas i fråga om gäld, för vilken den döde häftade.

15 §.

Då bodelning skett, äge make ingiva den däröver upprättade handlingen till rätten; och skall anmälan om ingivandet och dagen därför ofördröjligen göras till äktenskapsregistret samt kungörelse införas i allmänna tidningarna och tidning inom orten. Har make vid bodelningen i märklig mån eftergivit sin rätt, och avträdades hans egendom till konkurs, som

(Utskottets förslag.)

14 §.

Har vid bodelningen make eftergivit vad enligt bestämmelserna i detta kap. tillkommer honom, och kan gäld, som uppstått före bodelningen, ej betalas av honom, svare andra maken för vad som brister intill värdet av vad han för mycket bekommit, såvida han ej kan visa, att hans make efter bodelningen hade kvar egendom, som uppenbarligen motsvarade honom då åvilande gäld. *Har den make, som gjort eftergiften, blivit försatt i konkurs eller vid utmätning funnits sakna tillgång att betala sin gäld eller, om han är köpman, inställt sina betalningar, eller finnes han eljest vara på sådant obestånd, att det måste antagas, att gäld, som i första punkten arses, ej varder rätteligen gulden, svare andra maken för gälden intill det värde, som i nämnda punkt sägs, även om det ej är utrett vad som brister hos den förre.*

Är bodelning förrättad mellan ena maken och den andres arvingar, och hava arvingarna bekommit för mycket, svare de, en för alla och alla för en, för betalningsskyldighet, som i första stycket sägs.

Vad i denna paragraf är stadgat skall, när bodelning äger rum i anledning av ena makens död, ej tillämpas i fråga om gäld, för vilken den döde häftade.

15 §.

Då bodelning skett, äge make ingiva den däröver upprättade handlingen till rätten; och skall anmälan om ingivandet och dagen därför ofördröjligen göras till äktenskapsregistret samt kungörelse införas i allmänna tidningarna och tidning inom orten. Har make vid bodelningen i märklig mån eftergivit sin rätt, och avträdades hans egendom till konkurs på

(Kungl. Maj:ts förslag.)

*börjar inom ett år från bodelningshand-
lingens ingivande till rätten, gånge bo-
delningen, efter vad i konkurslagen sägs,
på borgenärernas talan åter.*

Vad i första stycket andra punkten
stadgas äge, när make är död, ej till
lämpning, om eftergiften gjorts av hans
arvingar.

(Utskottets förslag.)

*grund av ansökning, som gjorts inom ett
år från bodelningshandlingens ingivande
till rätten, gånge bodelningen, efter vad
i konkurslagen sägs, på borgenärernas
talan åter.*

Vad i första stycket andra punkten
stadgas äge, när make är död, ej till-
lämpning, om eftergiften gjorts av hans
arvingar.

14 KAP.

Om medling mellan makar.

1 §.

Föreligger fall, som avses i 11 kap. 2 § första stycket, eller uppstår eljest söndring
mellan makar, eller uppkommer dem emellan tvist om underhållsskyldigheten eller
angående fråga, som avses i 8 kap. 6 eller 7 §, äge make påkalla medling av präst i svensk
församling, där makarna eller endera är kyrkobokförd, eller av präst inom sådan för-
samling av främmande trosbekännare, som har rätt till offentlig religionsövning, och
som makarna eller endera tillhör, eller av någon, som häradshövdingen i den ort eller
rättens ordförande i den stad, där makarna eller endera har sitt hemvist, på begäran
utsett att företaga medlingen, eller ock av den, som enligt vad i 2 § sägs, i den kommun,
där makarna eller endera har sitt hemvist, utsetts att vara medlare i tvister mellan
makar.

2 §.

Har kommun beslutit, att inom kommunen skola utses medlare i tvister mellan ma-
kar, eller visar sig eljest behov av sådana medlare, skall på landet kommunalnämnden,
i Stockholm överståthållarämbetet och i annan stad magistraten eller, där magistrat
ej finnes, stadsstyrelsen till medlare utse minst en man och en kvinna. Medlare utses
för två kalenderår. Avgår medlare, innan den tid utlupit, för vilken han är utsedd,
varde annan utsedd för den återstående tiden.

3 §.

Medlare äger kalla makarna att sammankomma inför sig. Han skall på lämpligt
sätt göra sig underrättad om anledningen till söndringen eller tvisten och söka förlika
makarna.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

15 KAP.

Vissa bestämmelser om rättegången.

Äktenskapsmål.

1 §.

Äktenskapsmål äro mål, däri tvisten är, huruvida man och kvinna äro i äktenskap förenade med varandra, så ock mål om återgång av äktenskap, hemskillnad och äktenskapsskillnad.

2 §.

Fråga, huruvida man och kvinna äro i äktenskap förenade med varandra, må ej bliva föremål för särskild rättegång annorledes än såsom tvist dem emellan men må eljest komma under prövning, när helst någons rätt är av frågan beroende.

3 §.

För sinnessjuk eller sinnesslö föres i äktenskapsmål talan av förmyndaren.

4 §.

Äktenskapsmål instämmas till rätten i den ort, där svaranden har sitt hemvist. Har han ej hemvist inom riket, höre målet till rätten i den ort, där mannen och kvinnan senast haft gemensamt hemvist eller, om de ej här haft sådant, där karendens hemvist är. Skall talan föras mot såväl mannen som kvinnan, vare den rätt behörig, där båda eller endera har sitt hemvist eller, om ingendera här har sådant, där de senast haft gemensamt hemvist. Finnes ej behörig domstol, efter vad nu är sagt, upptages målet av Stockholms rådstuvurätt.

Vilja båda makarna erhålla hemskillnad enligt 11 kap. 1 § eller äktenskapsskillnad enligt 11 kap. 3 eller 4 §, göre de ansökan därom hos den rätt, som enligt första stycket är laga domstol i mål mot dem bägge.

Fråga om återgång eller äktenskapsskillnad för brott, därför ansvar yrkas, må ock väckas vid den rätt, där brottmålet är anhängigt.

5 §.

Äger svaranden ej känt hemvist inom riket, och har upplysning ej kunnat vinnas, var han uppehåller sig, må stämningen delgivas på sätt i 11 kap. 9 § andra stycket rättegångsbalken sägs, även om fall ej är för handen, som där avses.

Har svaranden gjort anmälan i enlighet med bestämmelserna i tredje och fjärde styckena av sagda paragraf, äge dock vad nu är sagt ej tillämpning.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

6 §.

Rätten må, om part det begär, förordna, att äktenskapsmål skall handläggas inom stängda dörrar.

7 §.

Uteblir svarande, som behörigen erhållit del av stämningen, och visar ej laga förfall, äge rätten ändock företaga målet till avgörande. Varder mål sålunda avgjort, skall vad i 12 kap. 3 och 4 §§ rättegångsbalken sägs om återvinning ej i något fall äga tillämpning.

8 §.

Mål om hemskillnad enligt 11 kap. 1 § varde ej till prövning upptaget, såframt det ej visas, att medling ägt rum, efter vad i 14 kap. sägs.

Mål om hemskillnad enligt 11 kap. 2 § må icke upptagas, med mindre det visas, att medling ägt rum, eller att svaranden underlåtit att på kallelse infinna sig till medling eller ej kunnat anträffas med kallelse. Skall målet upptagas, ehuru medling ej föregått, och finner rätten, att tillfälle till medling bör beredas, skall målet uppskjutas och lämplig person av rätten utses till medlare; och gälle om sådan medlare vad i 14 kap. 3 § sägs. Hörsammar make ej kallelse att infinna sig inför medlaren, eller har av annan orsak medling ej skett före den dag, till vilken målet blivit uppskjutet, äge vidare uppskov för medling ej rum, med mindre båda makarna det äska.

9 §.

Rätten har att sörja för fullständig utredning och äger för sådant ändamål införskaffa erforderlig bevisning. Ej vare parts erkännande av viss omständighet gällande, såvida det ej styrkes av annan bevisning. Ed må ej bjudas.

Vad sålunda är stadgat skall ej äga tillämpning beträffande särskilda, i sammanhang med huvudsaken förekommande frågor, om vilka parterna kunna träffa avtal.

Har rätten förordnat, att part skall personligen inställa sig, och kommer han ej, varde han, om så finnes lämpligt, till rätten hämtad.

Varder någon enligt rättens förordnande inkallad såsom vittne eller för att upplysningsvis höras, skall beträffande ersättning av allmänna medel för inställelsen och sådan ersättnings återgäldande i tillämpliga delar gälla vad i avseende å brottmål är stadgat.

10 §.

Ej må på grund av makes sinnessjukdom eller sinnesslöhet dömas till återgång av äktenskap eller till äktenskapsskillnad, med mindre läkarintyg angående sjukdomen blivit företett. Närmare bestämmelser om sådant intyg meddelas av Konungen.

11 §.

I mål om återgång av äktenskap, hemskillnad eller äktenskapsskillnad äge rätten, på yrkande av endera maken, att för tiden intill dess laga kraft ägande dom föreligger förordna, efter vad som skäligt finnes, om sammanlevnadens hävande och om bidrag

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

av ena maken till den andres underhåll, så ock förbjuda makarna vid vite av fängelse eller böter att besöka varandra.

Vid förordnande om sammanlevnadens hävande äge rätten bestämma, vilken av makarna må sitta kvar i hemmet; och äge denne make innehava och nyttja de andra maken tillhöriga lösören, som ingå i bohaget, såvida ej rätten beträffande viss egendom annorlunda förordnar. Sådan bestämmelse skall, om till återgång, hemskillnad eller äktenskapsskillnad dömes, gälla, till dess bodelning sker. Om den nyttjanderätt till ena maken tillhörig egendom, som enligt vad nu är sagt kan tillkomma den andre, gälle vad i 5 kap. 8 § sägs.

Är å landet stämning uttagen, men har målet ej förevarit vid rätten, äge domaren på ansökan av kåranden meddela förordnande, varom nu är sagt. Innan förordnande meddelas, skall tillfälle beredas svaranden att yttra sig över ansökningen. Har förordnande meddelats, tage rätten vid första rätttegångstillfället i målet under omprövning, huruvida förordnandet skall äga bestånd.

Beslut, varom i denna paragraf är sagt, gånge i verkställighet lika med laga kraft ägande dom men kan när som helst av rätten återkallas.

12 §.

Då till hemskillnad dömes, äge rätten, på makes yrkande, att för tid, som prövas skäligen, meddela vitesförbud, varom i 11 § första stycket sägs.

13 §.

Finnes i mål om äktenskaps återgång, hemskillnad eller äktenskapsskillnad, att prövning av särskild i sammanhang med huvudsaken förekommande fråga föranleder tidsutdräkt, äge rätten, om det å någondera sidan yrkas, särskilt företaga målet i övrigt till slutligt avgörande.

14 §.

Vid allmän underrätt skall föras förteckning över alla där anhängiggjorda hemskillnadsmål, utvisande för varje mål alla sådana åtgärder och av rätten eljest meddelade beslut, som angå boet.

När hemskillnad blivit beviljad, skall underrättelse därom insändas till äktenskapsregistret.

Boskillnadsmål.

15 §.

Boskillnad sökes skriftligen hos rätten i den stad eller å landet hos domaren i den ort, där mannen bör inför domstol svara i tvistemål, som röra hans person, eller, om mannen ej är skyldig att i mål, som nyss sagts, svara vid svensk domstol, hos rätten eller domaren, där hustrun bör svara i sådana mål. Finnes ej behörig domstol, enligt vad nu är sagt, varde målet upptaget av Stockholms rådstuvurätt.

Är i stad ej rätttegångsdag, och finnes ej någon satt att å rättens vägnar mottaga inlagor, må ansökningen ingivas till rättens ordförande.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

16 §.

Finner rätten eller domaren, att ansökning om boskillnad ej kan upptagas på den grund att den är ställd till orätt domstol eller av annan orsak, varde beslut därom tecknat å ansökningen.

17 §.

Är ansökning gjord av bägge makarna, och möter ej hinder för dess upptagande, meddele rätten eller domaren genast beslut om boskillnaden, såvida ej anstånd därmed enligt 20 § skall äga rum.

18 §.

Är ansökning om boskillnad gjord allenast av endera maken, teckne rätten eller domaren å ansökningen kallelse å makarna att inställa sig vid rätten, i stad senast inom åtta dagar och på landet å viss dag under pågående eller näst infallande lagtima ting eller ock å urtima ting, om sådant äskas.

Kallelsen skall genom sökandens försorg delgivas andra maken. Är denne ej tillstädes å den för inställelsen utsatta dagen, och visas ej, att kallelsen blivit delgiven i så god tid, att maken kunnat iakttaga inställelse, eller ock att för delgivningen mött hinder, vare ansökningen förfallen. Har maken särskilda gånger blivit med kallelsen sökt i sitt hemvist, utan att maken själv eller ombud kunnat träffas eller upplysning vinnas var maken uppehåller sig, utsätte rätten dag för ärendets vidare behandling och förelägge genom kungörelse, som införes i allmänna tidningarna tre gånger, sista gången minst en månad före nämnda dag, maken att infinna sig vid rätten.

Kommer ej maken, när kallelse behörigen skett, vare det ej hinder för boskillnadsmålets vidare handläggning.

19 §.

Har å landet make, som skall höras över boskillnadsansökningen, till domaren ingivit skriftligt medgivande till ansökningen, skall domaren, såvida ej anstånd enligt 20 § skall äga rum, genast meddela beslut om boskillnaden; och varde målets behandling vid rätten inställd.

20 §.

Har make, som sökt boskillnad, innan ansökningen beviljats, påkallat upprättande av bouppteckning, efter vad i 9 kap. 9 § sägs, och har sökanden tillika begärt anstånd med boskillnadens beviljande, till dess han fått taga del av bouppteckningen, må boskillnadsansökningen ej bifallas, förrän en månad förflutit från det bouppteckningen tillställts makarna, såvida ej sökanden dessförinnan fullföljer ansökningen.

21 §.

När ansökning om boskillnad inkommit, så ock då boskillnad blivit beviljad, skall genom rättens eller domarens försorg kungörelse därom införas i allmänna tidningarna och i tidning inom orten ävensom underrättelse insändas till äktenskapsregistret.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

22 §.

Vid allmän underrätt skall föras förteckning över alla där anhängiggjorda boskillnadsärenden, utvisande för varje ärende dagen, då ansökning däri gjordes, så ock alla i ärendet vidtagna åtgärder och av rätten eller domaren eljest meddelade beslut.

Särskilda bestämmelser rörande vissa andra mål.

23 §.

Vad i 8 § andra stycket är stadgat om mål angående hemskillnad enligt 11 kap. 2 § skall äga tillämpning jämväl beträffande mål emellan makar angående underhållsskyldigheten, såvida de ej på grund av söndring leva åtskilda, så ock beträffande mål dem emellan angående fråga, som avses i 8 kap. 6 eller 7 §.

24 §.

Har make yrkat åläggande för andra maken att utgiva underhållsbidrag enligt 5 kap. 5 eller 7 §, eller har, efter det till hemskillnad eller äktenskapsskillnad blivit dömt, make yrkat åläggande för den andre att utgiva underhållsbidrag enligt 11 kap. 25 eller 26 §, äge rätten på yrkande av käranden förordna, att svaranden skall utgiva skäligt bidrag för tiden intill dess laga kraft ägande dom föreligger.

Sådant förordnande kan när som helst av rätten återkallas.

25 §.

Har make yrkat att enligt 5 kap. 8 § av andra maken till nyttjande erhålla nödiga lösören, äge rätten på yrkande av käranden meddela förordnande därom för tiden intill dess laga kraft ägande dom föreligger.

Förordnande, varom nu är sagt, kan när som helst av rätten återkallas.

26 §.

Är å landet stämning uttagen i fråga, som avses i 24 eller 25 §, men har målet ej förevarit vid rätten, äge domaren på ansökan av käranden meddela förordnande, varom i nämnda paragrafer sägs, för tiden intill dess laga kraft ägande dom föreligger.

Innan förordnande meddelas, skall tillfälle beredas svaranden att yttra sig över ansökningen.

Har förordnande meddelats, tage rätten vid första rättegångstillfället i målet under omprövning, huruvida förordnandet skall äga bestånd. Det kan jämväl därefter när som helst återkallas.

27 §.

Förordnande, varom i 24, 25 eller 26 § sägs, gånge i verkställighet lika med laga kraft ägande dom.

28 §.

Vill make eller hans arvinge, att egendom skall sättas under särskild vård och förvaltning, efter vad som stadgas i 9 kap. 6 §, 11 kap. 17 eller 23 § eller 12 kap. 5 §, söke

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

han hos rätten förordnande därom. Har å landet sådan ansökning ingivits till domaren, äge han, om sökanden det äskar, meddela förordnande att gälla, till dess rätten, när ärendet till handläggning förekommer, tagit frågan under omprövning.

Innan förordnande, varom nu är sagt, meddelas, skall genom rättens eller domarens försorg tillfälle beredas andra maken att yttra sig över ansökningen.

Förordnande gånge utan hinder av förd klagan i verkställighet, såvida ej förbud där- emot kommer från hovrätten.

Gemensamma bestämmelser.

29 §.

Åtgärd, som enligt 9 kap. 9 §, 11 kap. 20 eller 23 § eller detta kap. 16, 17, 18 eller 19 § eller 28 § andra stycket ankommer på domaren å landet, äge han vidtaga, även om han är jävig; anmäle dock, om förordnande för särskild domare tarvas, jävet utan dröjsmål i hovrätten.

30 §.

Klagan över rättens slutliga utslag i mål, som i detta kap. äro nämnda, skall, även om målet är av beskaffenhet att böra anhängiggöras genom stämning, föras genom besvär.

31 §.

Är part missnöjd med rättens under rättegång meddelade beslut i fråga, var- om förmåles i 9 kap. 6 eller 9 §, 11 kap. 20 eller 23 § eller detta kap. 11, 24, 25 eller 26 §, skall särskild klagan däröver föras.

31 §.

Är part missnöjd med rättens under rättegång meddelade beslut i fråga, var- om förmåles i 9 kap. 6 eller 9 §, 11 kap. 20 eller 23 § eller detta kap. 11, 24, 25 eller 26 §, må däröver föras särskild klagan.

32 §.

Har domaren å landet meddelat beslut, som enligt denna balk ankommer på honom, må klagan föras hos hovrätten; och vare tiden för besvärs anförande räknad från det klaganden erhöi del av beslutet.

33 §.

Över hovrättens beslut i fråga, som avses i 31 eller 32 §, må klagan ej föras.

16 KAP.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

Då enligt denna balk tid skall räknas efter månad eller år, varde den dag för slutdag ansedd, som genom sitt tal i månaden motsvarar den, från vilken tidräkningen börjas.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Finnes ej motsvarande dag i slutmånaden, varde den månadens sista dag ansedd för slutdag.

2 §.

Anteckningar om äktenskaps ingående och upplösning skola göras i kyrkoböckerna enligt de föreskrifter Konungen giver.

3 §.

Hos en för hela riket gemensam registreringsmyndighet skall föras äktenskapsregister för inskrivning av de uppgifter, vilka enligt denna balk skola anmälas för registrering, eller vilkas intagande i registret eljest varder föreskrivet.

4 §.

En samling av vad i äktenskapsregistret införes skall genom det allmännas försorg efter hand befordras till trycket och förses med register för varje år.

I den mån samlingen tryckes, skall den översändas till varje domstol och överexekutor; och skall samlingen där hållas tillgänglig för allmänheten.

5 §.

Närmare föreskrifter om äktenskapsregistrets förande och om den i 4 § omnämnda samlingen meddelas av Konungen.

6 §.

Om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap är särskilt stadgat.

2:o). Lag

om införande av nya giftermålsbalken.

1 §.

Den nu antagna giftermålsbalken skall jämte vad här nedan stadgas lända till efterrättelse från och med den 1 januari 1921.

2 §.

Genom nya lagen upphävas med den begränsning här nedan stadgas:
giftermålsbalken i 1734 års lag;

6 kap. 3 § ärvdabalken;

lagen den 1 juli 1898 om boskillnad;

lagen den 12 november 1915 om äktenskaps ingående och upplösning;

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

8 § 2 i lagen den 12 november 1915 om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om äktenskaps ingående och upplösning;

tillika med alla de särskilda stadganden, vilka innefatta ändring eller förklaring av vad sålunda upphävd lagrum innehålla eller tillägg därtill;

så ock vad i övrigt finnes i lag eller särskild författning stridande mot nya lagens bestämmelser.

3 §.

Där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i nya lagen, skall denna i stället tillämpas.

4 §.

Vad i 9 kap. 1 § äldre giftermålsbalken stadgats därom, att hustrun följer mannens stånd, skall fortfarande äga tillämpning.

5 §.

1 mom. Beträffande makar, som ingått äktenskap, innan nya lagen trätt i kraft, skall i stället för bestämmelserna i 5—9 kap., 10 kap. 4—11 §§, 11 kap. 14—22 §§, 23 § första stycket och 30 §, 12 och 13 kap. samt vad 15 kap. innehåller om rättegång i boskillnadsmål fortfarande tillämpas vad äldre lag stadgar i de ämnen, som med sagda bestämmelser avses, såvitt ej i 2—8 mom. här nedan annorlunda föreskrives.

2 mom. Med den nya lagens ikraftträdande skall mannens målsmanskap i fråga om makarnas rättsförhållanden i personligt hänseende upphöra; dock äge makarna ej sluta avtal med varandra i andra fall, än när sådant är i lag särskilt stadgat.

3 mom. Bestämmelserna i 5 kap. 1—3 och 5—11 §§ nya lagen skola i tillämpliga delar lända till efterrättelse; och skall vid bedömande av vardera makens förmåga att bidraga till familjens underhåll hänsyn tagas till storleken av den egendom, varöver han råder.

4 mom. Makarna må genom äktenskapsförord avtala, att egendom, som tillfaller ena maken, skall vara hans enskilda.

5 mom. Över egendom, som, efter det nya lagen trätt i kraft, tillfaller hustrun genom arv, gåva eller testamente, samt över avkastningen av sådan egendom äge hon råda, även om egendomen jämlikt äldre lag skolat stå under mannens förvaltning.

Genom äktenskapsförord må makarna avtala, att hustrun skall råda över enskild egendom, som tillfallit henne, innan nya lagen trädde i kraft.

6 mom. Bestämmelserna i 6 kap. 4—6 §§ nya lagen skola lända till efterrättelse i fråga om samfällid egendom av beskaffenhet, som i nämnda lagrum avses. Står hustrun enskilt tillhörig egendom av beskaffenhet, som i 6 kap. 5 § nya lagen avses, under mannens förvaltning, vare 5 och 6 §§ i nämnda kap. tillämpliga därå.

7 mom. Är genom äktenskapsförord stadgat, att all makarnas egendom skall vara enskild, och att hustrun skall själv förvalta sin egendom, skall nya lagen å makarna tillämpas jämväl vad angår ämnen, som i 1 mom. omförmälas; och skall en var av makarna

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

med den egendom han har eller sedermera förvärvar svara för den gäld, varför han enligt äldre lag varit ansvarig med sin egendom.

Hava makarna vunnit boskillnad på grund av ansökan, som gjorts efter det lagen den 1 juli 1898 om boskillnad trädde i kraft, eller hava de vunnit hemskillnad, skall ock, efter det skifte dem emellan ägt rum, nya lagen å dem tillämpas jämväl vad angår ämnen, som i 1 mom. omförmälas.

8 mom. Makarna må genom äktenskapsförord bestämma, att boskillnad skall äga rum, och huru boet i anledning därav skall delas emellan dem, så ock avtala, att egendom, som, då skifte sker, tillhör endera enskilt, eller som vid skiftet eller sedermera tillfaller endera, skall vara hans giftorättsgods.

Har genom förord efter vad nu är sagt blivit bestämt, att boskillnad skall äga rum, äge en var av makarna påkalla boskillnad.

9 mom. Om förord, som i 4, 5 och 8 mom. avses, skall gälla vad i 8 kap. 9—12 §§ nya lagen är stadgat angående äktenskapsförord mellan makar.

6 §.

Morgongåva skall ej utgå efter make, som dör, sedan denna lag trätt i kraft. Har make, som innehaft fideikommiss, i enlighet med bestämmelse i fideikommissbrevet upplåtit till fideikommisset hörande egendom att av efterlevande maken såsom morgongåva med nyttjanderätt innehavas, må dock sådan upplåtelse utan hinder av vad i detta mom. är stadgat gå i verkställighet.

Vad i äldre lag är stadgat om hemföljd skall fortfarande äga tillämpning beträffande hemföljd, som givits innan nya lagen trätt i kraft.

7 §.

De i §§ 4 och 9 av förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet ävensom eljest i lag eller författning med avseende å gift kvinna särskilt stadgade villkoren för rätt att idka handel eller annat näringsyrke eller att vara biträde därvid skola ej gälla, därest nya giftermålsbalken är tillämplig i fråga om makarnas förmögenhetsförhållanden.

8 §.

Genom nya lagen och vad här ovan förordnats skola ej anses upphävida:

lagen den 12 november 1915 om fullföljd av talan mot beslut i vissa ärenden rörande äktenskaps ingående; och

särskilda i anledning av lagen den 12 november 1915 om äktenskaps ingående och upplösning utfärdade förordningar och kungörelser.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

3:o). Lag om barn i äktenskap.

Med ändring av vad som finnes stadgat häremot stridande förordnas som följer:

Om barnets namn.

1 §.

Barn i äktenskap erhåller faderns släktnamn.

Om vårdnaden.

2 §.

Barnet står under föräldrarnas vårdnad, enligt vad nedan sägs, till dess det fyllt tjuguet år eller ingått äktenskap.

3 §.

Föräldrarna äro pliktiga att sörja för barnets person och att giva det sorgfällig uppfostran. De skola tillse, att barnet erhåller uppehälle och utbildning, efter vad med hänsyn till föräldrarnas villkor och de tillgångar barnet kan äga ävensom barnets anlag må finnas tillbörligt.

4 §.

Föräldrarna have uppsikt över barnet.

Om det för barnets uppfostran är nödigt, äge föräldrarna tukta barnet, på sätt med hänsyn till barnets ålder och övriga omständigheter må anses lämpligt.

5 §.

Hava föräldrarna låtit barn, som fyllt femton men ej aderton år, taga tjänst eller annat arbete, varigenom barnet blivit i stånd att försörja sig, äge barnet själv uppsäga avtalet ävensom träffa avtal om annat arbete av liknande art. Avtal, som barnet sålunda träffat, äge föräldrarna häva, om det må anses erforderligt med hänsyn till barnets uppfostran eller välfärd. Sker det, äge barnet ej därefter den rätt att träffa arbetsavtal, som nyss är sagd.

Sedan barnet fyllt aderton år, må det själv taga tjänst eller annat arbete.

5 §.

Barn, som fyllt aderton år, må själv taga tjänst eller annat arbete.

Hava föräldrarna dessförinnan låtit barnet taga tjänst eller annat arbete, varigenom barnet blivit i stånd att försörja sig, äge barnet, sedan det fyllt femton år, själv uppsäga avtalet ävensom träffa avtal om annat arbete av liknande art. Avtal, som barnet sålunda träffat, äge föräldrarna häva, om det må anses erforderligt med hänsyn till barnets uppfostran eller välfärd. Sker det, äge barnet ej därefter den rätt att träffa arbetsavtal, som i detta stycke sägs.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

6 §.

Rätten att bestämma över barnets personliga angelägenheter tillkomme bägge föräldrarna i förening.

Kunna föräldrarna ej enas, äge rätten på ansökan av endera, såvida det med hänsyn till barnets bästa finnes erforderligt, uppdraga åt den av dem, som finnes bäst skickad därtill, att utöva bestämmanderätten i de fall, då olika meningar mellan dem uppkomma, eller att träffa avgörande i särskild fråga, varom sådan meningsskiljaktighet uppkommit.

Vad i 14 kap. giftermålsbalken är stadgat om medling i vissa tvister mellan makar äge ock tillämpning beträffande meningsskiljaktighet, varom i denna paragraf sägs.

7 §.

Är en av föräldrarna i följd av frånvaro, sjukdom eller annan orsak hindrad att deltaga i beslut rörande någon barnets angelägenhet, som icke utan olägenhet kan uppskjutas, utövas bestämmanderätten av den andre. Denne må dock icke ensam fatta beslut av ingripande betydelse för barnets framtid, med mindre barnets bästa uppenbarligen kräver det.

8 §.

Gör en av föräldrarna sig skyldig till grovt missbruk eller till grov försummelse vid vårdnadens utövande, eller är han hemfallen åt missbruk av rusgivande medel, eller för han ett lastbart liv, eller är han till följd av frånvaro, sjukdom eller annan orsak för längre tid förhindrad att deltaga i vårdnaden, äge rätten på ansökan av den andre eller på anmälan av allmän åklagare eller barnavårdsnämnd förordna, att vårdnaden skall tillkomma allenast den andre. Inträffar fall, varom nu är sagt, i fråga om bägge föräldrarna, äge rätten överflytta vårdnaden å särskilt förordnad förmyndare.

9 §.

Leva föräldrarna på grund av söndring åtskilda, har rätten på ansökan av endera att förordna, vilken av dem skall hava vårdnaden om barnen eller, om ej alla barnen böra stå under den enes vårdnad, huru de skola fördelas mellan föräldrarna. Äro föräldrarna ense, giva rätten sitt beslut i överensstämmelse med vad de önska, såframt det ej är uppenbart stridande mot barnens bästa; åsämjas de ej, bestämme rätten, efter vad med hänsyn främst till barnens bästa finnes skäligt. Bär endera huvudsakligen skulden till sammanlevnadens hävande, och äro de lika skickade att hava vårdnaden om barnen, vare den andre närmast därtill.

Dömes till återgång av föräldrarnas äktenskap eller till hemskillnad eller äktenskapskillnad mellan dem, meddele rätten tillika förordnande angående vårdnaden om barnen; och skall därvid vad i första stycket är stadgat äga motsvarande tillämpning.

10 §.

Dör en av föräldrarna, tillkommer vårdnaden den andre. Äro bägge föräldrarna döda, utövas vårdnaden av förmyndaren.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

11 §.

Har vårdnaden enligt 9 § tillerkänts den ene av föräldrarna, och inträffar i fråga om honom fall, varom i 8 § sägs, eller dör han, förordne rätten den andre att utöva vårdnaden, såvida ej denna med hänsyn till barnets bästa finnes böra anförtros åt särskild förordnad förmyndare.

12 §.

Fader eller moder, som är skild från vårdnaden om barnet, må ej betagas tillfälle till umgänge med det, med mindre särskilda omständigheter därtill föranleda. Nöjes han ej åt vad härutinnan bestämmes av den, som har vårdnaden, skilje rätten dem emellan.

Om underhållsskyldighet.

13 §.

Föräldrarna vare skyldiga vidkännas kostnaden för barnets uppehälle och utbildning, om ej barnet har egna tillgångar.

Underhållsskyldighet, varom nu är sagt, upphöre ej, innan barnet erhållit den utbildning, som med hänsyn till föräldrarnas villkor och barnets anlag må finnas tillbörlig, och ej i något fall, förrän barnet fyllt sexton år.

14 §.

I kostnaden för barnets underhåll tage en var av föräldrarna del efter sin förmåga.

15 §.

Leva föräldrarna åtskilda på grund av söndring eller efter vunnen hemskillnad, eller är deras äktenskap upplöst, vare den av föräldrarna, som ej har vårdnaden om barnet, skyldig att betala underhållsbidrag.

Har ingendera av föräldrarna vårdnaden om barnet, åligge sådan skyldighet bägge föräldrarna.

16 §.

Är barnet, sedan dess rätt till underhåll enligt 13 § upphört, i följd av sjukdom eller annan dylik orsak ur stånd att själv försörja sig, vare föräldrarna i mån av förmåga skyldiga att giva barnet skäligt underhåll.

Enahanda underhållsskyldighet åligge barnet emot fader eller moder, som av sjukdom eller annan dylik orsak är ur stånd att själv försörja sig.

17 §.

Betalning av underhållsbidrag skall, om ej på grund av särskilda omständigheter rätten annorlunda bestämmer, erläggas i förskott för kalendermånad. Förskottsbetalning utöver vad nu sagts medför ej befrielse att gälda underhållsbidrag för den tid sådan betalning avser.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

18 §.

Avtal angående fullgörande för framtiden av underhållsskyldighet, som i 13 eller 16 § sägs, utgöra ej hinder för den underhållsberättigade att utfå det underhåll, som enligt lag tillkommer honom. Sådant avtal må på den underhållsskyldiges yrkande av rätten jämkas, om väsentligen ändrade förhållanden påkalla det.

Är avtal om barnets underhåll, som med avseende å förestående återgång av äktenskap, hemskillnad eller äktenskapsskillnad träffats mellan föräldrarna, uppenbart obilligt för en av dem, må ock avtalet, om det ej slutits under hemskillnad, på hans talan av rätten jämkas. I fråga om talan, som sist är sagd, skall vad i 11 kap. 29 § andra punkten giftermålsbalken är stadgat äga motsvarande tillämpning.

Vissa bestämmelser om rättegången.

19 §.

Vad i 15 kap. 8 § andra stycket giftermålsbalken är stadgat om mål angående hemskillnad enligt 11 kap. 2 § nämnda balk skall äga tillämpning beträffande mål, som avses i 6 § denna lag.

20 §.

I mål, som avses i 6, 8, 9 eller 11 §, äge rätten infordra yttrande från barnavårdsnämnd samt jämväl i övrigt införskaffa erforderlig utredning.

Har rätten förordnat, att någon av föräldrarna skall personligen inställa sig, och kommer han ej, varde han, om så finnes lämpligt, till rätten hämtad.

Varder någon enligt rättens förordnande inkallad såsom vittne eller för att upplysningsvis höras, skall beträffande ersättning av allmänna medel för inställelsen och sådan ersättnings återgäldande i tillämpliga delar gälla vad i avseende å brottmål är stadgat.

Rätten må, om part det begär, förordna, att målet skall handläggas inom stängda dörrar.

21 §.

I mål, som avses i 6, 8, 9 eller 11 § äge rätten, på yrkande, att för tiden intill dess laga kraft ägande dom föreligger förordna om vårdnaden, efter vad som finnes skäligt. Föres talan om utbekommande av underhållsbidrag, äge ock rätten, på yrkande, förordna, att svaranden skall utgiva skäligt bidrag för nämnda tid.

Är å landet ansökan eller anmälan ingiven till domaren eller stämning uttagen, men har målet ej förevarit vid rätten, äge domaren, på yrkande, meddela förordnande, som i första stycket sagts. Innan förordnande meddelas, skall tillfälle att yttra sig över yrkandet beredas motparten. Har förordnande meddelats, tage rätten vid första rättegångstillfället i målet under omprövning, huruvida förordnandet skall äga bestånd.

Förordnande, som i denna paragraf är sagt, gånge i verkställighet lika med laga kraft ägande dom, men kan när som helst av rätten återkallas.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

22 §.

Klagan över rättens slutliga utslag i mål, som i denna lag avses, skall, även om målet är av beskaffenhet att böra anhängiggöras genom stämning, föras genom besvär.

Är part missnöjd med rättens förordnande, varom i 21 § förmäles, eller beslut, varigenom domarens förordnande enligt samma paragraf förklarats skola äga bestånd, *skall särskild klagan däröver föras*. Har domaren meddelat förordnande enligt 21 §, må klagan föras hos hovrätten; och vare tiden för besvärs anförande räknad från det klaganden erhöi del av beslutet. Över hovrättens beslut i fråga, som i detta stycke avses, må klagan ej föras.

23 §.

Utan hinder av vad rätten beslutit i fråga, varom förmäles i 6, 8, 9 eller 11 §, eller angående underhållsbidrag äge rätten annorlunda förordna därom, när väsentligen ändrade förhållanden påkalla det.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921.

Genom denna lag upphävas 18, 19 och 20 §§ i legostadgan för husbönder och tjänstehjon den 23 november 1833 samt § 15 mom. 1 andra punkten och mom. 2 i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet.

Vad i 1 § denna lag är stadgat om barn i äktenskap skall äga tillämpning jämväl beträffande barn, som fötts innan lagen den 14 juni 1917 om äktenskaplig börd trätt i kraft och som på grund av dessförrinnan gällande lag är att anse såsom äkta, ehuru föräldrarna ej blivit med varandra förenade i fullkomnat äktenskap, så ock barn, som fötts efter det lagen om äktenskaplig börd trätt i kraft och som på grund av övergångsbestämmelsen till samma lag äger äktenskaplig börd, ehuru det eljest skulle anses såsom barn utom äktenskap.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

4:o) Lag

**angående ändrad lydelse av 3 § i lagen den 14 juni 1917 om
barn utom äktenskap.**

Härigenom förordnas, att 3 § i lagen den 14 juni 1917 om barn utom äktenskap skall hava följande ändrade lydelse:

Barnet njute av föräldrarna uppehälle och uppfostran, efter ty med avseende å båda föräldrarnas villkor må anses skäligt.

Den rätt till underhåll, som nu är sagd, upphöre ej förr än barnet fyllt sexton år; ej heller senare än det fyllt aderton år, där ej barnets anlag och omständigheterna i övrigt föranleda, att barnet bör erhålla fortsatt utbildning.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921.

5:o) Lag

om makes underhållsskyldighet mot andra makens barn.

Har make under sin vårdnad barn i tidigare gifte eller utom äktenskap, vare, så länge äktenskapet består, andra maken jämte honom skyldig att efter sin förmåga bidra till barnets underhåll.

Vad sålunda är stadgat skall ej medföra ändring i den underhållsskyldighet, som må åligga den andre av barnets föräldrar.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921.

Lagen skall ej äga tillämpning i fråga om barn till den, som har äkta makes rätt, ehuru fullkomnat äktenskap ej kommit till stånd.

6:o) Lag

**angående ändrad lydelse av 13 § i lagen den 14 juni 1917 om
adoption.**

Härigenom förordnas, att 13 § i lagen den 14 juni 1917 om adoption skall hava följande ändrade lydelse:

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Adoptant och adoptivbarn have samma plikt att underhålla varandra som föräldrar och barn i äktenskap. Är adoptanten gift, have hans make den underhållsskyldighet mot adoptivbarnet, som åligger make mot andra makens barn. Barnets föräldrar vare ej skyldiga att bidraga till dess underhåll, där ej adoptanten samt, om denne är gift, hans make bliva ur stånd att fullgöra sin underhållsskyldighet.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921.

7:o) Lag om makes arvsrätt.

Med ändring av vad som finnes stadgat häremot stridande förordnas som följer:

Dör make och lämnar ej efter sig bröstarvinge eller adoptivbarn eller dess bröstarvinge, ärve andra maken hälften av kvarlåtenskapen, om efter den döde finnes fader eller moder eller syskon eller dess avkomling, men eljest hela kvarlåtenskapen.

Vad sålunda är stadgat skall ej äga tillämpning, om makarna vid dödsfallet på grund av hemskillnad levde åtskilda eller talan om äktenskapets återgång, hemskillnad eller äktenskapsskillnad då var anhängig eller makarnas gifterättsgods jämlikt 10 kap. 9 § giftermålsbalken skall delas, som hade återgång skett.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921.

Lagen skall ej äga tillämpning å den, som har äkta makes rätt, ehuru fullkomnat äktenskap ej kommit till stånd.

8:o) Lag om ändring i vissa delar av ärvdabalken.

Häri genom förordnas, att 19 kap. 3 § och 22 kap. 2 § ärvdabalken skola upphöra att gälla, samt att 9 kap. 1 och 5 §§, 12 kap. 1, 3 och 9 §§, 15 kap. 5 §, 17 kap. 6 §, 19 kap. 1 och 4 §§, 20 kap. 1, 2 och 3 §§ samt 23 kap. 4 § samma balk skola hava följande ändrade lydelse:

9 KAP.

1 §.

När dödsfall timar, då skall man eller hustru, som lever efter, riktigt uppgiva och låta noga uppteckna allt vad vardera maken ägde, så löst som fast, sådant det vid döds-

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 9 saml. 1 avd. 17 häft. (Nr 27.) 12

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

timman var, med alla skrifter och handlingar, fordringar och gäld, i arvingarnas eller deras förmyndares eller ombudsmäns närvaro; skrive ock samma uppteckning under, där den gälla skall, med edlig förpliktelse, att ej något med vilja och vetskap är dolt och utelämnat, utan allt riktigt uppgivet; och vare ändå pliktig, där så fordras, att den med ed besanna. Därest till följd av äktenskapsförord, boskillnad eller hemskillnad ingendera maken hade giftorättsgods, skall allenast den dödas egendom upptecknas; och vare, om makarna vid dödsfallet på grund av hemskillnad levde åtskilda, den efterlevande maken ej pliktig att om uppteckningen draga försorg. Inträffar fall, som sist är sagt, eller lever ej man eller hustru, give då arvingarna upp den dödas egendom till uppteckning, eller de, som den vid dödsfallet omhänder haft, och skrive uppteckningen under, som nu är sagt. Lyder den dödas bo under stadsdomstol, eller är egendomen fastighet i stad; då skola, när ej annorlunda särskilt stadgat är, borgmästare och råd nämna två eller flera redliga män, som egendomen uppteckna och värdera. Lyder boet under annan domstol, eller är egendomen fastighet å landet; då äga sterbhusdelägarna kalla gode män, som efter bästa förstånd uppteckningen och värderingen förrätta. Hade efterlevande make sitt bo och hemvist å annan ort än den döde, skall vid utseende av gode män för uppteckning av den efterlevandes bo vad som gäller angående boupp-teckning efter död man å den ort, där den efterlevande hade sitt hemvist, äga motsvarande tillämpning. I prästhus må arvingar kalla och bruka därtill den de helst själva vilja.

5 §.

Försummar den make, som efterlever, utan laga förfall, att i rättan tid låta uppteckna egendomen, som nu är sagt; miste fjärdedelen av sin andel i makarnas giftorättsgods, och den tage arvingarna. Äro de tillika vållande till den försummelse, då bötes av bägge makarnas egendom tre daler för varje hundra, de fattigas ensak. Varder det försummat av någon annan, som egendomen uppgiva borde; böte efter ty, som boet är förmöget till, ifrån tio till hundra daler: domaren sätte ock godset i kvarstad, och låte laga uppteckning ske.

12 KAP.

1 §.

När arv skall skiftas; då böra arvingarna viss dag därtill utsätta, och till den ort sammankomma, där skiftet ske skall. Kunna de sig därom ej förena: lägge då domaren arvingarna tid och ort före till det skifte.

3 §.

Lever man eller hustru etter; äge först bodelning rum emellan den efterlevande och den dödas arvingar, efter vad därom stadgas i giftermålsbalken. Därefter skifte arvingarna den dödas lott sig emellan.

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

9 §.

Haver fader eller moder givit åt sina barn något förut; är det av värde, och haver ej fader eller moder därom annorlunda stadgat, varde det då beräknat, dock ej räntan eller nyttan därav.

15 KAP.

5 §.

Nu vet man hans inländske arvinge, men ej var han är, låte då domaren, i allmänna tidningarna tre gånger, minst en månad mellan varje gång, och första gången sist inom tre månader från den dag, då bouppteckningen till rätten ingiven är, kungöras, att arv fallit honom till. Vilja fjärmare det arv lyfta, vare det tillåtet, där de för arvet och dess avkomst ställa borgen, som av rätten godkännes. Kommer ej den frånvarande arvingen inom tio år från den dag, då kungörelsen tredje gången i tidningarna infördes, vare från arvet skild, där han ej laga förfall visar.

17 KAP.

6 §.

Testamente efter den, som var gift, skall tagas av vad han enskilt ägde och hans lott i makarnas giftorättsgods.

19 KAP.

1 §.

Man eller kvinna, som är under tjuguet år, skall stå under förmyndare; dock äge den omyndige själv råda över vad han kan förvärva, efter det han fyllt femton år.

4 §.

Är någon för vanvett, slöseri eller andra orsaker ur stånd att vårda gods sitt, varde under förmyndare ställd.

20 KAP.

1 §.

Fader vare sina barns förmyndare.

Dör fadern, vare modern barnens förmyndare.

2 §.

Går föräldrarnas äktenskap åter, eller vinna de hemskillnad eller äktenskapsskillnad, vare den barnens förmyndare, som skall hava vårdnaden om dem. Varder eljest för-

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

ordnat, att vårdnaden skall tillkomma allenast den ene av föräldrarna, vare han ock förmyndare.

3 §.

Ingår fader eller moder, som är barnens förmyndare, nytt äktenskap, och har ej bodelning skett efter det tidigare giftet, träde från förmynderskapet, till dess sådan delning skett.

23 KAP.

4 §.

Nu haver den, som stått under förmyndare, blivit myndig, give då förmyndaren godset genast till honom ut och göre för sin förvaltning redo. Talar han ej lagligen å den räkning inom natt och år, sedan han den fått, vare förmyndaren för allt ansvar och ytterligare räkskap fri.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921.

Genom denna lag upphäves lagen den 5 juli 1884 angående ogift kvinnas rätt att vid viss ålder vara myndig.

Vad äldre lag innehåller om bouppteckning, arvskifte och testamente efter död person skall fortfarande lända till efterrättelse, om den döde var gift och äldre giftermålsbalken var tillämplig i fråga om makarnas förmögenhetsförhållanden.

I fråga om kvinna, som då lagen träder i kraft är under tjuguet år och är eller varit gift, skola äldre lags bestämmelser om myndighet fortfarande äga tillämpning.

Varder hustru omyndig förklarad och annan än mannen förordnad till förmyndare, skall, om äldre giftermålsbalken är tillämplig i fråga om makarnas förmögenhetsförhållanden, förordnandet ej lända till inskränkning i mannens målmanskap, så vitt det består.

Hustru vare ej, på den grund, att äldre giftermålsbalken är tillämplig i fråga om makarnas förmögenhetsförhållanden, förhindrad att vara förmyndare.

9:o) Lag

om god man för bortovarande.

Med upphävande av lagen den 16 maj 1890 om tillsyn å god mans förvaltning av frånvarandes lott i dödsbo och lagen den 29 maj 1896, innefattande vissa bestämmelser angående god man för frånvarande delägare i dödsbo, förordnas som följer:

1 §.

Är, då dödsfall timar, någon dödsbodelägare å okänd ort eller så fjärran, att han ej kan bevaka sin rätt i boet, skall det hos rätten anmälas av annan dödsbodelägare eller

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

av den, som har boet i sin vård; och nämne rätten, när sådan anmälan sker eller förhållandet eljest varder kunnigt, god man att bevaka den bortovarandes rätt och förvalta hans lott, till dess han själv kommer eller annorlunda förordnar eller ock, vad angår arvinge som är å okänd ort, tiden för arvets bevakande är ute.

Tarvas eljest att bortovarandes rätt bevakas eller hans egendom vårdas, skall rätten, när anmälan därom sker eller det eljest varder kunnigt, förordna god man att bevaka hans rätt eller vårda egendomen, till dess han själv kommer eller annorlunda förordnar.

Gode mannen äge att i allt, som uppdraget avser, företräda den bortovarande.

2 §.

Erfordras å landet förordnande, som i 1 § sägs, å tid, då rättegångsdag ej inträffar, äge domaren meddela förordnande och anmäla det sedan för rätten, som prövar om förordnandet skall äga bestånd.

3 §.

Vad som finnes föreskrivet om förmyndares förvaltning, redovisning och ansvarighet, så ock om tillsyn å förmyndares förvaltning skall äga tillämpning i fråga om god man, som i denna lag avses.

Gode mannen njute skäligt arvode, så ock ersättning för sina kostnader.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921.

10:o) Lag

om ändring i vissa delar av förordningen den 24 september
1861 angående vård av död mans bo.

Härigenom förordnas, att 2 § i förordningen den 24 september 1861 angående vård av död mans bo skall upphöra att gälla, samt att 3 § i samma förordning skall hava följande ändrade lydelse:

Nu kan så hända, att å tid, då rättegångsdag ej inträffar å landet, föreskrift tarvas, huru bo vårdas skall; då äge domaren därom tills vidare förordna; anmäla dock förhållandet å nästa rättegångsdag; och meddele rätten därefter beslut i ämnet. Tarvas god man för stärbhusdelägare, som av annan anledning än bortovaro är urståndsatt att sin rätt bevaka, eller förmyndare för omyndig, och går bouppteckningstid till ända, innan rätten därom förordna kan; då äge ock domaren tillsätta ombud att å den stärbhusdelägars vägnar bouppteckningen bevista; och meddele det sedan rätten, som god man eller förmyndare förordnar.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

11:o) Lag

om ändring i vissa delar av förordningen den 18 september 1862 huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarvagörelse, så ock angående undanskiftande av egendom i död makes bo.

Härigenom förordnas, att 9 och 11 §§ i förordningen den 18 september 1862 huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarvagörelse, så ock angående undanskiftande av egendom i död makes bo skola upphöra att gälla, samt att förordningens överskrift och 4, 7, 10, 13, 14, 15, 17, 20, 25, 26, 28 och 31 §§ skola hava följande ändrade lydelse:

Förordning huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarvagörelse.

§ 4.

Skall egendom emellan flera stärbhusdelägare i bodelning eller skifte gå, och finnes efter den döda gäld, som ej inom ett år efter dödsfallet till betalning förfaller; have ändå stärbhusdelägarne lov att den gäld uppsäga till betalning ett år efter uppsägningen. Borgenär, som för sin fordran har säkerhet i inteckning och vill hålla sig till den intecknade egendomen allena, vare dock, där han sådant inom sex månader efter uppsägningen tillkännagiver, ej skyldig att betalning taga före den förfallotid, som förut satt var; men i det fall svare ej heller stärbhusdelägare, som ej särskilt sig därtill förbundit, för det belopp, som ur den intecknade egendomen ej utgå kan.

§ 7.

Lever man eller hustru efter den, som död är, vare den make pliktig att inom tid, som i 5 § sägs, avträda den dödas egendom till konkurs, såvida han vill undgå ansvar för gäld, efter vad i 20 § sägs.

§ 10.

Hava stärbhusdelägarne å ena sidan avträtt egendom, och vill någon å andra sidan egendomen tillträda, vare lag som i 6 § sägs.

§ 13.

Avträdes egendom, efter det bodelning eller skifte ägt rum, förty att ny gäld sig yppat, gånge bodelningen eller skiftet åter. När bodelning återgått, vare lag som i 12 kap. 7 § giftermålsbalken sägs, och äge, i händelse arvinge sin lott förskingrat, efterlevande maken vid den bodelning, som skall ske mellan honom och konkursboet, ej till skada för borgenärerna bekomma något av den egendom, som vid tiden för dödsfallet tillhörde andra maken.

Då till följd av vad nu är stadgat egendom skall å någondera sidan återbäras, skall ock gäldas ränta eller avkomst, som under tiden fallit, och skall uppgift därom med

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

ed fästas, om så fordras. Är nödig eller nyttig kostnad gjord å egendomen eller för dess skull, varde den kostnad ersatt. Finnes egendom, som skall återbäras, ej i behåll, skall dess värde gäldas. Skall efterlevande make i följd av återgång av bodelning återbära egendom, som han vid bodelningen bekommit från andra sidan, svare konkursboet honom för att han återfår vad av hans egendom vid bodelningen tillfallit den andres arvingar.

§ 14.

Är gäld, som efter bodelning eller skifte yppas, ej större, än att den kan gäldas av den dödas tillgångar och, om han var gift, vad därutöver på hans lott belöpt, om gälden vid bodelningen i beräkning gått; bäre var av stärbhusdelägarne åter i det förhållande han mera njutit, än som tillkommit honom, om gälden vid bodelningen eller skiftet beräknats. Har någon sin lott förskingrat, fyller arvingarna bristen med vad de i arv njutit; kunna de det ej, vare jämväl efterlevande maken skyldig att bidraga till bristens fyllande, i den mån värdet av vad han vid bodelningen bekommit från andra sidan överstiger värdet av den egendom, som därvid frångått honom.

§ 15.

Testamentstagare vare skyldig att till gälds betalning återbära vad han mera njutit än, där gälden förut beräknad varit, honom tillfalla bort. Har annan, som i boet del fått, den del förskingrat, skall i fråga om bristens fyllande vad i 14 § är stadgat om arvinge äga motsvarande tillämpning med avseende å testamentstagare.

§ 17.

Efterlevande make, som egendom rätteligen avträtt, vare fri från betalning av den dödas gäld, där han icke enligt 7 kap. giftermålsbalken svarar för gälden.

§ 20.

Arvingar, som ej i laga tid sig urarva gjort, svare, en för alla och alla för en, för den dödas gäld, utan så är att de äro från all delaktighet i boet uteslutna, eller att de ej vid bouppteckningen tillstådes varit, och ej heller, förut eller sedan, tagit befattning med boet, eller av arvet förmån njutit; i dessa fall vare sådan arvinge från ansvarighet för gälden fri.

Har efterlevande make försummat att egendom avträda, stånde han eller hon med arvingarna i lika ansvar.

§ 25.

Ej skall såsom förskingring anses, att kvarlätenskap till den dödas tarvliga begravning, till efterlevande makes, barns, adoptivbarns eller annat husfolks nödiga underhåll, eller till boets uppteckning eller egendomens vård använd blivit.

§ 26.

Företages bodelning eller skifte, förr än all den dödas veterliga gäld blivit gulden vare för stärbhusdelägarne, som deltagit i bodelningen eller skiftet, lag, som i 23 § sägs

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Har vid bodelning efterlevande maken ej bekommit något av den dödas egendom, äge dock på grund av bodelningen påföljd, som nu är sagd, ej rum.

§ 28.

Stärbhusdelägare, som avträdd egendom tillträtt, efter vad i 6 och 10 §§ sägs, vare ej pliktig att för den egendom göra reda för andra stärbhusdelägare än dem, som voro omyndiga den tid, då egendomen tillträdde, eller av laga förfall hindrade att före nämnda tid sin rätt bevaka: testamentstagare, som fått sig tillagd viss egendom eller visst belopp i penningar, have dock emot den, som tillträdde, samma rätt, som han mot stärbhuset ägt, om boet ej avträtt blivit. Yppas efter sådant egendomstillträde någon förut okänd tillgång; däri njute alla stärbhusdelägare laga rätt.

§ 31.

Vad i denna förordning finnes stadgat om egendomsavträde av efterlevande make äge ej tillämpning, där till följd av äktenskapsförord, boskillnad eller hemskillnad ingendera maken hade giftorättsgods.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921; dock skall förut gällande lag fortfarande lända till efterrättelse, om den döda var gift och äldre giftermålsbalken var tillämplig i fråga om makarnas förmögenhetsförhållanden.

12:o) Lag

om ändrad lydelse av 1 kap. 8 §, 10 kap. 13 § och 17 kap. 2 § handelsbalken.

Härigenom förordnas, att 1 kap. 8 §, 10 kap. 13 § och 17 kap. 2 § handelsbalken skola hava följande ändrade lydelse:

1 KAP.

8 §.

Ingen må något köpa av annan mans barn eller tjänstehjon, utan de hava lov att sälja, eller till köpslagan satte äro. Gör det någon, och åkåres; vare det ogillt, och böte tio daler.

10 KAP.

13 §.

Ej må omyndig i borgen gå.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

17 KAP.

2 §.

Vad i gäldenärs bo finnes, som hörer annan till, det skall först uttagas, såsom: inlagsfä; eller det, som satt är under bolag, eller till salu; stulet, rövat, lånt eller lagt gods; pantsatt gods, då lösen därför gives; faddergåva och annat dylikt. Är detta förvandlat och ej i behåll; gånge därmed som i 16 § skils.

Sedan njute borgenärer betalning av boet, efter ty, som nedan sägs; dock att angående vissa fordringars företräde till betalning ur fartyg, frakt och inlastat gods gäller vad i sjölagen stadgas.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921.

13:o Lag

om ändrad lydelse av 2 kap. 9 § och 22 kap. 2 och 21 §§ strafflagen.

Härigenom förordnas, att 2 kap. 9 § och 22 kap. 2 och 21 §§ strafflagen skola hava följande ändrade lydelse:

2 KAP.

9 §.

Ej må i mät för böter tagas den sakfälldes enda fasta egendom, varav han sin nödiga bärgning haver; ej nödig bostad; ej till jordbruket nödiga lösören eller vad den sakfällde eljest till sin närings bedrivande behöver; ej nödiga gäng- och sängkläder för den sakfällde, hans make och oförsörjda barn eller adoptivbarn; ej heller av det förråd, som i huset finnes, vad till hans och hans husfolks underhåll i en månads tid erfordras.

Där enligt utsökningslagen egendom i större utsträckning än här sägs skall undantagas från utmätning, lände det till efterrättelse.

22 KAP.

2 §.

Såsom bedrägeri skall anses och efter 1 § straffas:

1. om man på veterligen falsk uppgift förskaffar sig försäkring för brand- eller sjöskada eller annat;

2. om man sätter ut pant, som veterligen falsk är,

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 1 saml. 9 avd. 17 häft. (Nr 27.) 13

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

3. om man, under falskt sken av köp, gåva eller annat avtal, egendom sig avhänder, för att förekomma utmätning eller eljest hindra annan att göra sin rätt till egendomen gällande;

4. om man mot bättre vetande avgiver falsk utsaga i sådan försäkran, som avses i 6 kap. 9 § giftermålsbalken;

5. om man uppsåtligen, till förfång för annans rätt, förstör eller gör obrukbara de handlingar, varå den sig grundar;

6. om man, för att något därmed sig tillägna, lägger märke å det, som hör till annan till, eller utplånar annans märke.

21 §.

Brott, som i 2 § 5 mom., 8 § 2 mom., 12 §, 13 § 1 mom., 19 och 20 §§ omförmälas, må ej åtalas av annan än målsägande; ej heller brott, varom i 5 § 3 mom. förmäles, där det ej skett i kronans magasin, vid in- och utlastning å fartyg, eller i öppna bodar eller magasin, där handel och rörelse idkas. Brott, varom i 13 § 2 mom. sägs, må ej åtalas av annan än målsägande, där ej någon vid försäljning eller annan föryttring av livsmedel avyttrat ont för gott, mängt för omängt eller det, varuti han vetat fel vara, utan att sådant uppenbara.

Brott, som i 10 § sägs, må ej åtalas av annan än den, som brevet avsänt eller till vilken det skrivet är, eller av den, som äger, i vård haver eller emottaga skulle det, som eljest brutet eller öppnat blivit.

Brott, som i 8 § 1 mom. omförmäles, må ej åtalas, där ej av anledning, varom fråga är, blivit dömt till återgång av äktenskapet.

Ej må brott, som i 11 och 14 §§ sägs, åtalas av allmän åklagare, där ej brottet av målsägande till åtal angivits.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921.

14:o Lag

om ändrad lydelse av 59, 60, 65, 67, 69 och 70 §§ utsökningslagen.

Härigenom förordnas, att 59, 60, 65, 67, 69 och 70 §§ utsökningslagen skola hava följande ändrade lydelse:

59 §.

Nu är gäldenär ej tillstädes, då utmättningsman sig infinner för att verkställa utmätning för fordran, som i 54 § avses; har underrättelse därom, att utmätning för fordringen är sökt, blivit efter ty i 60 § sägs meddelad, eller är anledning att gäldenären håller sig undan eller rest bort, förty att han väntar utmätning; då gånge förrättningen för sig

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

utan hinder av gäldenärens frånvaro; dock skall i ty fall hans make eller husfolk eller annan, som har egendomen i vård eller besittning, tillsägas att vid förrättningen närvara. Finnas ej de, varde närboende granne, som anträffas, tillsagd.

Kan ej utmätningen genast företagas, då utmätningsmannen för sådant ändamål sig inställt, och är fara att godset under tiden stickes ur vägen; låte utmätningsmannen, där borgenären nödig kostnad förskjuter, vård hållas över godset, till dess utmätning kan ske.

60 §.

Underrättelse, varom i 59 § sägs, skall, för att anses giltig, meddelas gäldenären genom utmätningsman. Har underrättelsen, av utmätningsmannen skriftligen utfärdad, bevisligen kommit gäldenären annorledes tillhanda eller ock, om han, i sitt hemvist sökt, ej kunnat där anträffas, blivit sist dagen före utmätningen meddelad hans make eller husfolk eller, om de ej anträffas, anslagen å hans husdörr; vare det ock giltigt.

Skall utmätning ske å gäldenären tillhörig egendom, som finnes å annan ort, än där han har sitt hemvist, och ej blivit av gäldenären till utmätning uppgiven, bör underrättelse, varom nu är sagt, jämte uppgift å förrättningsstället meddelas så tidigt, att gäldenären kan sin rätt vid utmätningen bevaka; njute dock ej för sådant ändamål längre rådrum än åtta dagar.

Har gäldenären ej stadigt hemvist i riket och ej heller känt ombud i orten, där utmätning skall ske; vare underrättelse, som nu sagd är, ej av nöden.

65 §.

Från utmätning skola undantagas dels nödiga gång- och sängkläder för gäldenären, hans make och oförsörjda barn eller adoptivbarn, dels ock nödiga arbetsredskap eller andra nödiga lösören till ett värde av högst femhundra kronor, eller, där gäldenären icke är familjeförsörjare och ej heller har eget hushåll, högst tvåhundra kronor. Saknas utväg till nödortfigt uppehälle; då skall från utmätning undantagas av det förråd, som i huset finnes, vad till underhåll för en månad tarvas, eller, där tillräckligt förråd ej finnes, av penningar, som gäldenären innehar eller äger inestående i bank eller annan penninginrättning, så mycket som erfordras för anskaffande av det felande. Lös pant må ej undantagas från utmätning för den gäld, varför pantsättningen skett.

67 §.

Gäldenärs inestående avlöning för tjänst eller annan arbetsanställning eller inestående pension å rikets stat må icke utmätas, förr än gäldenären är berättigad att avlöningen eller pensionen lyfta; och skall, ändå att avlöningen eller pensionen är förfallen, därav från utmätning undantagas vad som erfordras till nödigt underhåll åt gäldenären, hans make och oförsörjda barn eller adoptivbarn till nästa förfallodag. Är avlöningen eller pensionen lyftad, skall av penningar, som gäldenären innehar eller äger inestående i bank eller annan penninginrättning, undantagas motsvarande belopp.

Är i lag eller författning särskilt stadgat, att viss egendom ej må utmätas, eller är av Konungen för viss pensions- eller livränteanstalt förordnat, att därifrån utgående pension eller livränta ej må tagas i mät; lände det till efterrättelse.

Om införsel i avlöning, pension eller livränta är särskilt stadgat.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

69 §.

Påstår annan sig vara ägare till lös egendom, som i gäldenärs bo finnes, men kan ej genast visa sin rätt, vare hans anspråk ej hinder för egendomens utmätande; bjuder han vid utmätningen sannolika skäl för anspråket; hänvise utmätningssmannen honom att sin talan efter stämning utföra, och må det utmätta godset ej säljas förr än tvisten om äganderätten blivit av domstol prövad; stämme dock han, som godset från utmätning freda vill, borgenären och gäldenären till domstol i orten, där godset finnes, inom tre månader, eller have sin talan mot borgenären förlorat. Kommer någon efter utmätningen med anspråk, som nu är sagt, vare det ej hinder för försäljningen, där ej överexekutor annorlunda förordnar. Varder den, som anspråket väckt, av överexekutor hänvisad att sin talan efter stämning utföra, åligge honom att inom tre månader därefter stämma vid äventyr, som förut är nämnt. Vill borgenär själv stämma, stånde det honom fritt.

Vad sålunda är stadgat skall ock äga tillämpning, då utmätning skall företagas hos make, som sammanbor med andra maken, och denne vill freda egendom.

70 §.

Om utmätning av lösören, som blivit sålda, men lämnats kvar i säljarens vård, gälle vad särskilt är stadgat. Om utmätning av gods, varom i 131 § sjölagen förmåles, vare lag som där sägs.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921; dock skall vad äldre lag innehåller i fråga om utmätning i makars bo fortfarande lända till efterrättelse beträffande makar, å vilkas förmögenhetsförhållanden äldre giftermålsbalken är tillämplig.

15:o) Lag

angående ändrad lydelse av 16 § i lagen den 14 juni 1917
om införsel i avlöning, pension eller livränta.

Härigenom förordnas, att 16 § i lagen den 14 juni 1917 om införsel i avlöning, pension eller livränta skall hava följande ändrade lydelse:

Belopp, som enligt denna lag innehållits till gäldande av underhållsbidrag, må ej utmätas för annan den underhållsskyldiges gäld. Beträffande underhållsbidrag, som någon har att utgiva till sin make, skall dock vad nu stadgats äga tillämpning endast i det fall, att makarna leva åtskilda på grund av söndring eller efter vunnen hemskillnad.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

16:o) Lag

angående ändrad lydelse av 1 § i lagen den 14 juni 1917 om förbud för vissa underhållsskyldiga att avflytta från riket.

Häriigenom förordnas, att 1 § i lagen den 14 juni 1917 om förbud för vissa underhållsskyldiga att avflytta från riket skall hava följande ändrade lydelse:

Den, som enligt rättens eller domarens beslut eller skriftligt, av två personer bevittnat avtal är pliktig att till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet utgiva underhållsbidrag till barn eller adoptivbarn under sexton år, må ej avflytta från riket, med mindre han hos överexekutor i den ort, där han har sitt hemvist, ställt av överexekutor godkänd pant eller borgen för underhållsskyldighetens fullgörande, till dess barnet fyllt sexton år.

Vad sålunda stadgats skall äga tillämpning jämväl beträffande enskild försörjningsskyldig, som enligt myndighets beslut är pliktig att till fattigvårdssamhälle utgiva bidrag till försörjning av barn eller adoptivbarn under sexton år; och skall i sådant fall vad i denna lag sägs om underhållsberättigad gälla fattigvårdssamhället.

Borgen må ej godkännas, med mindre den ingåtts såsom för egen skuld och, där borgesmännen äro flera, de borgat en för alla och alla för en.

Det åligger överexekutor att, där den underhållsberättigades hemvist är känt, till denne med posten avsända underrättelse därom att säkerhet blivit ställd.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921.

17:o) Lag

om ändrad lydelse av vissa bestämmelser i rättegångsbalken.

Häriigenom förordnas, att 10 kap. 1, 2, 3 och 29 §§, 15 kap. 1 och 3 §§ samt 25 kap. 1 § rättegångsbalken skola hava följande ändrade lydelse:

10 KAP.

1 §.

Vill man till annan kära, evad det är för gäld, eller i annat tvistemål, som dess person rör; låte då stämman honom till den rätt, därunder han sitt bo och hemvist haver. Barn, medan de hemma när föräldrar äro, lyda under den rätt, som fader; och tjänstehjon, där de sin tjänst hava. Den ingenstädes stadigt hemvist äger, sökes där han finnes, eller, om han utrikes är, där han senast inom riket var boende.

Utländsk man, som ej här i riket bo och hemvist äger, må, där ej för undersäte i visst främmande land är annorlunda särskilt stadgat, sökas å ort inom riket, där han anträffas, samt, så vitt angår förbindelse, som han här i riket ingått, eller gäld, som han under

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

vistelse i riket eljest ådragit sig, jämväl å ort inom riket, där honom tillhörigt gods finnes, eller där förbindelsen ingicks eller gälden uppkom.

Nu vill den stämde kära till honom igen, som stämma låtit, vare han ock skyldig vid samma rätt svara, där målen med varandra gemenskap hava.

2 §.

Yppar sig tvist om arv eller testamente efter den, som är död, eller, när han var gift, om bodelning mellan arvingarna och efterlevande maken, döme därom den rätt, där den döde skolat svara i mål, som rörde hans person.

Tvist, som i anledning av boskillnad, äktenskaps återgång, hemskillnad eller äktenskapsskillnad uppstår om bodelning mellan makarna, tillhöre rätten i den ort, där mannen bör svara i tvistemål, som röra hans person, eller, om mannen ej är skyldig att i sådana mål svara vid svensk domstol, där hustrun svarar i sådana mål.

Finnes i mål, som i denna paragraf avses, ej behörig domstol, efter vad nu är sagt, varde målet upptaget av Stockholms rådstuvurätt.

3 §.

Sökas delägare i bo efter den, som är död, i sak, som boet rör, svare vid den rätt, där den döde skolat svara.

29 §.

Anhängiggöres vid underrätt mål, som rätten ej är behörig att upptaga, skall den, evad invändning göres eller icke, visa målet från sig i de fall, att

1. målet är av beskaffenhet att böra av annan myndighet än domstol eller av särskild domstol eller omedelbart av högre rätt upptagas, eller ock enligt lag eller särskild författning bör omedelbart av skiljemän prövas, eller

2. målet bör upptagas av viss underrätt, som ensam är behörig att det slag av mål handlägga, eller

3. mål, som blivit vid häradsrätt anhängiggjort, må allenast av rådstuvurätt upptagas, eller

4. tvist är om fast egendom efter ty i 14 eller 19 § sägs, eller målet är äktenskapsmål, eller tvist är om arv eller testamente efter den, som är död, eller, när han var gift, om bodelning mellan arvingarna och efterlevande maken eller om bodelning mellan makar i anledning av boskillnad, äktenskaps återgång, hemskillnad eller äktenskapsskillnad, eller

5. tvist är om utmätt lös egendom eller giltighet av lösöreköpsavhandling och den tvist enligt lag skall handläggas vid rätten i den ort, där godset finnes, eller

6. fråga, varom i målet tvistas, är av beskaffenhet att kunna utan föregången stämning upptagas vid domstol, eller

7. fråga är om ansvar eller annan påföljd för brott.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

15 KAP.

1 §.

I brottmål, där efter lag straffarbete å brottet följa kan, svare den själv, som anklagad är. Åstundar han hjälp i rättegången, då tillåtes honom fullmäktig med sig hava. Målsman må ock den omyndiga i ty fall bistånd göra. I ringare brottmål och tvistemål må man genom laga ombudsman kära och svara; och skall huvudman ändock för rätta komma, när domaren det fordrar.

3 §.

Ej må någon fullmäktig vara i den sak, därmed han sig befattat i annan rätt, såsom domare, eller rättens betjänt, eller hos Konungens befallningshavande å ämbetets vägnar; ej den, som förr varit fullmäktig för vederdelomannen i samma mål; eller den, som är omyndig; ej heller den, vars make, fader eller svärfader, son eller måg, broder eller svåger, i rätten domare sitter. Ej må någon ledamot i överrätten, eller dess betjänt, som årlig lön njuter, låta bruka sig till fullmäktig där eller vid någon underrätt, som därunder lyder; ej heller må vid häradsrätt häradshövdingen eller någon, som i hans ställe är förordnad till domare, eller vid rådstuvurätt någon rättens ledamot fullmäktig vara; dock vare domare eller överrätts betjänt icke förment att vid rätt, som nyss är sagd, tala för skyldeman till och med syskonbarn, eller för omyndig, den han är målsman för.

25 KAP.

1 §.

Talan mot underrätts slutliga utslag i tvistemål av beskaffenhet att böra genom stämning anhängiggöras skall, där ej här nedan i 3 eller 5 § annorlunda stadgas, fullföljas efter vad.

Lag samma vare, där någon i konkursmål vill föra talan mot underrätts slutliga utslag rörande betalnings- eller förmånsrätt eller ackord eller klander av utdelningsförslag.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921.

De äldre bestämmelserna i 10 kap. skola fortfarande tillämpas beträffande mål, som redan är anhängigt, då den nya lagen träder i kraft.

Vad 25 kap. 1 § andra stycket enligt dess äldre lydelse innehåller angående fullföljd av talan rörande undanskiftande av egendom skall fortfarande äga tillämpning vid konkurs beträffande makar, å vilkas förmögenhetsförhållanden äldre giftermålsbalken är tillämplig.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

18:o) Lag

om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 16 juni 1875 angående särskilda protokoll över lagfarter, inteckningar och andra ärenden.

Härigenom förordnas, att 1 § i förordningen den 16 juni 1875 angående särskilda protokoll över lagfarter, inteckningar och andra ärenden skall hava följande ändrade lydelse:

Över följande ärenden skola vid underrätt föras särskilda protokoll, nämligen: ett över lagfarter med fång av fast egendom; ett över inteckningar i sådan egendom; ett över inskrivningar av tomträtt samt av fång till sådan rätt, inteckningar i tomträtt, inskrivningar av vattenfallsrätt samt av fång till sådan rätt så ock över inteckningar i vattenfallsrätt (tomträttsprotokoll); ett över äktenskapsförord; ett över förmyndares tillsättande och entledigande; samt ett över bouppteckningar, testamenten, som vid domstolen bevakas, och avhandlingar om lösöreköp. Uti lagfarts-, intecknings- och tomträttsprotokollen skall för varje ärende å brädden tecknas namnet på den egendom, ärendet rör, samt uti övriga protokollen för ärende, som angår inregistrering av bouppteckning eller bevakning av testamente, den dödes namn och för annat ärende namnet å den person, ärendet rör.

Vid rådstuvurätt skall, utom de protokoll nu sagda äro, föras särskilt protokoll över förlagsinteckningar. I det protokoll skall för varje ärende å brädden tecknas förlags-tagarens namn jämte uppgift om rörelsens beskaffenhet och orten, varest den drives.

Hos Stockholms rådstuvurätt varde ock särskilt protokoll fört över inteckningar i fartyg; och skall i det protokoll för varje ärende å brädden tecknas namnet å det fartyg, varom fråga är, samt det nummer, varunder fartyget blivit i fartygsregistret infört.

Har någotdera av de ärenden, nämnda äro, icke förevarit, varde det i protokollet anmärkt.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921.

19:o) Lag

angående ändrad lydelse av §§ 9 och 10 i förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om årsstämming.

Härigenom förordnas, att §§ 9 och 10 i förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om årsstämming skola hava följande ändrade lydelse:

§ 9.

Nu vill efterlevande make, arvinge eller testamentstagare, sedan laga bouppteckning skett, säker vara, att icke okända fordringar sig yppa; äge då att hos rätten, varunder

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

den dödes bo i konkursmål hörer, begära kallelse å hans okända borgenärer. Var den döde gift, må kallelse sökas jämväl å den efterlevandes okända borgenärer vid den rätt, som har att upptaga fråga om hans försättning i konkurs. Då kallelse, varom nu är stadgat, sökes, skall sökanden ingiva förteckning på alla de borgenärer, som veterliga äro.

§ 10.

Då makar erhålla boskillnad eller till återgång av äktenskap, hemskillnad eller äktenskapsskillnad dömes,

eller handelsbolag eller annat bolag, som, enligt vad särskilt är stadgat, allmänt kungjort varit, eller registrerad förening träder i likvidation eller försättes i konkurs, eller myndig person varder under förmyndare ställd,

må ock i den ordning, som i 9 § sägs, kallelse å okända borgenärer sökas vid den rätt, varunder gäldenären i konkursmål hörer.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1921; dock skall förut gällande lag fortfarande lända till efterrättelse beträffande makar, å vilkas förmögenhetsförhållanden äldre giftermålsbalken är tillämplig.

20:o Lag

om ändrad lydelse av 1, 2 och 6 §§ i förordningen den 16 juni 1875
angående lagfart å fång till fast egendom.

Härigenom förordnas, att 1, 2 och 6 §§ i förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom skola hava följande ändrade lydelse:

1 §.

Var som med äganderätt åtkommer fast egendom söke lagfart å fång vid den rätt, varunder egendomen lyder. Hörer egendomen under flera rätter, skall med varje del lagfaras vid den rätt, varunder den del lyder.

Vad sålunda är stadgat avser jämväl den, vilken fast egendom tillfaller såsom fideikommiss.

Har vid bodelning fast egendom tillskiftats make, vare han ej pliktig söka lagfart å fång, med mindre egendomen förut tillhört andra maken.

2 §.

Lagfart skall sökas å landet sist vid det lagtima ting, som infaller näst efter sex månader, och i stad inom tre månader sedan fångt skedde; dock att, i fråga om bolagsmans andel i bolags samfällda gods, skyldigheten att lagfara inträder först då bolagsmannens

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

andel utbrytes; och skall vid arv tiden för lagfarts sökande räknas, där för arvslottens bestämmande bodelning eller skifte erfordras, från det dylik förrättning hölls, men i annat fall från det bouppteckningen efter arvlåtaren avslutades.

6 §.

1 mom. Sökes lagfart på grund av överlåtelse från annan, må ansökningen ej beviljas, med mindre det upplyses, att förre ägaren ej var gift, eller det visas, att samtycke eller tillåtelse till överlåtelsen givits, efter ty i 6 kap. 4 eller 6 § giftermålsbalken sägs, eller att överlåtelsen ändock är gällande.

2 mom. Är lagfart sökt på grund av testamente, dom eller annan handling, som ej vunnit laga kraft, må ansökningen icke bifallas förr än det visas, att handlingen blivit ståndande.

3 mom. Har ägare av hemman till annan överlåtitt del därav med viss till gränserna bestämd ägovidd att såsom hemmansdel ägas, må lagfart å sådan överlåtelse ej beviljas förr än ägostyckning å hemmanet blivit fastställd.

Lag samma vare beträffande sådan överlåtelse, som avser ägostyckning från lägenhet, vilken ej tillkommit genom avsöndring.

Å överlåtelse, varigenom jord eller annat från hemman eller lägenhet avsöndrats, må lagfart ej beviljas förr än fastställelse å avsöndringen meddelats.

4 mom. Har ägare av fastighet i stad därav till annan överlåtitt visst till gränserna bestämt område, som ej ingår i tomtindelning, må lagfart å fånget ej beviljas förr än fastställelse meddelats å avstyckning av det överlåtta området.

Vad sålunda stadgats om stad skall ock gälla för samhälle å landet, för vilket skall föras fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921.

I fråga om lagfart på grund av giftorätt, som åtnjutes enligt äldre giftermålsbalken, skall förut gällande lag fortfarande lända till efterrättelse.

Vad i 6 § 1 mom. är stadgat skall ej äga tillämpning, om överlåtelsen ägt rum, innan denna lag trätt i kraft.

21:o) Lag

om ändrad lydelse av 4 § i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom.

Härigenom förordnas, att 4 § i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom skall hava följande ändrade lydelse:

Finnes ej å handlingen bevittnat medgivande, som i 1 § sägs, och visas ej heller förhållande, som enligt 2 § till inteckning berättigar, varde inteckningsansökningen genast avslagen.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Sökes in-teckning på grund av fastighetsägarens medgivande, må ansökningen ej beviljas, med mindre det upplyses, att ägaren ej var gift, eller det visas, att samtycke eller tillåtelse till in-teckningen givits, efter ty i 6 kap. 4 eller 6 § giftermålsbalken sägs, eller att medgivandet ändock är gällande. Möter på grund av vad nu är sagt hinder för in-teckningens beviljande, varde ansökningen förklarad vilande; och åligge det sökanden att å landet sist å det ting, som infaller näst efter tre månader, och i stad inom tre månader visa, att hindret blivit undanröjt, vid äventyr att ansökningen eljest anses förfallen.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921; dock skall förut gällande lag fortfarande äga tillämpning, om medgivande till in-teckning dessförinnan lämnats.

22:o) Lag

angående ändrad lydelse av 6 och 17 §§ i lagen den 14 juni 1907 om inskrivning av tomträtt och vattenfallsrätt samt av fång till sådan rätt.

Härigenom förordnas, att 6 och 17 §§ i lagen den 14 juni 1907 om inskrivning av tomt-rätt och vattenfallsrätt samt av fång till sådan rätt skola hava följande ändrade lydelse:

6 §.

Företer ej sökanden handlingar, som i 5 § sägs, så upprättade, som lag i vart särskilt fall föreskriver, eller finner rätten eljest uppenbart, att sökandens fång icke är lagligt, eller är ej inskrivning av tomträtten sökt, varde ansökningen avslagen.

Sökes inskrivning på grund av överlåtelse från annan, må ansökningen ej beviljas, med mindre det upplyses, att överlåtaren ej var gift, eller det visas, att samtycke eller tillåtelse till överlåtelsen givits, efter ty i 6 kap. 4 eller 6 § giftermålsbalken sägs, eller att överlåtelsen ändock är gällande. Sökes inskrivning på grund av testamente, dom eller annan handling, som ej vunnit laga kraft, må ansökningen icke bifallas förr än det visas, att handlingen blivit ständande.

17 §.

Vad här ovan i 1—3 samt 5—16 §§ är stadgat angående tomträtt skall, med undantag av bestämmelsen i 6 § andra stycket första punkten, äga motsvarande tillämpning i fråga om vattenfallsrätt. Den, som söker inskrivning av sådan rätt, vare pliktig att vid påföljd, som i 4 § sägs, ingiva protokoll vid lantmäteriförrättning, vartill upplåtelse-handlingen hänvisar, jämte styrkt kopia av den därvid upprättade karta.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921; dock skall vad i 6 § andra stycket första punkten är stadgat ej äga tillämpning, om överlåtelsen ägt rum, innan denna lag trätt i kraft.

23:o) Lag

angående ändrad lydelse av 2 och 23 §§ i lagen den 14 juni 1907 om inteckning i tomträtt och vattenfallsrätt.

Härigenom förordnas, att 2 och 23 §§ i lagen den 14 juni 1907 om inteckning i tomträtt och vattenfallsrätt skola hava följande ändrade lydelse:

2 §.

Inteckning i tomträtt sökes hos den rätt, varunder tomten lyder; och skall den handling, på grund varav inteckning äskas, därvid i huvudskrift till rätten ingivas. Rätten låte handlingen eller den del därav, som ligger till grund för ansökningen, offentligen uppläsas och i tomträttsprotokollet införas.

Finnes ej å handlingen sådant medgivande, som i 1 § sägs, varde ansökningen genast avslagen.

Inteckning må ej beviljas, med mindre det upplyses, att tomträttshavaren ej var gift, eller det visas, att samtycke eller tillåtelse till inteckningen givits, efter ty i 6 kap. 4 eller 6 § giftermålsbalken sägs, eller att medgivandet till inteckning ändock är gällande. Möter på grund av vad nu är sagt hinder för inteckningens beviljande, varde ansökningen förklarad vilande; och åligge det sökanden att i stad inom tre månader och å landet sist å det ting, som infaller näst efter tre månader, visa, att hindret blivit undanröjt, vid äventyr att eljest ansökningen är förfallen.

Då inteckning blivit beviljad, teckne rätten bevis därom å fordringshandlingen.

23 §.

Vad här ovan i denna lag är stadgat om tomträtt skall, med undantag av bestämmelsen i 2 § tredje stycket, äga motsvarande tillämpning i fråga om vattenfallsrätt.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921; dock skall förut gällande lag fortfarande äga tillämpning, om medgivande till inteckning dessförrinnan lämnats.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

24:o) Lag

om ändrad lydelse av 26 § i lagen den 29 juli 1892 angående sparbanker.

Härigenom förordnas, att 26 § i lagen den 29 juli 1892 angående sparbanker skall hava följande ändrade lydelse:

Omyndig, som uppnått femton år, må utan särskild tillåtelse av målsman förfoga över egna medel, som han själv å motbok insatt. Medel, om vilka nu är sagt, må ej från sparbank utbetalas till målsman utan den omyndiges samtycke.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921; dock skall i fråga om medel, som för gift kvinnas räkning inestå i sparbank, förut gällande lag fortfarande lända till efterrättelse, om äldre giftermålsbalken är tillämplig å makarnas förmögenhetsförhållanden.

25:o) Lag

om ändrad lydelse av 6 § i förordningen den 31 oktober 1873 angående främmande trosbekännare och deras religionsövning.

Härigenom förordnas, att 6 § i förordningen den 31 oktober 1873 angående främmande trosbekännare och deras religionsövning skall hava följande ändrade lydelse:

Barn av äkta makar, som vid barnets födelse äro medlemmar av samma främmande trossamfund, må i dess lära uppfostras. Äro föräldrarna vid barnets födelse medlemmar av skilda främmande trossamfund; äge föräldrarna bestämma, i vilketdera samfundets lära barnet skall uppfostras. Tillhör endera sådant trossamfund och den andre svenska kyrkan; då skall barnet i evangeliskt lutherska läran uppfostras. Har emellan makarna träffats avtal om deras barns uppfostran i evangeliskt lutherska läran eller främmande troslära, som en av makarna bekänner; vare sådant avtal gällande, så framt det blivit före äktenskapets ingående skriftligen upprättat och för vigselförrättaren uppvisat.

Då föräldrarna övergå från svenska kyrkan till främmande trossamfund eller från ett sådant till annat, må de bestämma, i vilketdera samfundets lära barnet skall uppfostras.

Kunna föräldrarna ej enas om i vilken troslära barn skall uppfostras, då det, enligt vad nu är sagt, ankommer på dem att bestämma därom, skall vad i 6 § av lagen om barn i äktenskap stadgas lända till efterrättelse. Tillkommer vårdnaden om barn allenast den ene av föräldrarna, skall vad i första och andra styckena är sagt om föräldrarna tillämpas angående den, som har vårdnaden.

Barn av föräldrar, som ej ingått äktenskap med varandra, må, där modern tillhör främmande trossamfund, i hennes troslära uppfostras. Övergår modern från svenska

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

kyrkan till främmande trossamfund eller från ett sådant till annat, må hon bestämma, i vilketdera samfundets lära barnet skall uppfostras. Varder fadern förordnad till förmyndare för barnet, skall vad nu är sagt om modern tillämpas beträffande fadern.

Hava vid adoption barnets föräldrar med adoptanten, eller, där barn adopterats av makar, med dessa avtalat, att barnet skall uppfostras i evangeliskt lutherska läran eller i främmande troslära, däri barnet enligt ovan givna regler må uppfostras; vare det avtal gällande, så framt det blivit skriftligen upprättat och till rätten ingivet, innan dess tillstånd till adoptionen meddelades. Finnes ej sådant avtal, skall, med motsvarande tillämpning av vad ovan är stadgat, barnet uppfostras som vore det adoptantens eller, där barn är adopterat av makar eller ena makens barn adopterats av den andre, makarnas gemensamma barn. Häves adoptivförhållandet, må, där barnet uppfostrats i främmande troslära, dess uppfostran fortgå i den lära, ändå att barnet, om adoptionen ej mellankommit, skolat uppfostras i annan.

Barn, som fyllt femton år eller blivit inom svenska kyrkan konfirmerat, må ej på grund av föreskrifterna i andra, fjärde eller femte stycket anses från svenska kyrkan skilt, utan gälle om sådant barn vad i 3 § stadgas.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921.

26:o) Lag

angående ändrad lydelse av 2 § i lagen den 1 juni 1912 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskaps rättsverkningar.

Härigenom förordnas, att 2 § i lagen den 1 juni 1912 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskaps rättsverkningar skall erhålla följande ändrade lydelse:

Vid tillämpning av bestämmelserna i 1 § skall iakttagas:

1. Främmande lag, som jämlikt 1 § skall tillämpas vid bedömande av makars inbördes förmögenhetsförhållanden, må ej här i riket åberopas emot tredje man, innan hos den rätt, som har att mottaga äktenskapsförord mellan makarna, blivit skriftligen angivet, att den främmande lagen skall äga tillämpning å makarnas inbördes förmögenhetsförhållanden. Sker sådan anmälan, i stad inom en månad och å landet senast å det ting, som infaller näst efter en månad, sedan äktenskapet ingicks, må den främmande lagen emot tredje man åberopas jämväl i avseende å tiden innan anmälan skedde.

Vid anmälan, varom i första stycket sägs, skall fogas bevis rörande mannens nationalitet vid tiden för makarnas giftermål. Vad i ärendet förekommit skall intagas i protokollet över äktenskapsförord, och varde jämväl i övrigt så förfaret, som i 8 kap. giftermålsbalken är stadgat beträffande äktenskapsförord, som avses i 1 § av samma kap.

2. Stuter svensk man eller svensk kvinna utomlands avtal med sin trolovade eller make om deras inbördes förmögenhetsförhållanden i äktenskapet, skall vad i 8 kap. giftermålsbalken är stadgat om upprättande och lagföljande av äktenskapsförord, som avses i 1 § av samma kap., lända till efterrättelse.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

3. Avtal angående makars inbördes förmögenhetsförhållanden, som skall anses till formen giltigt, ehuru det ej upprättats och lagföljts på sätt i giftermålsbalken är sagt om äktenskapsförord, må ej här i riket åberopas emot tredje man, innan det blivit till rätten ingivet enligt vad om förord är stadgat. Är avtalet slutet mellan trolovade, och varder det till rätten ingivet, i stad inom en månad och å landet senast å det ting, som infaller näst efter en månad, sedan äktenskapet ingicks, må det emot tredje man åberopas jämväl i avseende å tiden före dess ingivande till rätten.

Då avtal, varom i första stycket sägs, till rätten ingivits, skall så förfaras, som i 8 kap. giftermålsbalken är stadgat beträffande äktenskapsförord, som avses i 1 § av samma kap.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1921.

27:o) Lag

angående ändrad lydelse av 17 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring.

Härigenom förordnas, att 17 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring skall hava följande ändrade lydelse:

Den envar avgiftspliktig åliggande pensionsavgift av tre kronor erlägges av gift man för hustru, och är fader ansvarig för erläggandet av sådan pensionsavgift för barn eller adoptivbarn under aderton år, som är hos honom mantalsskrivet.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921.

28:o) Lag

angående ändrad lydelse av 18 § i lagen den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag.

Härigenom förordnas, att 18 § i lagen den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag skall hava följande ändrade lydelse:

De i denna lag föreskrivna inskränkningarna i rätten att förvärva fast egendom eller inmutad mineralfyndighet eller gruvlägenhet skola ej äga tillämpning å förvärv genom bodelning, arv eller testamente.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Vad denna lag innehåller om inskränkning i rätten för bolag eller förening att förvärva fast egendom, inmuta mineralfyndighet, förvärva eller bearbeta inmutad mineralfyndighet eller idka gruvdrift så ock att förvärva aktier i vissa bolag skall, såvitt angår svenskt bolag eller svensk förening, icke tillämpas i avseende å bankaktiebolag, solidariskt bankbolag, järnkontoret, sparbank, försäkringsbolag, sjukkasse, understödsförening eller annan försäkringsförening, aktiebolag eller förening, som erhållit statslån från egnahemslånefonden, eller förening med ändamål att främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom att anskaffa livsmedel eller andra förnödenheter åt medlemmarna, avsätta alster av medlemmarnas verksamhet, bereda bostäder åt medlemmarna eller anskaffa lån åt medlemmarna.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1921; dock skall förut gällande lag fortfarande lända till efterrättelse beträffande förvärv genom giftorätt, som åtnjutes enligt äldre giftermålsbalken.

B) att de i anledning av förevarande proposition väckta motionerna, i den mån de icke kunna anses besvarade genom vad utskottet ovan hemställt, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 9 april 1920.

På lagutskottets vägnar:

JAKOB PETTERSSON.

Reservationer:

1:o) *vidkommande utskottets hemställan i dess helhet:*

dels av herr Rogberg, som anförde:

»Om det överhuvud är önskvärt att lagförslag av ingripande betydelse bli föremål för allmänhetens uppmärksamhet, innan de framläggas för riksdagen, gäller detta i synnerhet angående lagförslag på familjerättens område. Men ehuru förevarande lagförslag på grund av sin vidlyftighet och sina många nyheter väl behövt en längre tids förberedande dryftning, har Kungl. Maj:t förunnat allmänheten jämförelsevis ringa tid att skärskåda dem. Förslagen avlämnades den 31 augusti 1918 av lagberedningen till Kungl. Maj:t. Lagrådet, som omedelbart därefter bekom förslagen till granskning, avslutade sitt granskningsarbete den 30 maj 1919. Under återstoden av år 1919 hava förslagen varit föremål för bearbetning i justitiedepartementet. Och nu, utan att menige mans uppfattning fått nämnvärt tillfälle att komma till uttryck, uppmanar Kungl. Maj:t riksdagen att för svenska folket antaga förslagen. Ett mindre mått av skyndsamhet hade dock denna gång säkerligen varit lämpligare. Ingen lär vilja påstå, att någon bestämd folkmening om förslagens antagande förefinnes. Ett beslut att förslagen icke skola nu antagas är fullt försvarligt. Det gäller ju lagar med beräknad mycket lång giltighetstid och lagar, vilkas verkningar kunna bli ödesdiga för vår kommande utveckling.

Äktenskapslagstiftningens uppgift är från social synpunkt att åt äktenskapet bevara en rangplats bland samfundsinrättningar och från familjens synpunkt att åstadkomma jämvikt mellan makarnas självständighet såsom personer och familjens krav på enhet. Att på ett tillfredsställande sätt lösa dessa uppgifter är ingalunda lätt. Särskilt framträda svårigheterna, när självständighetskravet kommer i avgörande strid med enhetskravet, d. v. s. när det gäller äktenskapsskillnad. Å ena sidan får samhället ej tvinga makar att uppehålla en förbindelse, vars moraliska grund är borta, men å andra sidan bör samhället söka bevara åskådningen att skillnad är en nödfallsutväg, som endast i sällsynta undantagsfall bör tillitas. I fråga om skillnad i äktenskap fattade, såsom bekant, lagstiftningen hos oss sin ståndpunkt genom beslut vid 1915 års riksdag, beslut, som nu äro

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 9 saml. 1 avd. 17 häft. (Nr 27.) 15

föreslagna till ny bekräftelse. I stort sett äga makar numera att utan någon inblandning av samhället själva avgöra, huru länge deras äktenskap skall räcka. När makar funnit, att djup och varaktig söndring dem emellan uppstått, äro de berättigade till skillnad och de formaliteter, som för skillnadens ernående skola iakttagas, äro visserligen icke lättvindiga, men ingalunda oöverkomligt svåra. Men om samhället ansett sig böra avstå från ingripande på ett område, där grannligheten visserligen är önskelig, så har samhället så mycket snarare skyldighet att utforma sina positiva bestämmelser om makars personliga rättsförhållanden och makars förmögenhetsförhållanden dels så, att lösa förbindelser undertryckas, och dels så, att anledningar till slitningar mellan makar och därmed skilsmässorna så långt som möjligt undvikas, men makarnas vilja att hålla ut i äktenskapet stärkes. Vad särskilt angår förmögenhetsordningen bör lagstiftningen ansluta sig till gängse uppfattning och, om denna är olika inom olika samfundsgrupper, antingen uppmuntra användningen av äktenskapskontrakt eller bereda medborgarna tillfälle att välja mellan olika system. Särskilt då det gäller barnens personliga angelägenheter, bör vakt hållas kring familjeenheten.

I nu nämnda hänseenden giva förevarande förslag anledning till åtskilliga anmärkningar. Emot avskaffandet av mannens målsmanskap över hustrun i personligt hänseende är intet att säga. De talrika och på bolagsbegreppet vilande föreskrifterna om makars underhållsskyldighet åter må till syfte vara aktningstvårda, men de äro direkt riktade mot mannen samt måste, jämte det de verka söndrande, avkyla mannens lust att åtaga sig de äktenskapliga banden och egga hans lust att avskaka dem; med andra ord, de skola just inom de klasser, inom vilka man vill åt hustrun bereda en mera tryggad tillvaro, öka såväl konkubinatsförbindelserna som skilsmässorna. Såsom exempel på bestämmelser gående i antydd riktning må hänvisas främst till 5 kap. 3 §. Då det tyvärr i äktenskap förekomma fall, att mannen försummar att i lämpliga poster tillhandahålla hustrun erforderliga penningmedel till bestridande av utgifterna för hustruns särskilda behov och de utgifter, hon enligt sed har att ombesörja för familjens underhåll, söker förslaget bot häremot genom att förvandla mannens moraliska plikt att tillhandahålla hustrun hushållspengar till en rättslig. Men nog torde lagstiftningens hot, att domstol skulle kunna ålägga mannen att en gång i veckan eller var fjortonde dag utgiva vissa hushållspengar, kännas såsom ett förmynderskap, vilket mannen i stort sett ej förtjänat, och nog är det att befara, att mannen esomoftast skola visa föga förståelse för den juridiska plikten, och att följaktligen befintligheten av den hustrun medgivna rätten icke alls skall skänka eftertryck åt hust-

runs vädjande till mannens pliktkänsla. Från vissa håll knyts dock vid bestämmelsen förhoppningar, att det föreslagna intrånget på det moraliska området skall utöva en hälsosam inverkan på försumliga familjeförsörjare. Såsom andra, hithörande exempel kunna åberopas bestämmelserna om regresskrav på grund av utgifter för underhåll, 5 kap. 6 §, samt om rätten till gottgörelse för make, som biträder andra maken i hans förvärvsverksamhet, 8 kap. 6 §.

Men vad förslagen i ovannämnda avseenden och övrigt innehålla träder emellertid nästan tillbaka inför de stora ändringarna beträffande förmögenhetsordningen. Den hos oss, låt vara med vissa undantag, rådande och i det hela praktisk befunna ordningen med egendomsgemenskap mellan man och hustru samt på lag grundad förvaltningsrätt för mannen över egendom, som införts av hustrun, skall för framtiden uteslutas och ersättas med ett system, vars huvudtanke är, att var make skall äga och förvalta sitt, systemet med egendomsskillnad, dock till motverkande av systemets ofördelaktiga följder för hustrun i ekonomiskt hänseende modifierat genom bestämmelserna om giftorätten, genom vilka sistnämnda bestämmelser utskottet hoppas, att den nedärvda, värdefulla egendomsgemenskapen i sak skall behållas. Inför det föreslagna stora avsteget från en rättsuppfattning, som ännu är allmänt rådande, frågar man ovillkorligen, vilken är anledningen att så vittgående förändringar ifrågasatts? Man hänvisar till rättsuppfattningen samt rådande sociala och ekonomiska förhållanden. Men den antydda rättsuppfattningen, framgången ur vissa sociala och ekonomiska förhållanden, torde dock ej vara allmän utan förekommer endast inom vissa kretsar, huvudsakligen i de större städerna. Önsknin-garna hos samma kretsar kunna ej avvisas, men hänsynen till dem borde lämpligen ej lett till annat än att man, till tjänst för dem, utarbetat en förmögenhetsordning, vilken efter val kunnat i enskilda fall anlitas fram-för den gällande, medan den senare i övrigt med vissa ändringar kunnat bibehållas. Den nya förmögenhetsordningen skall emellertid bliva den allmängiltiga för äktenskap, som under den nya lagens herravälde stiftas. De till hustruns bästa föreslagna giftorättsbestämmelserna, vilka dock stå i strid mot systemets allmänna byggnad, innebära, att en var av makarna i och med vigseln vinner giftorätt i all den egendom, som andra maken vid äktenskapets ingående har eller under äktenskapet förvärvar och som ej på grund av äktenskapsförord eller förordnande av givare, arvlätare eller testator skall vara enskild. Bestämmelserna, vilka i avseende å fast egendom äro mera omfattande än de gällande, innebära vidare rätt för vederbörande make eller hans arvingar att vid boskillnad, hemskillnad eller äktenskapets upplösning njuta hälften av båda makarnas behållna gifto-

rättsgods, dock med vissa modifikation. Till skydd för giftorätten stadgas vårdnadsplikt beträffande giftorättsgods och av vårdnadsplikten följer andra makens samtycke till vissa rättsliga dispositioner över giftorättsgodset. Det kan anmärkas, att om den nya förmögenhetsordningen i viss grad avlägsnar frestelsen att gifta till sig pengar, så införes i stället i äktenskapet frestelsen att skilja till sig pengar, men huvudfrågan blir den: huru skola giftorättsbestämmelserna verka i praktiken? Skola de vinna en sådan användning, att till förmån för hustrun den nedärvda, värdefulla egendomsgemenskapen i sak verkligen behålles? Först må sägas, att genom bestämmelserna hos makarna lätt kan framkallas benägenhet att bevaka varandras ekonomiska åtgöranden med baktanke att ditt är mitt, vilket måste verka försvagande på äktenskapet. Bestämmelserna måste vidare, både i och för sig och såsom inskränkande den fria förvaltningsrätt, vars tillskapande eljest är den nya lagens huvuduppgift, kännas högeligen betungande för makarna, särskilt för mannen, och då giftorätten enligt utskottets påvisning helt enkelt genom några ord i ett äktenskapsförord kan uteslutas, torde männen komma att i stor omfattning begagna äktenskapsförordet för att till skydd för sin handlingsfrihet anordna sina äktenskap enligt systemet fullständig egendomsskillnad. Bestämmelserna bliva en död bokstav och lagstiftningens avsikt att till förmån för hustrun med särfförvaltningens behag i personligt avseende förena egendomsgemenskapens ekonomiska fördelar förfelas. Den solidaritet mellan makar, som giftorätten eljest skulle främja, uteblir och den gifta kvinnans ekonomiska ställning blir försämrad. Då de, som önska den nya lagen, hysa förhoppningar om giftorättens blivande omändring och nytta, kan giftorättens uteslutning ur det nya systemet ej påyrkas. Högeligen betänklig är den avvikelse från gällande rättsregler, som förslagen innehålla därutinnan, att beträffande bestämmanderätten över barns personliga angelägenheter make medgivits att vid domstol mot make processa till sig samma bestämmanderätt. Härigenom brytes familjeenheten på ett område, där den är mest behövlig. Även om man kan instämma med utskottet därutinnan, att det icke torde med fog kunna påstås, att i allmänhet den ene av föräldrarna är mera än den andra skickad att tillvarataga barnets bästa i personligt avseende, så kan dock möjligheten av domstols inblandning ej bliva annat än förhatlig för makarna och mången gång utan nytta för barnet. Bättre än att åt domstol överlämna det svåra och grannliga värvet att avgöra vilken av föräldrarna, som är bäst skickad att utöva bestämmanderätten, är att vid bristande sämja låta fadern behålla densamma. Huruvida bestämmelserna om gåvor mellan makar och fördelningen av besparingarna kunna missbrukas till skada för tredje man har knappast blivit inom ut-

skottet undersökt, men osannolikt är ej, att makar, när bådas eller enderas ekonomi blivit underminerad, skola söka använda lagen att på det område gynna sig själva på borgenärers bekostnad.

Förslaget hade bort i vidare omfattning än som skett tillgodose önskemålen hos dem, som även efter det den nya lagen trätt i kraft velat i huvudsak ordna sig efter den gällande lagens regler. Detta hade måhända kunnat ske genom en föreskrift, att äktenskapskontrakten, äktenskapsförorden, skulle vara obligatoriska med rymliga gränser för avtalsfriheten, såvitt den rörde makarna inbördes. Mot en dylik tanke framställes den invändningen, att det ej är önskligt att öka formaliteterna vid äktenskaps ingående. Detta borde dock ej betyda så mycket. Det kan endast vara till nytta, om personer, som ämna gifta sig, på förhand övertänka, huru de vilja ordna för sig; och regler till skydd för tredje mans rätt, regler, som ej finge överträdas, kunde införas i lagen. Men då den allmänna uppfattningen måhända ej är mogen för en anordning av antydd art, så kunde man i lagen upptagit två system, ett i huvudsaklig anslutning till den bestående rätten och ett, på grund av de förhoppningar, som för närvarande därvid knyts, överensstämmande med förslaget, och i övrigt ordnat antingen så att systemen gjordes likvärdiga, i vilket fall trolovade eller makar skulle, om de ej upprättade särskilt äktenskapsförord, uttryckligen välja ettdera, eller ock så, att enligt lagföreskrift ett av systemen skulle anses valt, där annat ej uttryckligen angivits. Den senare ordningen vore givetvis att föredraga. Därmed hade man tillmötesgått såväl dem, vilka önska grunda och genomleva sitt äktenskap i det hela efter gällande regler, som dem, vilka även inom äktenskapet önska att fullt ut hävda den personliga självständigheten.

Sakens vikt och nationens hittills vunna, ringa bekantskap med förslagen mana till betänksamhet. Hänsyn till skandinaviska förhållanden behöver ej tagas. I Danmark har förslaget inom Landstinget ej hunnit över förberedelsernas stadium och i Norge har förslaget ej kommit på Stortingets bord.

Då emellertid de för upphävandet av mannens målsmanskap i personligt avseende över hustrun behövliga ändringarna i nu gällande giftermålsbalk äro lätta att genomföra, samt förslaget redan nu upptar de därutinnan nödiga ändringarna i rättegångsbalken, bör proposition om upphävande av målsmanskapet i nämnda hänseende kunna föreläggas nästa riksdag.

På grund av vad jag sålunda anfört har jag ansett att utskottet bort hemställa:

1:o) att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke måtte av riksdagen bifallas.

2:o) att riksdagen med anledning av berörda proposition och i ärendet avgivna motioner ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utarbetning och framläggning för riksdagen dels nästa år av lagändringar i syfte att mannens målsmanskap över hustrun i personligt avseende avskaffas, och dels av förslag till ny giftermålsbalk och tillhörande författningar i huvudsak i övrigt byggda på gällande rätt, men med upptagande av Kungl. Maj:ts förslag, i erforderliga delar jämkat, såsom andrahandssystem att efter förord kunna begagnas.

3:o) att i händelse av bifall till vad härövan under 1:o) och 2:o) hemställts övriga i ämnet avgivna motioner måtte anses därmed besvarade.»

dels ock av herr Reuterskiöld, som anförde:

»När lagstiftningen ställes inför uppgiften att omreglera äktenskapsrättsverkningar, är den första förutsättningen för att lyckas en riktig uppfattning av vad äktenskapet såsom social, faktisk företeelse verkligen är och allmänneligen anses vara. Denna förutsättning saknas emellertid för det kungliga förslaget, vilket, såsom av motionen synes, är byggt på uppfattningen, att i våra dagar äktenskapet utgör och bör utgöra en kontraktsmässig förening av två fria individer, som efter sin förening, för vars rättsliga reglering könsmotsatsen tydligen ansetts sakna betydelse, skola förbliva lika fria i sin verksamhet som förut, om de än mot varandra åtagit sig vissa 'etiska' förpliktelser, vilka dels, där de ej uppfyllas, ersättas av vissa rättsplikter, dels, för sitt bättre uppfyllande, fullständigas av vissa juridiskt utkrävbara rättigheter, t. ex. till underhåll. Lagen skulle därför, enligt denna uppfattning, huvudsakligen inriktas på vad man kallat 'olyckliga' eller 'mindre lyckliga' äktenskap, men egentligen icke alls vidkomma eller 'hava någon betydelse för' eller 'någon som helst störande inverkan på normala äktenskap' för att citera ett par av utskottets uttryck (sid. 11).

Hela denna konstruktion av äktenskapsrätten är dock lika felaktig som 'olycklig' och vilar på en formalistiskt juridisk uppfattning av äktenskapet, vilken har föga beröring med verkligheten, liksom den har föga samklang med nu gällande giftermålsbalk, som ingalunda är inriktad på

de s. k. 'olyckliga' äktenskapen. När utskottet (sid. 11) förmenar, att den såväl i avslagsmotionerna som i herr Welins m. fl. motion uttalade farhågan, att den nya lagen skulle göra äktenskapet till ett slags bolag, icke blott vore ogrundad, utan även beroende av en 'missuppfattning av äktenskapslagstiftningens uppgift', så visar detta att utskottet varken förstått motionerna eller verkligheten. Bolagskaraktären är ofrånkomlig, så vitt äktenskapslagstiftningen verkligen skulle hava den uppgift, som utskottet anger och förslaget tydligen fullföljer, och som även motionerna ansett förslaget fullfölja, men som de tillika ansett icke böra vara denna lagstiftnings uppgift. Äktenskapslagstiftningens verkliga uppgift är visserligen icke 'att bestämma äktenskapets väsentliga innehåll', vilket utskottet förklarar vara 'av etisk natur', men icke heller 'endast att reglera äktenskapets yttre, mera materiella sidor' på sätt utskottet antytt, utan snarare att reglera de förhållanden, som uppstå därigenom att individen samtidigt tillhör den gemenskap, som ur en viss synpunkt betecknas såsom äktenskap, och ändock fortfar att vara en 'fri individ'; att betrakta detta som liktydigt med reglering av 'ett komplex av materiella rättigheter och skyldigheter *makarna emellan*' och av 'fall av konflikt *mellan makarna*', är alldeles för ensidigt och inskränkt.

För den uppfattning, som ligger bakom nu gällande giftermålsbalk och som ännu — trots den 'förvirrande motsats mellan lagen och rättsuppfattningen', som utskottet felaktigt trott sig finna (sid. 4), därför att utskottet självt låtit sig förvirras av sin missuppfattning rörande båda — torde vara i stort sett härskande, åtminstone inom landsorterna, utgör äktenskapet icke ett blott kontraktsmässigt förhållande *mellan* två individer, utan är tillika, såsom både stat och kommun, självt en enhet, *till* vilken dessa individer stå i visst förhållande, och som utgör en makt *över* dem båda, hemmet, vilket icke är allenast föremål eller objekt för makarnas verksamhet, utan ett slutet samhälle, varinom de båda skola såsom medlemmar vara verksamma. Utskottet far alldeles vilse, då det (sid. 11) säger, att 'enheten i äktenskapet blir icke lidande därigenom att *grunden* för den samma i överensstämmelse med vår tids etiska uppfattning förutsättes vara, *ej mannens bestämmanderätt*, utan kärlek och under ömsesidigt hänsynstagande vunnen endrätt *mellan makarna*'. Den hittills varande grunden är varken 'mannens bestämmanderätt' eller, såsom kanske vore ett riktigare uttryck för åtminstone lagberedningens något feministiska uppfattning, hustruns lydnad mot mannen, utan tvärtom båda makarnas underordnande under hemmet, för vilket mannen av lagen utåt ålagts *ansvaret* och därför tillagts *skyldigheten* att vid behov av ett avgörande eller ett

yttre handlande — jfr 1734 års GB. 9: 1 angående mannens målsman-
skap, vilket avser just hans legitimation i förhållande till myndigheter och
andra, *men icke förhållandet till hustrun* — bestämma. När utskottet icke
varseblir denna *skyldighet*, utan endast märker *rättigheten*, står detta i full
samklang med hela den åskådning, vartill utskottet anknutit och vilken
över huvud icke förstår ett dylikt betraktelsesätt, men därför också för-
kastar det såsom grå teori — vilket är det vanliga slagordet mot allt, som
man icke förmår vederlägga.

Med fasthållande av den sålunda antydda riktiga utgångspunkten,
kan det nutida svenska äktenskapet anses innebära *dels* uppkomst och fort-
varo av en hemgemenskap, ett hemsamhälle, därigenom att en kvinna så-
som hustru flyttat över till en man — eller undantagsvis tvärtom — i
syfte att hustrun skall vårda och styra det gemensamma hem, vilket man-
nen genom sin verksamhet har att försörja, d. v. s. förskaffa nödigt under-
håll till täckning av löpande och framtida behov, *dels* uppkomst och fort-
varo av ett härpå grundat och till hemmet koncentrerat personligt förhål-
lande och monogamiskt samliv mellan makarna. Såväl den 'etiska' plikten
till trohet och hjälp, som ock den juridiska underhållsskyldigheten och
egendomsgemenskapen i de nu varande äktenskapen bottna icke i makarnas
inbördes förhållande såsom 'fria individer', utan däri att dessa individer
inträtt i hemgemenskapen och därmed ålagts bestämda förpliktelser till
denna, vilka väsentligen inskränka varderas ställning av 'fria individer'.
Mannens försörjningsplikt blir för honom den förnämsta, och den begrän-
sar förty hans frihet att ensidigt fullfölja sina individualistiska mål;
ansvaret för hustru och hem kan han icke flytta över på annan eller
fritaga sig från, men å andra sidan kan icke pliktens fullgörande av hem-
mets medlemmar utkrävas i rättegångsväg: att utskottet häri ser en olägen-
het för hustrun (sid. 11), stryker under dess totala brist på förståelse för
den *rättsliga* skyldighetens karaktär av skyldighet *i förhållande blott till
samhället*. Hustrun blir å sin sida förpliktad till hemverksamhet, d. v. s.
att avstå från självförsörjning och utomhusarbete i den mån sådant är
med hemverksamheten, som består i vårdnad och styrsel av hemmet, oför-
enlig. Makarnas inbördes förhållande påverkas ej härav: om hustrun exem-
pelvis biträder mannen vid jordbruket eller å kontoret, så är detta icke
uttryck för någon hennes försörjningsplikt eller försörjningsverksamhet
utåt, utan allenast en inre anordning, och likaså om ena maken av om-
ständigheterna tvingas att helt eller delvis inträda i den andras ställe:
ansvaret och ledningen ligga med hänsyn till försörjningen principiellt å
mannen, och med hänsyn till vårdnaden å hustrun.

Granskas *lagförslaget* från denna utgångspunkt, så måste till en början fastslås, att de invändningar däremot, som gjorts såväl i samtliga avslagsmotionerna som principiellt även i herr Welins m. fl. motion, äro i allo väl grundade och ingalunda, såsom utskottet trott, beroende av något slags lekmannamissförstånd rörande det juridiska innehållet i förslaget. Missförstånden ligga helt och hållet å deras sida, som på dylikt sätt sökt bortförklara den bristande överensstämmelsen mellan lagförslaget och den faktiska verklighet, på vilken motionerna byggt. När sålunda utskottet såsom felaktig avvisar motionernas anmärkning, att förslaget skapat ett »inblandande av domstol i allehanda husliga tvister» eller infört »i det enskilda hemlivet en främmande makt, domstolen», så är tvärtom avvisandet beroende av ett formellt, men i sak felaktigt åtskiljande af »husliga tvister» å ena samt förvaltnings- och underhållstvister å andra sidan. Det kan väl vara, att utskottet vill fatta »husliga tvister» såsom rent personliga stridigheter och de övriga såsom ett slags yttre tvister mellan makarna såsom fristående förmögenhetsobjekt och motparter, men ett sådant särskiljande strider mot den hävdvunna uppfattningen, för vilken båda slagen av tvister äro »husliga», ej minst därför att även de personliga regelmässigt hava sin grund eller utmyнна i ekonomiska tvister rörande underhåll eller förvaltning. Skulle utskottet mena, att förslagets nya förmögenhetsordning nödvändiggör en uppdelning av de »husliga tvisterna», så skulle därmed allenast än skarpare understrykas riktigheten av motionernas anmärkning, i det att denna just går ut på, att lagförslaget bryter sönder hemmets slutenhet och förvandlar till offentligt vad som varit och efter deras mening uppenbarligen bör vara »husligt».

Lika felaktigt är utskottets påstående (sid. 12), att motionernas anmärkningar mot den nya giftorätten som framkallande »ömsesidigt mistroende och vaksamhetsförhållande makarna emellan», skulle bero »på bristande kännedom om förslaget». Tvärtom måste ett frågetecken sättas vid utskottets egen antydan, att förslaget icke skulle ge make »större rätt eller intresse att övervaka andra makens förvaltning än hustrun nu har i fråga om mannens förvaltning». Innehållet i den nya övervakningsrätten (samtycke till avlåtelse och pantförskrivning) är visserligen likartat med innehållet i den gamla, men dels kompletteras detta i den nya av en *rättsplikt* enligt kap. 5 § 11 till affärsupplysningars lämnande, en plikt vars exigibilitet helt och hållet beror av processreglernas, icke av äktenskapsrättens utveckling, dels och framför allt är den nya övervakningsrättens omfång betydligt större än den gamlas, i det att denna senare blott avsett hustruns enskilda egendom under mannens förvaltning, men den nya avser mannens eget giftorättsgods och, då detta alltid utgör en

odelad komplex, såväl den del därav, vilkens hustruns giftorätt omfattar, som den, vilken blir mannens behållna del. Onekligen verkar därjämte övervakningsrätten psykologiskt och juridiskt olika, om den avser den övervakandes egen egendom, än om den riktas mot egendom, som juridiskt tillhör den andre, men vari den övervakande har en viss, först framdeles realiserbar rätt. Men härtill kommer, att vid egendomsgemenskap och samfäld förvaltning i alla normala fall både yttre och inre anledningar saknas för hustrun till misstro och vaksamhet, då ingen som helst motsättning finnes mellan olika förmögenhetsmassor och förmögenhetsintressen, under det att i alla normala fall enligt förslaget två särskilda sådana massor och intressen stå vid sidan av och delvis mot varandra: den ena parten behöver tillse, att den andres förvaltning — oberoende av vanvård, som föranleder vederlag — icke blir sämre och mindre givande än hans egen för att icke vid blivande bodelning av den andres gods få mindre än denna av hans, liksom ock för att redan från början skydda sina eventuella, genom kap. 13 §§ 2, 5—9 lagligen erkända och framhållna, vederlagsanspråk, vilka icke kunna realiseras, om intet finnes. Man skall vara tämligen blind för de vanliga erfarenheterna av ekonomiska motsatsintressens verkningar, för att såsom utskottet blunda för dessa förhållanden och inrikta kritiken så helt på sidan av själva saken, som utskottet gjort, såvida ej utskottet rent av vill förneka, att ekonomiska motsatsintressen här föreligga i trots av den rättsliga gemenskapens upplösning och ersättande med legal säregendom och särförvaltning men i ty fall finnes uppenbarligen intet annat, som kan övertyga utskottet, än den dyrköpta erfarenhet, lagens blivande tillämpning med all säkerhet kommer att giva.

Det andra, som en granskning av lagförslaget ger anledning anmärka, är dess *strävande efter formell likställighet* med bortseende från de reala olikheter mellan man och hustru, som all formell likställighet till trots fortbestå. Förslagets ivrigaste förespråkare inom utskottet hava nödgats erkänna, att en faktisk och reell likställighet icke är möjlig, och att den, som tror annorlunda, behärskas av en illusion, då det faktiska förhållandet är så djupt rotat, att ingen lag kan ändra detsamma, ja man har t. o. m., då det gällt skuldförhållandenas reglering i kap. 7, medgivit, att mannen är och måste vara den bärande personligheten. Man frågar sig då ovillkorligen, vartill det tjänar att i lagtextens avfattning och i de legala rättigheternas och skyldigheternas formella gestaltning ingen hänsyn taga till den erkända reala olikheten, utan i stället skapa en form, som icke motsvarar eller täcker innehållet, och om det inte vore mera överensstämmande med tidens krav på andra områden att söka former som i likhet med de gamla vore *anpassade efter den verklighet*, för vilken de givas.

Svaret blir emellertid, att de s. k. »intresserade kvinnokretsarna» fordrat denna formella likställighets genomförande och att man trott sig kunna utan fara tillmötesgå detta krav, då det blott gällt formen — det är dock ovisst, om inte lagberedningen i detta stycke gått längre än utskottet och verkligen avsett en reell likställighet trots dennas faktiska omöjlighet: därpå tyda de bestämmelser i lagförslaget, som avsett att i vissa fall ersätta den reela olikheten med en formell privilegiiställning för hustrun, som skulle utjämna densamma, men som utskottet i åtminstone en punkt, kap. 5 § 12, sökt borttaga. Både utskott och lagberedning förbise emellertid, att dessa »intresserade kvinnokretsar» icke äro typiska för de verkliga hemkvinnorna, och att just samma »intresserade kvinnokretsar» äro de, som mest energiskt och målmedvetet söka framdriva ej mindre, att kvinnorna skola begagna de rättigheter, som de erhålla, och icke, såsom inom utskottet ansetts önskligt och troligt, låta männen fortfarande få fullmakt i enlighet med förslaget, än också att kvinnorna, tvärtemot förslagets uppgivna syfte, skola fasthålla vid utomhusverksamheten med dess för hemverksamheten ödesdigra följder.

Det egendomliga är, att förslaget påståtts hava till *syfte att konsolidera hem och familj* på ett, såsom det av icke konservativa män stundom brukar uttryckas, 'i sann mening konservativt sätt', icke blott därför att det, såsom även utskottet anser (sid. 6), är så enkelt, utan också därför att det skulle slå fast blott vad som redan är allmänt vedertaget. Enkelheten är i viss mån oförneklig, men den innebär tillika ett förenklande av problemen, vilket icke ger en verklig lösning. Och vad som möjligen är allmänt vedertaget i storstaden, är icke detta ute i landet, men i Sverige betyder landet vida mera än storstaden för folkets liv och utveckling. Förslaget söker i själva verket förena oförenliga ståndpunkter både beträffande förmögenhetsordningen, som skall vara särskild och dock gemensam, och beträffande hustruns hemverksamhet, som skall vara huvudsak och dock icke måttstock. Å ena sidan söker förslaget, såsom det vid föredragningen i utskottet uttalades, stärka hustruns möjligheter till självförsörjning och verksamhet utom hemmet, *där hon vill hava en sådan*, å den andra söker det höja hemverksamhetens värde i kvinnans ögon genom dess likställande med 'tillskott i penningar' till underhåll och dess upptaxering vid avräkning mellan makarna enligt kap. 5 §§ 2, 6. Huruvida detta försök att få hustruns benägenhet att, som det sagts, 'vara snäll och stanna hemma' vittnar om någon större psykologisk skarpblick, må lämnas därhän, men visst är, att det skarpt understryker riktigheten av den såväl i avslagsmotionerna som i herr Welins m. fl. motion uttalade meningen, att förslaget i verkligheten, alla välvilliga avsikter hos lagskrivarna till

trots, kommer att verka upplösande på hemmen; om resultatet av den goda viljan blir motsatsen till det man velat, så är visserligen viljan lofvärd, men krafternas bristfällighet icke mindre beklaglig. Det förhåller sig nämligen dels så, att 'verksamhet i hemmet' till sin egen natur aldrig kan vara försörjningsverksamhet i samma mening som mannens, icke ens fast utskottet (sid. 19) fullt gillat lagberedningens uppfattning av båda verksamhetsformerna såsom allenast olika sätt att 'bidraga till familjens underhåll', dels så att hustruns hemverksamhet är i egentligaste mening *högst personlig* och därför fullständigt ojämförlig med förvärvsverksamheten utom hemmet, som alltid kan i pengar värderas och genom lejd kraft utföras. Lagförslaget möjliga syfte att konsolidera hemmet och, såsom utskottet säger giva 'den i hemmet arbetande hustrun' en mera tryggad tillvaro (sid. 5) förfelas dels därigenom att hemverksamhetens värde skall mätas efter utomhusverksamhetens såsom norm i stället för tvärtom, varigenom utomhusverksamheten framstår och framställs som den högre, dels därigenom att lagen, såsom utskottet anser riktigt (sid. 11), låter det personliga förhållandet, vilket är det i äktenskapet centrala men aldrig kan såsom även utskottet erkänner (sid. 5), av lagstiftningen regleras, vika för ett ekonomiskt, varigenom det hela förvandlar karaktär och faran för äktenskapets succesiva materialisering starkt ökas utan att kunna hejdas av utskottets förhoppningar i motsatt riktning (sid. 11).

Alldeles utan samband med utvecklingen och verkligheten är dock förslaget ingalunda. Tvärtom har det tagit sikte på en *vid sidan av den vanliga och nedärvda uppfattningen av äktenskapet i senare tid uppkommen motsatt åskådning*, vilken har sin egentliga rot i de s. k. 'stockholms-äktenskapen', varunder många sinsemellan ganska olika företeelser kunna rymmas. Att 'gifta sig på stockholmska' kan betyda uppkomsten av ett konkubinät, som till sitt moraliska värde och sin etiska syftning är fullt jämförlig med ett äktenskap, fast det saknar det äktenskapliga bandet, men det kan ock betyda en vida lösare förbindelse. I varje fall innebär det för båda kontrahenterna full frihet att när som helst avbryta sammanlevnaden och att under densamma fullfölja vardera sin yttre verksamhet; ej sällan följer med förbindelsen avsiktlig barnlöshet. Sedermera har denna frihetsuppfattning inflyttats inom äktenskapet på det sätt, att kontrahenterna av varjehanda skäl ansett sig böra ingå formligt vigselfäst äktenskap med varandra men under ömsesidig förutsättning, att det formella äktenskapsbandet icke får hindra den frihet och det personliga oberoende, som juridiskt tillkommer konkubinätets kontrahenter ifråga om deras arbete och verksamhet som 'fria individer' oberoende av den hemgemenskap, som till en viss grad även där finns, *men för vilken det*

rättsliga ansvaret saknas: naturligtvis framstår förhållandet för parterna själva i en mera förskönande dager, men i sak kan det knappast annorlunda karakteriseras. Att här en motsats finnes mellan form och innehåll ur det gamla äktenskapets synpunkt, är uppenbart, och lagberedningen har genom sitt förslag till ny äktenskapsrätt velat övervinna motsatsen genom innehållets avskaffande i tro att denna nya äktenskapsuppfattning redan vore allmän! Beredningen säger sig hava velat hejda 'äktenskapsfrekvensens sjunkande och det ökade antalet konkubinater' (motiven sid. 159); och då den förmenat, att obenägenheten 'inom vissa samhällslager' för äktenskap haft sin grund i det intrång i kvinnans självständighet och självbestämmerätt, som äktenskapet *på grund av målsmannskapet* innebär' — det är dock i verkligheten icke målsmannskapet, utan den allmänna bundenheten och plikten, som utgöra den yttersta grunden för sagda obenägenhet — så har beredningen försökt finna en äktenskapsform, som icke skulle avskräcka kvinnorna från att ingå i äktenskap. Men detta har ej kunnat ske, utan att äktenskapet gjorts till blott form; man har nöjt sig med skenet och skalet och velat kasta bort den gamla kärnan, som man trott vara murken eller alldeles förtorkad, och man har icke insett eller velat inse, att kvinnornas obenägenhet, där den förefunnits, kan genom förslaget komma att ersättas av männens.

Det *äktenskap, lagförslaget reglerat*, kan, på grund av sin uppenbara likhet i personligt avseende med motsvarande företeelse i det gamla Rom, kallas ett *fritt äktenskap* i motsättning till det gamla *hemäktenskapet*. Men i Rom bestodo båda vid sidan av varandra, och det var icke genom lagstiftning, utan genom praxis som det fria äktenskapet efter hand trängde ut hemäktenskapet med dess starka pliktband och rättsliga enhetskaraktär. Man hade då kunnat vänta, att åtminstone utskottet skolat finna skäligt att tillmötesgå det motionsvis framburna önskemålet om två legala system, ett för hemäktenskapet, ett för det fria äktenskapet, så snart det genom dessa motioner blivit uppenbart, att det gamla hemäktenskapet ännu lever och att den gamla giftermålsbalken i all sin skröplighet fortfarande av många anses som ett riktigare uttryck för detta hemäktenskap. Det är sant, som utskottet säger (sid. 13), att i främmande länder med flera legal-system dessa dock betytt ett steg till större enhetlighet, därför att tidigare ändå flere system funnits, och att hos oss enhetligheten genom flere systems införande skulle uppgivas. Men uppgivandet beror i så fall därav, att förslaget självt inför en splittring av äktenskapsrätten genom det fria äktenskapets upptagande, oaktat hemäktenskapet fortlever. Det ena är allenast en konsekvens av det andra. Och då utskottet (sid. 14) menar, att intet »verkligt behov av det gällande förnögenhetssystems bibehåll-

lande» skulle finnas, så är detta påstående alldeles ogrundat. Såsom utskottet framhåller, ger förslaget möjlighet till införande dels genom förord av fullständig egendomsskillnad, dels genom generalfullmakt av gemensam förvaltning, varjämte genom gåva från hustrun av all hennes egendom till mannen med förbehållen giftorätt i den samma förvaltningen kan helt läggas hos mannen såsom ensam ägare; men på ingen av dessa vägar når man fram till det för den nuvarande ordningen utmärkande.

Utskottet har icke heller velat tillåta detta på den grund, att ett oåterkalleligt förvaltningsuppdrag utan redovisningsskyldighet skulle för hustrun innebära 'ett slags självmyndiggörelse', som dels vore alldeles stridande mot modern rätt, dels komme att äga rum vid en tid, 'då kvinnan vanligen är minst fallen för försiktighet och kritik gent emot sin man' (sid. 14). Häremot bör anmärkas först och främst, att den nuvarande förmögenhetsordningen varken juridiskt eller sakligt innebär något förvaltningsuppdrag från hustrun, enär dess grund är den att hemmet såsom subjekt ipso jure uppbär hela den förmögenhet, makarna utan särskilt förbehåll infört såsom omedelbart gemensam; skall denna ordning genom förord för framtiden möjliggöras, så måste alltså förordet avse icke allenast förvaltningen utan *främst egendoms-gemenskapen såsom dess förutsättning*, men därmed bortfaller hela det för övrigt i sig självt ohållbara och ojuridiska resonemanget om självmyndiggörelse, liksom invändningen om kvinnas brist på kritik mot mannen vid äktenskaps ingående icke har större betydelse framdeles än hittills, snarare tvärtom.

Lagförslagets genomförande i enlighet med utskottets tillstyrkande skulle säkerligen i hög grad öka *skilsmässornas antal*, dels därigenom att förslaget, i motsats till gällande lag, som ännu bevarar hemäktenskapet, i dettas ställe sätter det fria äktenskapet och i full konsekvens härmed genom kap. 5 § 7 ger legal sanktion åt sammanlevnadens godtyckliga upphävande vid söndring, dels därigenom att de rättsliga utvägar, förslaget anvisar för varjehanda tvisters slitande, av lagen självt framställts icke såsom avsedda för dessa fall, utan tvärtom såsom allmängiltiga, och som därför säkerligen komma att av makar direkt och indirekt utnyttjas såsom medel för den egna frihetens individualistiska självhävande. Lagförslaget har tydligen infört reglerna härom i viss mån för att fördröja användningen av hemskillnads- och skilsmässoinstituten. Häremot måste dock erinras, att lika riktigt och naturligt det är att söka hindra eller *försvåra skilsmässa vid hemäktenskap*, lika både lönlöst och olämpligt är det att så göra i fråga om de fria äktenskapen; det vore såsom att bära vatten i ett säll och medför allenast en onödigt och uppslitande förlängning av ett

samliv, som borde brista, därför att *dess* nödvändiga förutsättning, som icke är plikten, utan allenast kärleken och endräkten (jfr sid. 11) brustit. Utskottet har, lika litet som förslaget, här velat godkänna sin egen utgångspunkts naturliga konsekvenser, utan ävlats att anlägga synpunkter, som endast passa för hemäktenskapet. I detta sammanhang må erinras, att förslaget fullständigt förbiser det religiösa äktenskapet, vilket dock genom såväl vigselregelns fortfarande erkända karaktär av kyrkolag som den kyrkliga äktenskapsrättens fortbestånd både för den svenska kyrkan och för de erkända främmande trosamfunden, förblir även borgerligt rättsligt likställd med det exklusivt av giftermålsbalken reglerade äktenskapet. Detta betyder, med förslagets avfattning, att vad som nu kyrko- eller religionsrättsligt möjligen utgör och fortfarande skulle utgöra en erkänd ovillkorlig äktenskapsförpliktelse enligt den nya borgerliga lagen skulle kunna underlåtas i kraft av en individuell rättighet, som genombryter hemäktenskapet: därmed införes även i detta ett upplösande moment, som nu saknas.

Mot lagförslaget bör slutligen ur principiell synpunkt anmärkas, att *dess giftorättssystem* i grunden står i strid med *dess* egna utgångspunkter; följdriktigast hade varit att införa full egendomsskillnad och särförvaltning. Häremot har dock invänts, att, enär mannen i regel är ensam förvärvande, hustrun ofta skulle, när ingångsförmögenhet saknas, utgå ur äktenskapet lika tomhant som hon gick in, fastän måhända mannen genom hennes sparsamhet kunnat öka sin egendom. Bortsett från att förslagets förfäktare alltid betrakta mannen med största misstro och hustrun med rent barnslig tilltro, måste erinras, att med egendomsskillnaden mycket väl kan förenas viss arvsrätt för efterlevande hustru, och att för skilsmässa rätten skulle kunna tilläggas makt att ordna den ekonomiska frågan även med hänsyn till nämnda omständigheter. Vad åter makes arvsrätt enligt förslaget angår, synes den samma knappast försvarlig, då den i grunden har precis samma karaktär som giftorätten och därför borde vara uttömd med denna: både giftorätt och arvsrätt förutsätta en viss gemenskap mellan parterna, vilken i fråga om makar är den samma både för giftorätten och arvsrätten.

Förslagets giftorätt är byggd på tanken, att äktenskapet innebär krav på viss egendomsgemenskap. Denna tanke är riktig vad hemäktenskapet angår, men icke i fråga om det fria äktenskapet, och förslagets giftorätt skiljer sig ock från den nuvarande därigenom, att den nuvarande avser gemenskap under äktenskapets bestånd och med hänsyn även till förvaltningen, den nya blott vid *dess* upplösning och oberoende av den legala särförvaltningen. I det fria äktenskapet omfattar gemensamhetsintresset icke egendomen i annan mån än denna så att säga placerats i den gemen-

samma bostaden; i övrigt kunna makarna väl lämna varandra ur avkastningen underhållsbidrag och, såsom även lagförslaget bestämmer, härtill i viss mån förpliktas, men någon verklig egendomsgemenskap mellan de båda fria principiellt självförsörjande individerna ges det icke — lagens tanke att hustru, som uppger självförsörjningen, därmed får ett anspråk på full ersättning av mannen, är för det fria äktenskapets del lika riktig, som den ifråga om hemäktenskapet, där underhållsgrunden är en annan, blir felaktig. Om emellertid till hustruns skydd en giftorätt anses, trots likställighetsprincipen, nödig, så bör erinras att genom förord, som torde bli allmänna, skyddet mer än lätt kan göras illusoriskt och rent formellt. Riktigare vore här ett dotalsystem såsom i romersk rätt.

Såsom riktigt måste däremot anses förslaget om *upphävande av mannens målsmanskap* för hustrun i personligt avseende. Grunden till detta institut har ej varit hustruns oförmåga i ekonomiska ting, utan hemmets slutenhet utåt och hustruns verksamhet allenast därinom: då detta förhållande socialt, kommunalt och politiskt redan är ändrat, finnes ingen anledning att bibehålla det samma civilt. Ett upphävande därav skulle kunna ske oberoende av alla andra ändringar i giftermålsbalken genom bifall till stadgandet i promulgationslagförslaget § 5 mom. 2 jämte förslaget till ändringar i rättegångsbalken. Då det emellertid knappast låter sig av formella skäl göra redan vid denna riksdag, torde förslag härom böra begäras framlagt till nästa riksdag. Målsmanskapets upphävande betyder dock varken fadersmaktens indragning eller husbondeväldets upphörande i den mån frågan gäller hemmet, och ej allenast hustrun som individ eller person. Och för hustrun borde det icke anses mera nedsättande att såsom medborgare i hemmet vara underkastad detta hems utåt ansvariga organ, mannen, än det är för en var statsborgare att vara underkastad statens självskrivna organ. Någon svårighet att, i fall av oförmåga hos mannen eller t. o. m. på grund av förord, möjliggöra denna organställnings överflyttande på hustrun torde heller icke finnas, såsom blivit även motionsvis antytt. Men utskottet, liksom lagförslaget, ser icke till verkligheten, utan till formen, därför att det är allenast den formella likställigheten som de åsyfta, t. o. m. på bekostnad av reala värden, såsom bäst visar sig i lagförslaget om äkta barn och dess stadganden om domstols trädande i faderns ställe, när man och hustru ej kunna enas rörande barns uppfostran.

Med stöd av vad sålunda anförts nödgas jag yrka *avslag å utskottets förslag*. Men då jag anser berättigat, att det fria äktenskap, som redan i sak finnes, även formellt regleras utan att insnöras i hemäktenskapets tvångströja, varigenom syftet med dess reglering skulle förfelas, liksom att hemäktenskapet fortfarande bör efter sitt innehåll ordnas utan

att intvingas i former, som blott passa för det fria äktenskapet, och då jag tillika är övertygad, att lagförslagets uppfattning om det fria äktenskapet såsom ensamt motsvarande våra dagars allmänna mening dess bättre är ogrundad — vore den grundad, skulle jag visserligen tillstyrka förslaget såsom väl avpassat för ett folk på förfall — så finner jag lämpligast att med avslaget förbinda en begäran om utarbetande av nytt förslag till giftermålsbalk. Samma yrkande har framställts av herr Rogberg i hans principreservation, till vilken jag i alla dess delar yrkat bifall.»

2:o) *vidkommande de särskilda lagarna:*

Giftermålsbalk.

3 KAP.

Vid 7 §.

av herrar *Klefbeck, Leo* och *Söderberg*, vilka, under hänvisning till den av herr *Klefbeck* väckta motionen angående stadgandet i första stycket av denna paragraf, anført:

»Ifrågavarande bestämmelse infördes i den nyligen antagna lagen om äktenskaps ingående och upplösning. Något praktiskt behov av densamma har icke påvisats. Någon olägenhet av att en sådan bestämmelse saknades har oss veterligen icke yppats under hela tiden före den nya lagens antagande.

Sedan den antogs, har den i praktiken visat sig medföra mycket besvär och vålla förargelse. Visserligen påstår utskottet, att besväret kan minskas genom att kvinnans samtycke lämnas skriftligt. Detta kan sägas vad kvinnan beträffar. Men mannen, som begär äktenskapsbetyget och i de allra flesta fall icke innehar något kvinnans medgivande, emedan det aldrig fallit honom in, att ett sådant kunde behövas, han måste underkasta sig besväret att antingen resa eller skriva till fästmon och kan först efter erhållet svar infinna sig hos sin pastor. Särskilt på landsbygden kan härav stor tidsspillan vållas.

Utskottet säger, att det är av vikt att förebygga, att en präst skall behöva kungöra ingående av äktenskap mellan en man och en kvinna, som icke lämnat sitt samtycke. Utskottet erkänner dock självt, att något sådant säkerligen mycket sällan kommer att inträffa. Oss veterligen har

det hittills aldrig inträffat. På landsbygden, där prästen känner nästan varje församlingsbo, torde säkerligen aldrig någon ha mod att komma in på pastorsexpeditionen med en sådan begäran. I stad torde det säkerligen aldrig heller komma att inträffa. Ty den person, som skulle vilja skandalisera en kvinna genom ett dylikt förfarande, skulle juridiskt icke skada henne, men väl sig själv.

Vidare skulle han blott i mycket ringa grad vinna sitt syfte, då kungörandet av hans äktenskapsbetyg försvinner bland de många andra lysningskungörelserna. Sitt uppsåt att väcka skandal kan han däremot utan att behöva infinna sig hos pastor och utan risk för sig själv, men mycket verkningsfullare vinna genom att annonsera i tidningarna.

Utskottet tror, att olägenheterna av bestämmelsen skola försvinna, när den blivit tillräckligt känd. Vi tro, att detta kommer att dröja mycket länge. Till vår kännedom har kommit, att helt nyligen till och med en universitetsbildad jurist bestritt, att det här omtalade stadgandet existerade.

Att bibehålla ett blott några år gammalt stadgande, som icke gör något som helst gagn, men som under den tid det praktiserats i allmänhet uppfattats såsom trakasserier och endast medfört besvär, utgifter och förgelse, synes oss varken nyttigt eller nödigt.

På grund härav hava vi yrkat bifall till motionen eller att första stycket av 3 kap. 7 § måtte utgå.»

5 KAP.

Vid 1 §.

av herr *Reuterskiöld*, som anförde:

»Förslaget tager i sin av utskottet tillstyrkta avfattning sikte allenast på de fria äktenskapen. Då emellertid hemäktenskapen måste önskas bibehållna, bör särskilt detta kapitel, i enlighet med herr Welins m. fl. motion, så omarbetas, att hemäktenskapen icke av lagen ens indirekt underkännas och därmed kvarstå allenast i sina religiösa former och under viss konflikt mellan den borgerliga rätten och kyrkosamfundens rätt. Naturligtvis måste hemäktenskapets och hemmets inre förhållanden helt bero av hemmets egen ordning, den må kallas rätt eller sed, men vissa allmänt gällande principer för dem kunna även i lagen erkännas, när detta ansetts för de fria äktenskapens del önskvärt.

Lagförslaget uttryck »bistånd» synes i enlighet med herr Westmans motion böra ersättas med »hjälp» och orden »i samråd» utbytas mot »efter samråd endräktigt», icke därför att detta blir »verkningsfullare», såsom utskottet (sid. 17) genom en kritik på sidan om saken förmenat vara avsett, utan därför att härigenom, erkännes, både att ett beslutande av make på egen hand må förekomma, och att även då enhetens intresse bör beaktas. Därför skulle ett utbyte av orden »för familjens bästa» mot »för det gemensamma hemmets bästa» skarpare understryka hemmets karaktär av överordnat samfund. Tillika borde enheten betonas genom intagande redan i denna paragraf av den i § 15 behandlade namnregeln, dock med den ändring, som i herr Hellbergs motion föreslagits, och under angivande i lagen själv, icke genom hänvisning blott till kunglig förordning, av sättet för namnförbehålls görande.

Vad utskottet (sid. 17) mot herr Welins m. fl. motion anmärkt, att den mera än förslaget främjar en riktning, som motionen själv ogillar, visar blott, att utskottet förbisett, att enligt motionen såväl underhålls- som personliga förhållanden böra förbli »husliga», och att hemäktenskapets enhet icke genom den i motionen angivna ordningen, men väl av den för det fria äktenskapet i lagen stadgade ordningen äventyras.

Jag har därför yrkat följande lydelse av § 1:

Sedan man och kvinna äro sammanvigda, erhåller hon hans släktnamn och följer hans stånd och villkor. Man och hustru äro skyldiga varandra trohet och hjälp; de skola efter samråd endräktigt verka för det gemensamma hemmets bästa.

Vill hustrun bära sitt eget eller sitt och mannens namn i förening, göra därom före äktenskapets ingående anmälan till den, hos vilken lysning sökes; och skall bevis härom för vigselförrättaren företes.»

Vid 2 §.

av herr *Reuterskiöld*, som anförde:

»Även om för de fria äktenskapen fastställes en försörjningsplikt för båda makarna efter förmåga, så bör dock för hemäktenskapens del mannens försörjningsplikt erkännas även av lagen. Denna plikt är i gällande rätt erkänd, och hänvisningen i boskillnadslagens § 24 till makarnas skyldighet att, »ändå att de vunnit boskillnad», var efter sin förmåga bidra till underhållet, innerbär allenast erinran därom, att före boskillna-

den båda bidragit *därigenom att egendomen var gemensam*; förvaltningens handhavande genom mannen har dock sin grund just i hans försörjningsansvar och försörjningsplikt, och förhållandet är alltså icke jämförligt med vad i det fria äktenskapet gäller. Med stöd av det sagda och vad i principreservationen anförts har jag, i anslutning till delvis herr Westmans, delvis herr Welins m. fl. motioner yrkat följande omformulering av § 2:

För hustru och hem är mannen försörjningspliktig; vare dock hustrun, där hon har egna medel, skyldig att efter sin förmåga bidra till underhållet. För hemmets vård och bestånd äro makarna ansvariga en för båda och båda för en. Är mannen till försörjning oförmögen, träde hustrun i hans ställe, där hon är därtill i stånd.»

Vid 3 §.

av herr *Reuterskiöld*, som anförde:

»Genom hänvisningen till seden visar förslaget här som på andra ställen, att måttet för de skyldigheter, som stadgats, icke kan ges av lagen utan av hemmens observanser; felaktigt är dock att hänvisa till dessa så att säga i genomsnitt sådana de kommit till uttryck i seden, då tvärtom för varje hem bör gälla dess sed. Förslagets uttryck »särskilda behov» är ävenledes för allmänt och borde ersättas av »personliga behov». Av paragrafens bestämmelser är egentligen den om medels tillhandahållande av någon betydelse. Jag har därför yrkat följande formulering av § 3:

Försörjningspliktig make skall i skäligen poster tillhandahålla andra maken de, med hänsyn till makarnas levnadsförhållanden, för den gemensamma hushållningen och, där andra maken saknar nödiga egna medel, för dess personliga behov erforderliga penningmedel.»

Vid 5 §.

av herr *Reuterskiöld*, som anförde:

»Skall denna paragraf någonsin komma till användning, har äktenskapet redan nått sin bristningsgräns; och då dess intagande i lagen medför erkännande av principen om domstols inblandning i angelägenheter, som äro »husliga», såvitt de icke angå fattigvården, hemställer jag

att denna paragraf avslås.»

Vid 6 §.

dels av greve *Spens*, som anförde:

»I denna paragraf giver lagen makarna, i det fall att bägge makarna hava egna tillgångar, anvisning att efter varje kalenderårs utgång göra en avräkning sig emellan beträffande utgifter, som överstiga, vad enligt 2 § i samma kapitel ålegat dem att var för sig tillskjuta för familjens underhåll. För sådant ändamål skall då jämväl värdesättas hustruns verksamhet i hemmet. Talan om ersättning skall instänmas till domstol under det nästföljande året.

Då dessa stadganden, enligt min mening, lätteligen kunna föranleda misshälligheter i äktenskap samt en obehövlig inblandning av domstol i husliga tvister, har jag yrkat,

att paragrafen skall utgå.

Vid bifall härtill synes 7 § böra delas i två paragrafer, av vilka den ena, omfattande första stycket, skall med bibehållen föreslagen lydelse erhålla nummerbeteckning 6 och den andra, omfattande andra stycket, skall erhålla nummerbeteckningen 7 och följande jämkade ordalydelse:

’Om bidrag till barnens underhåll i fall, som avses i 6 §, stadgas i lagen om barn i äktenskap.’

Hänvisningarna uti 8, 9 och 10 §§ till 7 § skola vidare utbytas mot hänvisningar till 6 §.»

dels av herrar *Pettersson* i Bjälbo och *Rogberg*, som instämt i vad greve *Spens* yttrat,

och dels av herr *Reuterskiöld*, som anförde:

»Den nyårsavräkning makar emellan, som denna paragraf framkallar och till synes vill framkalla, passar icke för hemäktenskapet och är icke för det fria äktenskapet behöflig. Även om man anser, att § 2 i utskottets förslag skapar en avräkningsrätt, som skulle gå längre, om ej begränsningen i § 6 funnes, så måste erinras dels att avräkningsrätten egentligen genom just § 6 framstår såsom innehållen redan i § 2, dels att bevissvårigheterna för längre tid tillbaka skulle realiter upphäva den större rätt, som § 2 i och för sig möjligen skapat. Under sådana förhållanden och då § 6 därjämte innebär fastslående av principen om makarna såsom i allt ekonomiskt parter med motsatta intressen, vilka tarva rättslig form för sitt säkerställande, så torde vara riktigare att utesluta även § 6 och i

dess ställe allenast, i enlighet med herr Welins m. fl. motion, insätta ett stadgande av följande lydelse:

Uppstår mellan makar tvist om underhåll eller bidrag och varder tvisten ej efter medling, som i kap. 14 sägs, bilagd, skilje rätten dem emellan efter ty skäligt prövas.»

Vid 7—11 §§.

av herr *Reuterskiöld*, som anförde:

»Dessa paragrafer äro oförenliga med ett hemäktenskap, och i fråga om fria äktenskap skulle de blott tjäna att fördröja en upplösning, som ligger i dessas egen inneboende natur. Jag hemställer därför

att dessa paragrafer avslås.»

Vid 12 §.

dels av herrar *Rogberg*, *Alexanderson* och *Hederstierna*,

vilka hemställt om bifall till Kungl. Maj:ts proposition oförändrad,

dels av herr *Reuterskiöld*, som anförde:

»Utskottet har så till vida förbättrat förslaget, som det likställt makarna helt och hållet. Men mot sättet härför måste erinringar göras. Hustruns besparingar äventyras lätt, om mannen kan belasta dem med gäld för sina behov; vill man då icke heller medgiva avräkningsrätt enligt förslagets § 6, synes konsekvensen vara, att varken man eller hustru må för egna behov förplikta den andre genom gälds görande. För hustrun uppstå härav inga verkliga svårigheter vid hemäktenskap, då såsom nu mannens samtycke presumeras; och i de fria äktenskapen har hustrun, enligt § 3, en egen kreditbas i sitt underhållsanspråk mot mannen, så snart hon saknar egna nödiga medel, även om krediten blir mera begränsad än enligt förslaget, vilket tvivelsutan allenast vore en vinning.

Beträffande tredje mans ställning blir paragrafens avfattning lätt vilseledande. Den avser nu i första stycket att säkerställa säljaren så snart kreditköpet objektivt, d. v. s. i och för sig, kan anses avse hushållsändamål, även om det in casu icke skulle göra detta; men genom andra

stycket begränsas säljarens betalningsrätt, om han är i ond tro. Hänvisningen till seden minskar hans behov av aktsamhet i fråga om kredits givande, men det borde vara tillräckligt, om å ena sidan, oavsett seden, av omständigheterna in casu framginge, att köpet vore ett hushållsköp, vilket knappast torde erbjuda svårigheter, då kreditköp ej böra underlätas för mera okända köpare, och å den andra kravet på god tro finge ett uttryck i lagen, som icke ens skenbart gäve säljaren en skyldighet att i varje fall undersöka det då föreliggande behovet: att stadgandet tämligen allmänt eljes kommer att så tolkas, torde vara mer än sannolikt.

Beträffande herr Welins m. fl. motion, har utskottet tolkat (sid. 21) den så, att hela andra stycket skulle utgå. Efter min mening har motionen tvärtom äsyftat blott att utesluta den tredje part, som angivits med orden den med vilken rättshandlingen slöts, såsom domare över behovet in casu och ger därmed stöd åt den ovan antydda tolkningens sannolikhet.

Jag har därför ansett § 12 böra erhålla följande lydelse:

Har make gjort gäld, som skäligen kunde anses avse den dagliga hushållningen, hemmets underhåll eller barns fostran och vård, och framgick ej av omständigheterna att gälden gjordes utan syfte att förplikta andre maken, vare jämväl denne för gälden ansvarig, så framt borgenären ej var i ond tro.»

och dels av herr Pettersson i Bjälbo, som anförde:

»Med den av utskottet givna formuleringen äga båda makarna med förpliktande verkan belasta det gemensamma boet med gäld även för den andre makens särskilda behov.

Till det gemensamma boet räknas därvid all såväl makarnas enskilda egendom som dylik skyddad genom giftorätt.

Att åt makarna medgiva en dylik laglig befogenhet i sådan utsträckning kan lätt föranleda ekonomiska svårigheter i många hem och synes mig därför icke tillrådligt.

Jag hemställer därför att i paragrafen orden »eller sina särskilda behov» måtte utgå, varigenom paragrafen får följande lydelse:

En var av makarna äge att för den dagliga hushållningen eller barnens uppfostran med förpliktande verkan jämväl för andra maken ingå sådana rättshandlingar, som sedvanligen företagas för dessa ändamål. Rättshandlingen skall anses vara ingången i syfte att förplikta jämväl andra maken, såvida ej annat framgår av omständigheterna.»

Vid 13 §.

av herr *Reuterskiöld*, som anförde:

»Av herr *Welins* m. fl. motion framgår, att det förfarande, som i paragrafen stadgats, anses medföra större söndring och spänning i äktenskapet, än det som nu praktiseras utan stöd av lag. Utskottet anser (sid. 21) det i motionen föreslagna sättet vara »personligt nedsättande» för vederbörande make. Jag kan icke undertrycka den mening, att tvärtom det av lagen stadgade sättet med domstols förklaring och kungörande om makes obehörighet verkar ännu mera förödmjukande för denne: han får svart på vitt ej blott av andra maken, med vilken han tvistar, utan av den opartiska domstolen om oduglighet. Därför synes den i motionen föreslagna legaliseringen av n. v. anordning böra föredragas. Att samtyckespresumtionen gäller för hemäktenskapen, är uppenbart; att åter i ett fritt äktenskap make genom ensidig akt befriar sig från ansvar för gäld, som göres enligt § 12 är med detta äktenskap fullt förenligt, då dess gemenskap principiellt beror av kärlek, förtroende och frivillighet, och då i den mån underhållsplikt ändock t. v. består denna må vid oenighet i annan ordning göras gällande. Jag har därför i anslutning till motionen yrkat följande ändrade lydelse:

Vill make ej svara för gäld, som nyss är sagd, give det tillkänna genom anmälan till äktenskapsregistret samt kungörelse i allmänna tidningarna och tidning inom orten.»

Vid 15 §.

av herr *Pettersson* i Södertälje, som anförde:

»I likhet med utskottet anser jag det vara lämpligt, att frågan om vilket släktnamn hustrun skall bära regleras i sammanhang med äktenskapets övriga rättsverkningar, och med hänsyn till det bruk, som härutinnan f. n. är förhärskande, finner jag det även riktigt, att huvudregeln blir, att hustrun med vigseln erhåller mannens släktnamn. Från denna regel bör emellertid, såsom även av utskottet erkännes, beredas möjlighet till undantag för det fall att hustrun önskar behålla sitt flicknamn. Men undantaget synes vara allt för snävt begränsat, då det endast medger hustrun rätt att, efter anmälan, få bära sitt eget och mannens namn i förening. Härigenom skulle ingalunda tillgodoses exempelvis kvinnliga affärsidkares, läkares och andra yrkesutövares intresse att fortfarande få bära det namn oförändrat, under vilket de blivit kända. Den av utskottet

anvisade utvägen att sådana kvinnor kunde begagna sig av två namn, ett under utövningen av sitt yrke och ett annat i övriga borgerliga förhållanden, synes nämligen ej tilltalande och lärar för övrigt, såsom utskottet själv erinrar, knappast vidare komma att tillåtas, i händelse, såsom är att vänta, i en särskild namnlag stadgas förbud mot användande av annat namn än det rätta.

På grund av vad jag sålunda anfört, hemställer jag i anslutning till herr Hellbergs motion,

att 5 kap. 15 § måtte erhålla följande lydelse:

Hustrun erhåller med vigseln mannens släktnamn; dock må hon bära sitt eget eller sitt eget och mannens i förening, om hon gör anmälan därom i den ordning Konungen bestämmer.»

6 KAP.

Vid 2 §.

av herr *Reuterskiöld* som anfört:

»Den begränsning av rådigheten över giftorättsgods, som här stadgas i princip, kan icke anses riktig. Vål avser den enligt utskottet (sid. 24) att på en omväg införa ett slags faktisk egendomsgemenskap trots formen av egendomsskillnad, men liksom det i allmänhet anses mindre riktigt att säga ett och mena ett annat, så torde ej heller lagen böra i en än så elegant juridisk förklädnad återinföra ett institut, som den förklarats vilja avskaffa. Härtill kommer, att genom förslaget skulle införas begränsningar i förvaltningsfriheten, som hittills icke ansetts vare sig nödiga eller nyttiga, även om de med avseende å viss egendom, som av annan än ägaren skolat förvaltas, varit tillämpade. Förvaltningssystemet blir icke helt i någon riktning; det är icke samförvaltning, men icke heller särförvaltning, och resultatet blir antingen lagens åsidosättande eller dålig skötsel — alltsammans på grund av dogmen om mannens oskicklighet i förvaltningen av sitt eget gods, när hustrun har giftorätt däri. Om möjligen bakom stadgandet ligger även en misstro till hustruns förmåga av egenförvaltning, så hade likväl för den skull icke mannens förvaltningsfrihet behöft begränsas på sätt nu skett. Ej ens delningsrätten vid upplösning av äktenskap kan principiellt berättiga make till förvaltningskontroll under äktenskapet.

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 9 saml. 1 avd. 17 häft. (Nr 27.) 18

skapet mer än t. ex. arvsrätt berättigar intestatarvinge till kontroll under arvlåtarens livstid; efter min mening är förhållandet fullt likartat. Och den praktiska egendomsgemenskap, som utskottet anser vara åsyftad, den torde i praktiken komma att visa sig bliva alltmera sällsynt; ja begränsningarna i förvaltningsfriheten torde göra förord om enskild egendom till regel, varmed all tillämnad välsignelse av dessa begränsningar faller bort.

Beträffande den lika delningen anser utskottet (sid. 24) den samma självklar för dödsfall och därför ej heller opassande »för de jämförelsevis fåtaliga» fallen av skilsmässa. Nu är det sannolikt, att dessa fall alltmera ökas med de legaliserade fria äktenskapen, men även bortsett därifrån synes det principiellt riktiga vid fria äktenskap vara lika delning allenast av under äktenskapet förvärvat bohag. Om man emellertid vill skapa en giftorätt med lika delning, torde vara nödvändigt att åtminstone icke till giftorättsgods göra all egendom, utan skilja mellan olika slag av egendom och undantaga viss sådan i stor utsträckning.

Jag har därför ansett, att §§ 3—6 borde utgå och i följd härav § 2 erhålla följande lydelse:

Över sitt giftorättsgods råde make som över sin
enskilda egendom. Vid äktenskapets — — — stadgas.»

Vid 3 och 4 §§.

av herr *Reuterskiöld*, som anförde:

»Åberopande vad vid § 2 anförts, har jag yrkat,

att dessa paragrafer avslås.»

Vid 5 §.

av herr *Reuterskiöld*, som anförde:

»Till grund för denna paragraf ligger en riktig tanke, som dock skulle bättre komma till sin rätt, om bohag och arbetsredskap varken vore enskild egendom eller giftorättsgods, utan i anslutning till herr Welins m. fl. motion gjordes till samegendom. Motionen tager närmast sikte på samfällid egendom, men införandet av sådan skulle medföra betydande svårigheter, vilka undgås, om i stället samäganderätt här tillämpades. Vål är samäganderättslagen icke i och för sig särdeles lycklig, men om över huvud samegendom är berättigad, torde det vara i fråga om makars bohag och arbetsredskap; de invändningar mot lagen, som i andra fall kunna med fog göras, borde här icke hava samma betydelse. Från samegendomen borde dock undantagas bohag, som ärvts och medförts från tidigare

hem: inbragt gods. I anslutning härtill har jag ansett paragrafen böra; så avfattas:

Bohag och arbetsredskap i det gemensamma hemmet, som ej utgör inbragt gods, så ock lösören, avsedda för barnens personliga bruk, utgöra samegendom att av båda makarna nyttjas och brukas och samfällt vårdas. Ej må sådant lösöre av make utan andra makens samtycke avhändas eller pantsättas utan så är, att trängande behov kan visas hava varit för handen. Är — — — — — erforderligt.

Har — — — — — utgavs.»

Vid 6 §.

av herr *Reuterskiöld*, som anført:

»Åberopande vad ovan sagts, har jag yrkat,

att denna paragraf avslås.»

Vid 8 §.

dels av herr *Pettersson* i Bjälbo jämte herr *Rogberg*, vilka anført:

»Enär åt det nya giftorättsbegreppet givits vidare omfattning än åt det gällande, kan det ej fela, att de nya giftorättsbestämmelserna, tillämpade å fast egendom, skola påskynda den framträdande, beklagliga mobiliseringen av bondejorden. För att denna mobilisering i någon mån skall kunna motverkas, bör giftorätten i fast egendom på landet begränsas och i anslutning till den lag, som före 1899 var gällande, giftorätten uteslutas i den fasta egendom på landet, som man eller hustru före eller under äktenskapet ärvt eller förut förvärvat. Utskottet har under förevarande paragraf antecknat såsom sin uppfattning, att lagstiftningsåtgärder till förekommande av jordens allt för stora splittring böra prövas vid förestående revision av arvsrätten. Även denna uppfattning synes leda därtill att bestämmelserna rörande giftorätten i fast egendom på landet icke nu böra utvidgas. Vid återgång till de före 1899 beträffande fastighet gällande giftorättsbestämmelserna, vilka lämpligen kunna upptagas under denna paragraf, böra lagens förut begagnade uttryck anlitas.

I anslutning till vad här upptagits, hava vi ansett, att utskottet här bort föreslå intagande av en ny punkt i denna paragraf, lämpligen betecknad såsom punkt 1, vid vilket förhållande paragrafen skulle erhålla följande lydelse:

Enskild egendom vare:

1. Fast egendom på landet, som man eller hustru före eller under äktenskapet ärvt eller förut förvärvat.
 2. Egendom, som make — — — vara enskild.
 3. Egendom, som make — — — meddelat sådan föreskrift.
 4. Vad som trätt — — — är enskild.
- Avkastning vare ej — — — genom rättshandlingen.»

dels ock av herr *Reuterskiöld*, som yttrat:

»Förslaget betraktar som giftorättsgods t. o. m. personlig löseegendom såsom kläder, smycken m. m., men har i stället i kap. 13 § 4 bibehållit ett slags rätt till fördel för make som lever; riktigare synes vara att med uteslutande av sagda paragraf upptaga personlig löseegendom som enskild egendom oberoende av förord härom. Det samma gäller om inbragt gods, som ofta medföljer ärvd eller eljes förvärvd släktfastighet och som även oberoende härav ännu oftare går från släktled till släktled.

I avseende å fastighet har i herr Westmans liksom i herr Olssons i Kollungeröd motioner yrkats, att vissa fastigheter skola anses som enskild egendom. Utskottets avstyrkande av dessa motioner har skett bl. a. under hänvisning därtill, att frågan om jordens mobilisering i samband med familjerättslig lagstiftning borde upptagas icke nu, utan vid arvsrättens förestående omarbetning. Detta skäl kan godkännas, men borde då medföra, att icke heller någon ändring nu göres i gällande rätt härom. Jag har därför ansett, att utskottet bort förorda herr Olssons i Kollungeröd motion, som avser bibehållande av nu gällande äktenskapsrättsliga regler om fast egendoms karaktär av enskild.

I anslutning härtill borde § 8 så avfattas:

Enskild egendom vare:

1. — — — — —
 2. — — — — —
 3. Fast egendom, som make före eller under äktenskapet ärvt eller förut förvärvat.
 4. = förslagets mom. 3.
 5. Egendom som vid delning av samegendom, varom ovan sägs, erhålles, så ock inbragt gods och lösören avsedda för makes personliga bruk.
- Avkastning — — — rättshandlingen.»

7 KAP.

Vid 3 §.

dels av herr *Pettersson* i Södertälje, som anført:

»Vid lagförslagets granskning i lagrådet hava justitieråden von Seth och Wedberg samt regeringsrådet Planting-Gyllenbåga i fråga om denna bestämmelse anført följande:

'Stadgandet i förevarande paragraf innebär ett brytande med den princip om makarnas likställighet, som eljest är i stort sett genomgående i förslaget. Det kan ifrågasättas, om de skäl härför, som i motiven anförts, äro tillräckligt bärande.

I många äktenskap är ju redan nu hustrun förvärvande i lika hög grad som mannen, och alla sannolikhetsskäl tala för att detta i än större utsträckning kommer att bliva fallet i framtiden. Det får ej heller förbises att, om skuldsättning blivit nödig för den dagliga hushållningen, detta i regel haft sin grund i en hård nödvändighet, och att, i de fall då yttre omständigheter ej verkat tvingande, det måhända oftare är att tillskriva bristande förmåga och omtänksamhet hos hustrun än något mannens förvållande, att gälden blivit gjord.

Det kan vid dessa förhållanden ej vara tilltalande för rättskänslan, att hustrun efter kort tid skall slippa ifrån den omedelbara ansvarigheten för underhållsgälden, helst mannens regressrätt enligt 5 kap. 6 § icke kan göras gällande, om betalningen från mannens sida äger rum efter äktenskapets upplösning. Särskilt betänkelig lär den föreslagna regeln vara för det fall, att hustrun själv gjort gälden, och detta kanske ehuru hon av mannen bekommit allt vad hon rimligen kunnat begära såväl till det gemensamma hushållet som för tillgodoseende av sina personliga behov. Utsträcket den kortare preskriptionstiden till att avse även sådan gäld, synes detta innebära ett uppmuntrande till ansvarslöshet från hustrurnas sida, som kan komma att medföra betydligt skadligare verkningar än de man velat förebygga med stadgandet.

Utan betydelse är ej heller, att den ifrågavarande regeln kan i tillämpningen giva upphov till åtskilliga, kanske ej alltid lättlösta spörsmål och sålunda i sin mån bidrager att fjärma förslaget från den enkelhet och reda, vari man gärna ville se ett av den nya lagstiftningens företräden framför gällande rätt.

Med stöd av det sagda hemställes alltså, att paragrafen måtte få utgå. Åtminstone torde från dess giltighet böra undantagas om ej all gäld, som hustrun själv gjort, så dock dylik gäld för tillgodoseende av hennes särskilda behov.'

I anslutning till vad sålunda anförts får jag hemställa, att 7 kap. 3 § måtte erhålla följande lydelse:

Häftar hustrun jämte mannen för gäld, som båda makarna eller endera för den dagliga hushållningen eller barnens uppfostran gjort genom rättshandling av den i 5 kap. 12 § avsedda beskaffenhet, och vill borgenären söka hustrun för gälden, skall han anhängiggöra sin talan inom två år från förfallodagen eller, om gälden skall betalas vid anfordran, från dess uppkomst; försittes denna tid, vare rätt till talan mot henne förlorad.

Varder hustrun — — — — därefter förvärvar.»

dels av herrar *Rogberg*, greve *Spens* och *Pettersson* i Bjälbo, vilka instämt i herr *Petterssons* i Södertälje hemställan,

och dels av herr *Reuterskiöld*, som anförde:

»Konsekvensen av den ändring utskottet föreslagit i kap. 5 § 12 borde vara, att man och hustru likställdes även i detta lagrum. I valet mellan lagrummets omskrivning och uteslutning synas större skäl tala för den senare utvägen, då den begränsning i borgenärs rätt, som här ges, praktiskt taget blott torde leda till skuldens förvandling till reversskuld och sålunda med största lätthet kringgås. Skulle kap. 5 § 12 godtagas i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag, är det så mycket större skäl att avslå kap. 7 § 3, som hustrun eljes blir ytterligare privilegierad på mannens bekostnad. Jag har därför ansett,

att denna § måtte utgå.»

8 KAP.

Vid 1 §.

dels av herr *Reuterskiöld*, som anförde:

»Mot herr *Welins* m. fl. motion har utskottet (sid. 31) anmärkt, att domstol icke bör kunna åläggas att pröva, om genom förords upprättande

tredje mans intresse kan lida skada. Denna anmärkning är så till vida befogad, som en dylik anordning icke bör annat än i nödfall anlitas. Men, i valet mellan en förordsanordning av det slag utskottet önskar och av det slag motionen avser, torde, *därest uppskov med lagens antagande i och för nödig omarbetning i motionens syfte icke medges*, den i motionen föreslagna lösningen kunna provisoriskt godtagas, om ingen annan och mindre betänkelig väg finnes. Om nämligen lagen skall ovillkorligen nu antagas, så måste man kräva, att på något sätt den nuvarande förmögenhetsordningen må kunna göras tillämplig även å nya äktenskap, vilket enklast sker genom förord. Men antingen skall då i förordet kunna hänvisas till visst legalt system eller ock måste i lagen angivas, under vilka villkor egendomsgemenskap och mannens förvaltning må med hänsyn till borgenärsintressena avtalas. Då inom utskottet den härför nödiga omarbetningen av lagen icke lämpligen kan ske, återstår blott den möjligheten att nya lagen hänvisar till den gamla — en anordning, som blir nog så otymplig, men icke går fullt så långt som motionen.

Den allmänna uppfattningen skiljer och kommer säkerligen att skilja mellan äganderätt och giftorätt och betrakta den senare som mindre värd än den förra. Under sådana förhållanden finnes ingen möjlighet att genom förord enligt förslaget tillgodose den för hemäktenskapet behövlige egendomsgemenskapen, och jag har därför, i anslutning till motionen, ansett, att § 1 kunde erhålla följande lydelse:

1. Trolovade — — — — sägs.
2. Genom äktenskapsförord, som före äktenskapet slutes, må ock trolovade bestämma, att egendom, som ej genom förordet såsom enskild undantagits, skall, med den begränsning som är i gällande lag stadgad när denna giftermålsbalk träder i kraft, vara samfälld och under mannens förvaltning; och gälle om sådan egendom vad därom sägs i äldre giftermålsbalken kap. 9—11, 16, 17 samt i lagen 1 juli 1898 om boskillnad.»

och dels av herrar Rogberg och Pettersson i Bjälbo, vilka anført:

»Vid bifall till den av oss föreslagna ändringen av 6 kap. 8 § skall hänvisningen till samma paragrafs 2 ändras till 3.»

Vid 6 §.

dels av herr Reuterskiöld, som anført:

»Då utskottet (sid. 32) för nutida förhållanden skiljer mellan hustrus biträdande vid jordbruk och å affärskontor, torde denna skillnad vara skä-

ligen problematisk och för framtiden bliva detta ändå mera. För så vitt förvärvsverksamheten, såsom beträffande hemäktenskap principiellt är fallet, avser hemmet, är hustruns hjälp åt mannen alltid av den art, att densamma icke kan anses som en hennes egen förvärvsverksamhet. Annorlunda ställer sig förhållandet i de fria äktenskapen, men där ligger det rent av i sakens natur, att ersättning bör erhållas, och något stadgande härom är icke erforderligt, ja den begränsning som lagförslaget gjort är här felaktig. Jag har därför ansett,

att denna paragraf bör avslås.»

dels ock av herrar *Rogberg* och *Pettersson* i Bjälbo, vilka instämt i herr Reuterskiölds hemställen.

Vid 7 §.

av herr *Reuterskiöld*, som anført:

»Om man vill möjliggöra en varaktig förvaltning genom mannen medelst förord, torde vara nödigt, såsom följd av ovan föreslagna ändringar, att till denna § göra ett tillägg, och jag har därför yrkat följande lydelse:

Är — — — — antagas.

Har — — — — bindande, där det ej skett genom förord före äktenskapet.»

13 KAP.

Vid 4 och 6—8 §§.

av herr *Reuterskiöld*, som anført:

»Äberopande vad ovan anförts angående dels personlig löseendoms behandling som enskild, dels ock oriktigheten att söka begränsa makes rådighet vid särförvaltning, och då hela vederlagsregleringen synes oförenlig med säregendom och särförvaltning i de fria äktenskapen, har jag yrkat,

att dessa paragrafer avslås.»

Vid 13 §.

dels av herrar *Rogberg*, greve *Spens* och *Pettersson* i Bjälbo, vilka anförte:

»Vid den uppkomna frågan i vad mån den föreslagna rätten för make att vid bodelning utbekomma fastighet, som tillhör hans giftorättsgods, så ock annan till hans giftorättsgods hörande egendom, som det av särskild anledning kunde vara av intresse för honom att behålla, borde, när make är död, tillkomma hans arvingar, har utskottet ansett, att lagförslaget går så långt som lämpligt är i skyddande av släktens intressen beträffande avlidne makes fastighet. Men då det från samfundssynpunkt är önskligt, att släktjordens mobilisering motverkas, föreligga skäl att, såsom tre medlemmar av lagrådet föreslagit, medgiva arvingarna till den döde den rätt, som innebäres i förevarande stadgande, såvitt angår egendom, vilken kommit i den dödes händer från någon, till vilken han varit arvinge. Dock torde det vara mindre behöfligt att föreslå utvidgning beträffande utskottets hemställan, så vitt ifrågavarande rätt inskränkts till fastighet, som den avlidne maken förvärvat från släkting i rätt uppstigande led eller sådan släktings dödsbo. Däremot är den föreslagna rätten för snävt tilltagen, så vitt angår de personer, vilkas intresse i en släktfastighet är värt beaktande. Ifrågavarande rätt synes böra tillkomma utom bröstarvinge även fader, moder, syskon och syskons avkomling.

Vid sådant förhållande hava vi ansett, att utskottet bort hemställa, att denna paragraf skall erhålla följande lydelse:

Vid lotternas utläggning — — — — andra makens lott. Skall ena makens — — — — själv äger anvisa.

Rätt, varom i första stycket sista punkten sägs, tillkomme, när make är död, ej andra arvingar än bröstarvingar, samt fader, moder, syskon och syskons avkomling, och njute de sådan rätt allenast beträffande fastighet, som maken förvärvat från släkting i rätt uppstigande led eller sådan släktings dödsbo.»

dels ock av herr *Reuterskiöld*, som anförte:

»Bestämmelserna här stå i närmaste sammanhang med lagförslaget om makes arvsrätt. Om nämligen detta lagförslag skulle antagas, blir det principiellt tämligen svårt att, såsom eljes givetvis borde ske, i enlighet med herr *Westmans* motion, vilken bygger på avslag å nämnda förslag,

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 9 saml. 1 avd. 17 häft. (Nr 27). 19

tillerkänna ej blott bröstarvingar utan även fader, moder och syskon samt dess avkomlingar samina rätt som i § 13 sista stycket stadgats, i det att efterlevande make, när bröstarvingar ej finnas, jämlikt lagförslaget skulle bliva medarvinge till halva kvarlåtenskapen vid sidan av ifrågavarande anhöriga till den döde, d. v. s. enligt lagen först bekomma såsom giftorätt hälften av den dödes kvarlåtenskap och därefter hälften av återstoden i kraft av arvsrätt, alltså inalles tre fjärdedelar av kvarlåtenskapen: att i ty fall samtidigt medgiva arvingarna till den återstående fjärdedelen lösningsrätt eventuellt till de tre fjärdedelarna, torde näppeligen låta väl förena sig med den prioritet, som lagen själv givit efterlevande make genom att på bekostnad av övriga arvingar tillägga honom eller henne större delen av kvarlåtenskapen. Just detta visar emellertid å andra sidan, att lagförslaget om makes arvsrätt icke är grundat och därför bör avslås, i vilket fall den utsträckning, som i herr Westmans motion föreslagits rörande lösningsrätt för arvingar, bör bifallas.

Att, om §§ 6—8 utgå, mellersta stycket i § 13, som hänvisar till dessa, även bör utgå, ligger i sakens natur. Men därjämte giva föreskrifterna i § 13 anledning också till vissa ytterligare invändningar. Först och främst uppstår spørgsmålet, huruvida ett begagnande av lösningsrätten för arvingar förutsätter enhällighet mellan dessa. Klart är, att frågan vilken av flera arvingar lösningsrätten tillkommer måste avgöras vid skiftet dem emellan, men därmed är icke avgjort, huruvida vid delningen mellan dem å ena och efterlevande maken å andra sidan lösningsrätt skall, för att medgivas, påstås av samtliga arvingar såsom tillsammans bildande ena parten eller om det är nog, att någon av dem gör yrkande om lösningsrätt; inom utskottet hava båda tolkningarna haft förespråkare, men det oaktat har utskottet icke velat lösa frågan genom ett direkt lagstadgande, utan lämnat denna sak till en framtida lagstiftning. För min del menar jag, att i lagen bort redan nu uttalas, att för lösningsrättens inträde det är nog, om någon av arvingarna framställer yrkande om dess tagande i anspråk. Därefter föreligger spørgsmålet, huruvida den fyllnad i penningar, som omtalas i första stycket, skall hänföras till den uttagna egendomens köpvärde eller till allenast dess brukningsvärde, så att om exempelvis den egendom, varom fråga är, utgöres av en gammal familjeklocka med högt antikvitetsvärde, fyllnaden i pengar skall avse detta antikvitetsvärde eller allenast värdet som klocka — naturligast synes vara att, då saken undantages icke för avyttrande, utan just emedan den utgör en familjeklenod med affektionsvärde för den som vill lösa, brukningsvärdet som bohat och icke köpvärdet som antikvitets värde bör läggas till grund, men härom torde tarvas ett uttryckligt stadgande, såvida ej, i enlighet med vad jag på veder-

börligt ställe yrkat, inbragt gods skall vara enskild egendom, då frågan löses av sig själv. Slutligen bör anmärkas, att intet bärande skäl har anförts för begränsningen av arvinges lösningsrätt vare sig till fastighet, med uteslutande av inbragt gods och annat lösöre, eller till fastighet, som maken ärvt eller förvärvat från släkting i rätt uppstigande led eller sådan släktings dödsbo — det torde särskilt för bröstarvinge vara lika angeläget att erhålla lösningsrätt till fastighet, som den döde själv skapat till ett eget hem och från fullkomligt oskyld förvärvat.

Jag har därför ansett, att i § 13 såväl andra stycket som orden i sista stycket »och njute — — — dödsbo» borde utgå samt paragrafen erhålla följande ändrade lydelse:

Vid lotternas — — — andra makens lott; och skall i ty fall värdet icke sättas högre än brukningsvärdet å sådan egendom i allmänhet.

Rätt varom — — — än bröstarvingar ävensom fader, moder och syskon samt deras avkomlingar.»

14 KAP.

Vid 2 §.

av herr *Reuterskiöld*, som anförte:

»Stadgandet i § 2 kan visserligen så till vida vara befogat, som ett förordnande av fasta medlare, vilka alltid äro att tillgå, kan vara önskvärt. Men därav följer icke, att beslut härom skulle erfordras av kommunens representation, då meningen icke är, att dylika fasta medlare skulle erhålla arvode. Tvärtom synes det vara en den kommunala representationen fullkomligt ovidkommande sak, om fasta medlare tillsätts eller ej. Jag har därför, utan att dock i denna mindre betydelsefulla fråga göra något bestämt yrkande, ansett att fasta medlare borde kunna av rätten förordnas, där rätten själv funne behov därav föreligga. Någon anledning att överlämna utväljandet åt överståthållare, magistrat och kommunalnämnd finnes icke.»

Lag om införande av nya giftermålsbalken.

Vid 5 §.

dels av herr *Hederstierna*, som anförde:

»I enlighet med den allmänt gällande rättsprincipen att en ny lag icke bör rubba redan bestående rättsförhållanden låter lagförslaget såsom regel nuvarande lagbestämmelser allt fortfarande äga tillämpning beträffande makar, som ingått äktenskap, innan nya lagen trätt i kraft. De undantag, som i detta avseende föreslagits, avse i allmänhet förhållanden, i vilka rättsuppfattningen sedan lång tid tillbaka gått i den riktning, som genom den nya lagen bliver lagfästad. Avvikelser härifrån utgöras dock enligt min mening av stadganden i promulgationslagen, som föreskriva i 5 § 3 mom. att bestämmelserna i 5 kap. 6, 8 och 11 §§ samt i samma paragraf 6 mom. att bestämmelserna i 6 kap. 4—6 §§ skola tillämpas på äldre äktenskap. Att, sedan makar i redan bestående äktenskap inrättat sig på ett visst sätt, genom en ny lag föreskriva att de skola leva under andra rättsregler beträffande sina äktenskapliga förhållanden än förut synes, utom det att det strider mot ovannämnda rättsprincip, vara ett ingalunda lämpligt inskridande i ett redan pågående familjeliv. Genom dessa bestämmelser skulle i redan ingångna äktenskap den ena maken under vissa förhållanden kunna väcka talan mot den andra för att erhålla ersättning för havda utgifter och vidare den ena maken lida avsevärda inskränkningar i den förfoganderätt över boet tillhörig egendom, som han vid äktenskapets ingående erhållit. Det är tydligt att dylika stadganden äro stridande såväl mot nämnda rättsprincip som mot vad i övrigt kan anses lämpligt.

På grund härav hemställer jag

att 5 § 3 mom, må erhålla följande ändrade lydelse:

’Bestämmelserna i 5 kap. 1—3, 5, 7, 9 och 10 §§ nya lagen skola i tillämpliga delar lända till efterrättelse; och skall vid bedömande av vardera makens förmåga att bidraga till familjens underhåll hänsyn tagas till storleken av den egendom, varöfver han råder.’

samt att 6 mom utgår och de följande mom. erhålla nr:is 6, 7 och 8.»

*dels av greve Spens, som instämt med herr Hederstierna,
och dels av herr Reuterskiöld, som anförde:*

»Enligt § 5 mom. 8 kan genom förord under äktenskapet den nya lagen göras helt och hållet gällande även för nu bestående äktenskap. Något behov eller någon skälig grund att i andra fall låta den nya lagen tillämpas å redan ingångna äktenskap har ej kunnat visas. Tvärtom är skillnaden mellan de principer, på vilka dessa äktenskap och den nya lagens äktenskap byggts, så väsentligt olika, att dylik tillämpning tvångsvis borde vara helt utesluten. Detta oaktat hava genom § 5 mom. 3 underhållsreglerna enligt kap. 5 §§ 1—3 och 5—11 givits retroaktiv verkan. Då de i kap. 5 §§ 1—3 innehållna reglerna väsentligen blott äro allmänna satser, som i huvudsak kunna anses uttrycka även vad nu gäller, om än i en mindre lycklig form, torde en hänvisning till dem kunna godtagas, helst ett motsatt förfarande kunde misstolkas därhän, att där angivna grundsatser saknade all giltighet för redan ingångna äktenskap. Däremot kan hänvisningen till kap. 5 §§ 5—11 icke godtagas, då däri skulle ligga, att den inblandning av domstol i husliga underhållstvister, som enligt gällande rätt är utesluten, nu skulle införas även för de bestående äktenskapen, vilka slutits under en helt motsatt förutsättning. På samma sätt måste hänvisningarna i § 5 mom. 6 till kap. 6 §§ 4—6, varigenom egendomsförvaltningen inom redan bestående äktenskap skulle underkastas nya lagen i vissa väsentliga stycken, anses oförenliga med grundsatsen, att ny lag ej får givas retroaktiv verkan. Jag yrkar sålunda, i anslutning till herr Welins m. fl. motion,

*att i § 5 mom. 3 orden 'och 5—11 §§' utgå, och
att § 5 mom. 6 helt utgår.»*

Vid 7 §.

av herr Reuterskiöld, som anförde:

»Då stadgandet i denna paragraf icke hör till civillag, icke äger nödvändigt samband med lagförslaget och icke bör i samma ordning som detta prövas, yrkar jag

att paragrafen avslås.»

Lag om barn i äktenskap.

Vid 2 och 4 §§.

av herr *Reuterskiöld*, som anförde:

»Hemmets upplösning i en kontraktsmässig förening av fader och moder som två fria individer medför en dualism, för vars följdriktiga genomförande t. o. m. barnens intresse av ett verkligt hem fått vika. Fader och moder skola hava lika rätt; för lagen är denna rätt så helig, att om enighet ej kan nås mellan far och mor, så skall direkt eller indirekt beslutanderätten övergå till domstol efter ansökan av endera av föräldrarna. En dylik konsekvens borde dock, om något, visa den nya lagens fullkomligt felaktiga utgångspunkt och princip. Är hemmet, såsom hittills varit händelsen, en enhet för sig med sitt eget slutna liv och sin egen reglering därav, måste avgörandet av dess interna angelägenheter bero av dess egna organ och icke av någon som helst utomstående. När man, för kvinnans likställighets skull, yrkar på dualismen och moderns rätt att emot faderns ja sätta sitt lika vägande nej, förbiser man, att inom hemmet det aldrig gäller formella utan blott — från yttre rättssynpunkt — faktiska avgöranden, på vilka båda makarna inverka utan att graden och måttet av denna inverkan erhåller något yttre uttryck. Man kan naturligtvis säga, att föräldrarnas lika rätt, om domstol uteslutes, blir en rätt i alla fall, där far och mor äro en ense för modern, men i de fall, då de äro oense, för fadern att bestämma, men ett dylikt påstående måste fullständigas av erinringen, att dels i flertalet fall enighet nås, dels denna enighet erfarenhetsmässigt i fråga om barnen betyder, att faderns mening mer eller mindre fullständigt formats efter moderns, så att i grund och botten det är hon, som, i de former hemmet känner, blivit den huvudsakligast bestämmande: faderns beslutandeplikt vid oenighet betyder då allenast, att i extrema undantagsfall han icke kunnat av modern övertygas, och man har för visso i dessa fall all anledning antaga, att i regel de starkare skälen då ligga på hans sida. Det är denna presumption, varpå lagen i verkligheten bygger faderns avgörandemakt, och det har icke kunnat anföras några hållbara skäl för förslagets omkastning av verkligheten.

Lagförslaget har vidare, i fråga om barnens uppfostran, tillagt föräldrarna 'uppsikt över barnet'. Väl är sant, att i våra dagar föräldratillsynen över barn lämnar åtskilligt övrigt att önska, men ingalunda förbättras densamma, därigenom att föräldramakten genom lagen nedsättes till en uppsiktsrätt i stället för det patriarkaliska personliga målsmanskap,

som nu finnes; tvärtom behöver, såsom även i herr Welins m. fl. motion framhållits, föräldramakten åtskilligt skärpas. Jag har därför ansett mig böra yrka,

att §§ 2 och 4 förenas till en paragraf av följande lydelse:

Barn står under föräldrarnas vårdnad, tukt och lydnad, till dess det fyllt tjugoett år eller ingått äktenskap.»

Vid 5 §.

dels av herr *Hederstierna*, som anförde:

»Då i den nya lagen föräldrars skyldighet att underhålla sitt barn skall obligatoriskt fortgå till dess barnet fyllt 16 år, vilken bestämmelse har sin motsvarighet i den nya lagen om fattigvården, synes konsekvensen fordra, att föräldrarna skola äga att fullt bestämma över den tjänst eller annat arbete, barnet får taga, intill dess det fyllt nämnda ålder, och hemställer jag därför

att i nämnda §, sådan den lyder enligt utskottets förslag, ordet 'femton' utbytes emot 'sexton'.

dels och av herr *Reuterskiöld*, som hemställt, att paragrafen måtte erhålla följande lydelse:

»Son eller dotter, som fyllt aderton år, må själv taga tjänst eller annan anställning att därmed försörja sig. Hava föräldrar låtit barn tidigare taga sådant arbete, äge barnet icke utan föräldrarnas samtycke uppsäga avtalet eller träffa avtal om annat arbete av liknande slag.»

Vid 6 §.

dels av herrar *Rogberg* och greve *Spens*, som anförde:

»Det förefaller så gott som otänkbart, att den i denna § föreslagna rätten till process mellan sammanlevande makar om bestämmanderätten över barnens personliga angelägenheter skall kunna komma till användning utan att misshälligheter uppstå inom äktenskapet. Knappast i något avseende är enheten inom hemmet nödvändigare än med hänsyn till barnens uppfostran. Domstols inblandning härutinnan måste verka icke en-

dast upprivande på förhållandet mellan makarna utan även skadligt på barnen. Angeläget är också att avgörandet i hithörande frågor äger rum med mindre dröjsmål än av en domstol i regel kan förväntas. Om föräldrarna t. ex. äro oense beträffande den undervisning, som bör beredas barnet, skulle ett uppskov med avgörandet kunna föranleda, att detsamma under någon avsevärd tid komme att vara i avsaknad av varje undervisning. Rätten att bestämma över barnets personliga angelägenheter bör, såsom föreslagits, tillkomma föräldrarna i förening, men kunna de ej enas, bör bestämmanderätten, såsom hittills, tillkomma fadern.

Vi hava följaktligen ansett, att utskottet bort hemställa, att förevarande paragraf skall erhålla följande lydelse:

Rätten att bestämma över barnets personliga angelägenheter tillkomme bägge föräldrarna i förening. Kunna de ej enas, tillkomme bestämmanderätten fadern.

Vad i 14 kap. — — — i denna paragraf sägs.»

dels av herr *Reuterskiöld*, som hemställt, att paragrafen måtte erhålla följande ändrade lydelse:

»Över barns personliga angelägenheter tillkommer bägge föräldrarna i förening att bestämma, eller, där de icke kunna enas, fadern. Är fadern hemfallen till dryckenskap eller eljest uppenbarligen oskicklig att utöva bestämmanderätten, äge rätten på ansökan av modern förordna, att vårdnaden skall tillkomma annan person.»

dels ock av herr *Leo*, som anförde:

»Frågan om den slutliga bestämmelserätten i familjens personliga och ideella angelägenheter har det föreliggande förslaget till ny giftermålsbalk icke sökt lösa. Någon rättsregel därom uppställes sålunda icke, utan utgör förslagets grundsats i denna del endast ett framhållande av den i själva äktenskapets etiska natur liggande plikten för makarna att i hemmets viktigare angelägenheter rådgöra med varandra och söka ernå gemensamma beslut. Den ståndpunkt förslaget här intager bottenar uppenbarligen i den fullständigt riktiga åsikten, att dylika frågor inom familjen ej få göras till föremål för domstolsbehandling. Deras avgörande skall ske i hemmet utan utomståendes inblandning, enär ett motsatt förfarande skulle utsätta äktenskapet och dess bestånd för allt för många och hårda påfrestningar. Att förslaget här byggt på en klok och riktig tankegång torde erkännas av alla.

Så mycket märkligare är det då, att förslaget ifråga om bestämmanderätten över barnets personliga angelägenheter bryter sin egen grundsats genom att vid olika meningar mellan föräldrarna angående barnets angelägenheter förlägga det slutliga avgörandet till domstol. Intet i ett hem berör makarna mera personligt och mera ömtåligt än frågor, som angå barnet, och intet torde vara olämpligare än att draga dessa frågor inför officiell myndighet och den offentlighet, som därav alltid följer. Rätten att få gå till domstol i sådana fall kommer ofta att föranleda endera maken att i missriktad föräldraömheter eller oförnuftig uppfattning om barnets uppfostran och framtid i otid draga saken inför domstol. I den rättegång, som därvid följer, kommer vardera av makarna säkerligen att använda alla medel för att påverka utslaget till sin fördel, och detta måste medföra en bitterhet i känslorna, som förr eller senare leder till det äktenskapets söndring och förfall. Minst utav alla gagnas barnet med en bestämmelse, som, när den får användning, söndrar och kanske spränger hemmet. Om delade meningar angående barnets vård och utbildning förefinnas hos makarna, bör därför lagen, liksom i andra fall, överlämna åt dem själva att sammanjämka dessa i förlitande på, att därmed den för barnet och hemmet klokaste och bästa lösningen skall framgå. Skulle den ena maken genom missbruk eller försummelse av sitt föräldraskap eller genom dryckenskap eller av annan angiven anledning visa sig olämplig att handhava barnets vård, kan domstol, enligt § 8 i ifrågavarande lagförslag, frändöma honom vårdnadsrätten och överlämna denna åt den andra maken allena. Härmed är ett skydd givet åt barnet och uppenbart olämplig make utestängd från bestämmanderätten.

Då jag sålunda är övertygad om att ett domstolförfarande vid olika meningar hos makarna angående barnets personliga angelägenheter kommer att verka söndrande och upplösande på hemmet och äktenskapet och därigenom skada barnets verkliga intresse, har jag ansett, att i utskottets utlåtande de båda sista styckena i 6 § bort uteslutas, så att den erhållit följande lydelse:

Rätten att bestämma över barnets personliga angelägenheter tillkomme bägge föräldrarna i förening.»

Vid 7 §.

dels av herrar *Rogberg* och greve *Spens*, som i anslutning till den föreslagna ändringen av 6 § hemställt, att 7 § måtte erhålla följande ändrade lydelse:

»Är fadern i följd av frånvaro, sjukdom eller annan orsak hindrad att deltaga i beslut rörande någon barnets angelägenhet, som icke utan olägenhet kan uppskjutas, utövas bestämmanderätten av modern. Hon må dock icke ensam fatta beslut av ingripande betydelse för barnets framtid, med mindre barnets bästa uppenbarligen kräver det.»

och dels av herr *Reuterskiöld*, som hemställt, att paragrafen måtte utgå.

Vid 8, 9, 11 och 14 §§.

av herr *Reuterskiöld*, som hemställt, att paragraferna måtte utgå.

Vid 15 §.

av herr *Reuterskiöld*, som hemställt att paragrafen måtte erhålla följande lydelse:

»Leva föräldrarna åtskilda efter vunnen hemskillnad eller är deras äktenskap upplöst, vare den av föräldrarna, som ej har vårdnaden om barnet, skyldig att efter sin förmåga betala underhållsbidrag. Har — — — föräldrarna.»

Vid 19 §.

av herr *Reuterskiöld*, som hemställt, att paragrafen måtte utgå.

Vid 20 §.

dels av herr *Reuterskiöld*, som hemställt, att paragrafen måtte utgå, och dels av herrar *Rogberg* och *Spens*, som hemställt, att hänvisningen till 6 § måtte utgå.

Lag om makes arvsrätt.

Av herr *Reuterskiöld*, som anför:

»Arvsrätt för make skulle, såsom i annat sammanhang anförts, med skäl kunna ifrågakomma, därest giftorätt saknades, i det att med hem-

gemenskapen följer faktisk del i såväl hemmets bohag m. m. som i hemmets ekonomiska underlag i allmänhet. Men att vid sidan av giftorätten och icke allenast i dess ställe införa en arvsrätt för make skulle betyda, när bröstarvingar saknas, en fullständig omkastning av den rätt, som de båda makarnas släkt inbördes kan hava till egendomen. Det finnes intet skäl, varför den efterlevande makens släkt eventuellt skulle efter dennes död erhålla all egendomen och den först avlidnas intet. När utskottet (sid. 40) stöder sin mening om den allmänna rättsuppfattningen på förekomsten av inbördes testamenten, må erinras, att dessa äga beviskraft, endast om en fullständig statistik skulle visa såväl att de förekomma i flertalet fall som att de icke innehålla regler huru förfaras skall med egendomen efter den sist avlidnes fränfälle. Att efterlevande make får sitta i orubbat bo, är däremot en helt annan sak, som säkerligen, trots svårigheterna, kunde genom lag fastslås. Att emellertid i detta sammanhang ingå på denna svårlösta fråga, då redan arvsrätten i allmänhet är föremål för utredning genom lagberedningen, synes icke lämpligt. Lika olämpligt vore det att föregripa lagberedningens arbete genom att utbryta frågan om makes arvsrätt på sätt lagförslaget gör; hela spörsmålet torde böra vila. Jag har därför yrkat,

att förslaget borde avslås.»

Lag om ändring i vissa delar av ärvdabalken.

Av herr *Reuterskiöld*, som anförde:

»De ändringar, förslaget avser att införa i gällande ärvdabalks kap. 20 §§ 1—3, sammanhånga synnerligen nära med den dualistiska princip, förslaget velat införa i fråga om föräldrarnas förhållande till barnen. Då jag yrkat på bibehållande av hemmets enhet under faderns ledning, och då ingen av de föreslagna ändringarna utgör någon förbättring, anser jag gällande rätt vara att föredraga och yrkar

att förslaget rörande kap. 20 avslås.

Med avseende å övergångsstadgandena åberopar jag justitierådet Gullstrands i lagrådet uttalade mening och yrkar följande ändrade lydelse av sista punkten:

Hustru vare, där äldre giftermålsbalken är tillämplig i fråga om makarnas förnögenhetsförhållanden, förhindrad att vara förmyndare.»

Lag om ändrad lydelse av 6 § i förordningen den 31 oktober 1873 angående främmande trosbekännare och deras religionsövning.

Dels av herr *Reuterskiöld*, som anförde:

»Ändringarna i detta lagrum avse att sätta föräldradualismen och domstol i stället för principen om faderns beslutanderätt, där denna nu är stadgad. Vill man bibehålla den nuvarande ordningen, erfordras ingen ändring i sagda lagrum, och jag kunde därför, då efter min mening ändringsförslaget är oriktigt, inskränka mig till att yrka avslag å förslaget. Emellertid har i herr Welins m. fl. motion hemställts även om sådan ändring därav, att avtalsfriheten rörande barns religiösa uppfostran måtte säkerställas mot främmande prästerskaps, i strid mot lagens grunder utövade, tvångsinverkan på sådana avtals slutande. Då denna fråga är av största betydelse för vårt folk och för bevarandet både av de religiösa hemäktenskapens fulla trosfrihet och av samma frihet i de hem, där genom lagen dualismens princip införes, har jag inom utskottet yrkat, att förslag skulle framläggas om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning i frågan. Utskottets mening (sid. 41) att lagförslaget ej utgör anledning att upptaga frågan till behandling kan jag så mycket mindre dela, som svensk rätt alltfört erkänner de religiösa äktenskapen och detta lagförslag just hänför sig till det religiösa momentet i dessa. Jag hemställer

att det föreliggande lagförslaget måtte avslås.»

dels av herr *Rogberg*, som anförde:

»Den bestämmanderätt beträffande barns personliga angelägenheter, som vid bristande sänja mellan föräldrarna enligt vad härförut under lagen om barn i äktenskap av mig jämte annan ledamot av utskottet föreslagits skola tillkomma fadern, bör omfatta jämväl avgörandet beträffande den troslära, vari barn skall uppfostras, då det enligt 6 § i förordningen den 31 oktober 1873 ang. främmande trosbekännare och deras religionsövning ankommer på föräldrarna bestämma därom.

Således göres icke någon anmärkning mot förslaget, att när föräldrarna vid barnets födelse äro medlemmar av skilda främmande trossamfund eller när föräldrarna övergå från svenska kyrkan till främmande trossamfund eller från ett sådant till annat, de må bestämma i vilketdera samfundets lära barnet skall uppfostras, för så vitt föräldrarna kunna enas därutinnan, men kunna de ej enas, bör oberoende av det beslut, som

beträffande vårdnaden om barn eljest kan fattas, bestämmanderätten rörande trosläran tillkomma fadern. Skulle riksdagen vidkommande bestämmanderätten över barns personliga angelägenheter besluta enligt utskottets hemställan, kräves att nu förevarande lagrum erhåller följande lydelse:

Barn av äkta makar — — — vigselförrättaren uppvisat.

Då föräldrarna övergå — — — skall uppfostras.

Kunna föräldrarna ej enas om i vilken troslära barn skall uppfostras, då det, enligt vad nu är sagt, ankommer på dem att bestämma därom, skall bestämmanderätten tillkomma fadern. Tillkommer vårdnaden om barn — — — som har vårdnaden.

Barn av föräldrar — — — tillämpas beträffande fadern.

Hava vid adoption — — — uppfostras i annan.

Barn som fyllt — — — vad i 3 § stadgas.»

och dels av herr Leo, som anført:

»Enligt föreliggande förslag, som av utskottet tillstyrkts, skall, då föräldrarna ej kunna enas om i vilken troslära barnet skall uppfostras, endera av dem äga rätt påkalla frågans dragande inför domstol. Beträffande min åsikt om det olämpliga uti att draga frågor om barnets angelägenheter inför domstol gäller även här vad jag anført i min reservation vid 6 § i lagen om barn i äktenskap. Här må blott påpekas det för vår tids uppfattning rent orimliga och skrämmande uti en lagstiftning, som vill låta en domstol *tilldöma* en person en viss religion.

Jag har sålunde ansett, att utskottet beträffande tredje stycket i i ovannämnda paragraf bort föreslå följande lydelse:

Tillkommer vårdnaden om barn allenast den ene av föräldrarna, skall vad i första och andra styckena är sagt om föräldrarna tillämpas angående den, som har vårdnaden.»